

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการบทยาศาสตร์ในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทวรรณ ช่างคิดและคณะ

มกราคม 2551

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทวรรณ ช่างคิด สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. นางพรทิพย์ ทวีพงษ์ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. นายอาดื้อนา นิโค สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ชุดโครงการ การพัฒนาอาชีพทางเลือกและประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

ชื่อหัวข้อวิจัย บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่
อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัย 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทวรรณ ช่างคิด
 2. นางพรทิพย์ ทวีพงษ์
 3. นายอาดื้อนา นิโค

ทุนอุดหนุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ปีงบประมาณ 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่ เพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงจากสตรีและผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 204 ชุด แบ่งเป็นข้อมูลจากสตรี 119 คน และผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่จำนวน 85 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือชุดแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่กับปัจจัยส่วนบุคคลด้วยไคสแควร์ สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t- test และ F - test ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีน้อยในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีบทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป มีค่าน้อยที่สุด

2. บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ใน อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะบทบาทในการหาวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่าง ๆ

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

4. ระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยการปฏิบัติของรัฐบาลด้านการรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

6. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิต และเหตุผลที่ผลผลิตมีไม่พอต่อการนำไปแปรรูปสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

7. ผลจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อหาแนวทางในการกำหนดวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ โดยสตรีหรือผู้ผลิตปรากฏว่าชาวบ้านในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่ไม่สนใจการแปรรูปหอยแมลงภู่ในปัจจุบัน แต่มีความสนใจเรื่องการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นๆ

Title : **Women's Participation in the Value Adding of Green Mussels :**
Karnchanadit District, Surat - Thani Province

Researchers : Asst. Prof. Nantawan Changkid
 Mrs. Porntip Taveepong
 Mr. Adeana Nido

Grant : The Thailand Research Fund (TRF)

Yea : 2008

Abstract

The objectives of this research were to study the factors influencing the level of women's participation in the value adding of green mussels, to measure the level of participation and to explain the relationship between the factors and the level of participation in the value adding of green mussels. The primary data were collected from both of women in Karnchanadit district and the green mussel farmers in. The questionnaires were distributed to 204 participants; 119 women and 85 farmers using the method of purposive sampling. The data analyzed for percentage, mean and standard deviation. For the hypothesis testing, t-test and F-test were employed. The results of the study were as follows:

1. The level of women participation in the value adding in the whole was low. It was the lowest in the role of decision making for green mussel processing.
2. The government policy towards the role of participation in the value adding of green mussel was at the lowest level, especially the demonstration role for green mussel processing.
3. The demonstrative factors were not impacted to the level of participation at all.
4. For the farmers, a similar result was shown that the level of participation was low. The lowest was the role of participation in the process and methodology of green mussel processing.
5. The government policy towards the role of the farmers' participation in value adding of green mussel was the lowest level as well, especially in price guarantee policy.

6. The demonstrative factors which have an significant effect on the level of participation were the highest level of education, price of green mussel product and the cause of insufficient raw material processing at the statistic significant of 0.05

7. The result from the participation action research showed that the community in Karnchanadit district does not need to transform their green mussel product. However, they are interested in group organization, which may help to make them stronger in determining farm product prices.

คำนำ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีผลผลิตในผลิตภัณฑ์จังหวัดจากสาขาประมงในสัดส่วนที่สูง การประมงที่ทำกันมากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ประมงทะเล การประมงน้ำจืดและการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง มีทำกันมากตั้งแต่อำเภอไชยาต่อเนื่อง ไปจนถึงอำเภอดอนสัก หรือในอำเภอบ้านดอน รวมทั้งอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งมีการทำฟาร์มหอยมาก โดยเฉพาะหอยแมลงภู่ การเลี้ยงหอยแมลงภู่บริเวณชายฝั่งในอำเภอกาญจนดิษฐ์ ใช้ทั้งพื้นที่สาธารณประโยชน์และพื้นที่อนุญาต วิธีการเลี้ยงใช้วิธีเลี้ยงแบบปักหลัก และแบบแขวน ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก พื้นที่การเลี้ยงเฉลี่ยฟาร์มละ 5 – 10 ไร่ ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 8 – 12 เดือน วิธีการจำหน่ายส่วนใหญ่จะจำหน่ายหน้าฟาร์มในราคากิโลกรัมละ 10 – 12 บาท ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผู้เลี้ยงนิยมจำหน่ายหอยแมลงภู่สดมากกว่าที่จะนำไปแปรรูป ผนวกกับระดับปฏิบัติของรัฐ/หน่วยงานราชการในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีน้อยมาก การสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่จึงไม่เกิดขึ้น

งานวิจัยบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ได้ดำเนินการเสนอโครงร่าง กรอบคิด นำเสนอรายงานความก้าวหน้า และนำเสนอผลการศึกษาข้อเสนอแนะตามลำดับ แม้ผลที่ปรากฏ จะเหมาะสมหรือไม่ก็ตาม แต่กระบวนการวิจัยนี้ได้ใช้ทั้งกระบวนการทางวิชาการ และกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

ในนามของคณะผู้วิจัย ขอขอบคุณเป็นพิเศษต่อชาวบ้านอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานสะดวก เป็นไปอย่างราบรื่น ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรี ขอขอบคุณ คุณชาญชัย คุ่มครอง จากสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กรุณาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชาวบ้านอย่างเสียสละ ขอขอบคุณอาจารย์ สตินาภ มุสิกะ อาจารย์ศราวุธ ทองเนื้อห้า คณะวิทยาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ช่วยประสานงานการพิมพ์ทั้งรายงานผลการวิจัย เอกสารเผยแพร่ ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในฐานะผู้ประสานงานที่สำคัญ และที่สำคัญยิ่ง ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยการพัฒนาอาชีพทางเลือกและประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ผศ.มยุรี จัยวัฒน์) ที่กรุณาพัฒนาและเกื้อกูลให้เกิดงานวิจัยครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ระเบียบวิธีวิจัย (โดยย่อ)	3
พื้นที่การศึกษา.....	4
ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของฝ่ายที่เสนอขอรับทุน.....	6
ประเด็นการศึกษาเบื้องต้น/กรอบของข้อมูล.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ความรู้เรื่องการผลิตการจำหน่ายหอยแมลงภู่.....	9
แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม บทบาทสตรี และบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วม....	26
ความรู้เรื่องอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)	
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	53
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย.....	55
4.1 การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	56
4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่.....	60
4.3 ผลการวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่.....	61
4.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้าง มูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	62
4.5 ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้ผลิต หอยแมลงภู่ในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	63
4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ของผู้ผลิต หอยแมลงภู่.....	65
4.7 ผลการวิเคราะห์บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่ ตามความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่.....	67
4.8 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่ของผู้ผลิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	68
4.9 ผลการศึกษาจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน.....	69
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	71
ผลการวิเคราะห์.....	72
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	74
บรรณานุกรม.....	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก บทควมวิชาการ.....	79
ภาคผนวก ข ประวัตินักวิจัย.....	90
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	94
ภาคผนวก ง บัญชีรายชื่อผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่.....	102
ภาคผนวก จ เอกสารประกอบการประชุมเวทีชาวบ้าน.....	106
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรม.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แผนงานวิจัย.....	4
1.2 ผลงานที่คาดว่าจะสำเร็จ.....	5
2.1 คุณค่าทางโภชนาการของหอยแมลงภู่.....	10
2.2 ประมาณการจ่ายต่อไร่ของการเลี้ยงหอยแบบแพเชือกปี 2550.....	14
2.3 ประมาณการรายรับต่อไร่ของการเลี้ยงหอยแบบแพเชือกปี 2550.....	15
2.4 ประมาณการค่าใช้จ่ายต่อไร่ของการเลี้ยงหอยแบบตาข่ายเชือกปี 2550.....	18
2.5 ประมาณการรายรับต่อพื้นที่ตาข่าย 1 ไร่ ของการเลี้ยงหอยแบบตาข่ายเชือกปี 2550.....	19
2.6 ประมาณการจ่ายและรายรับของการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบปักหลักไม้ปี 2550.....	20
2.7 ประมาณการรายรับ 1 ไร่ ปี 2550.....	21
2.8 ประมาณการจ่ายและรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแพเชือกขนาด 1 ไร่ ปี 2550.....	22
2.9 ประมาณการรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแพเชือกขนาด 1 ไร่ ปี 2550.....	23
2.10 ประมาณการจ่ายการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแพเชือกขนาด 20 x 20 ตารางเมตร ปี 2550.....	24
2.11 ประมาณการรายรับรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแพเชือกขนาด 20 x 20 ตารางเมตร ปี 2550.....	24
4.1 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล	56
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วม สร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์	60
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล/หน่วยงาน ราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด สุราษฎร์ธานี	61
4.4 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่กับปัจจัยส่วนบุคคล.....	62
4.5 จำนวนและร้อยละผู้ผลิตหอยแมลงภู่ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล.....	63

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทผู้ผลิตในการมีส่วนร่วม สร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่.....	66
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงาน ราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด สุราษฎร์ธานี.....	67
4.8 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่กับ ปัจจัย ส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่.....	68

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

7

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาที่ทําวิจัยและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีผลผลิตในผลิตภัณฑ์จังหวัดจากสาขาประมงในสัดส่วนที่สูง การประมงที่ทํากันมากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือประมงทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง และการประมงน้ำจืด สัตว์น้ำสำคัญที่จับได้จากการทำประมงทะเล ในเขตประมงสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ปลา กุ้ง ปู ส่วนหอยชนิดต่างๆ เช่น หอยแมลงภู่ หอยกะพง และหอยแครง จะเป็นการเพาะเลี้ยง โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งมีทํากันมากนับตั้งแต่อำเภอไชยาต่อเนื่องไปจนถึงอำเภอคอนสาร หรือในอำเภอบ้านดอน รวมทั้งอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งมีการทำฟาร์มหอยมาก โดยเฉพาะหอยแมลงภู่ มีการเพาะเลี้ยงมากจัดเป็นอันดับสามของประเทศรองจากจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสงคราม หอยแมลงภู่ สามารถนำไปแปรรูปในหลายรูปแบบเป็นต้นว่า หอยแมลงภู่คอง หอยแมลงภู่ตากแห้ง หอยแมลงภู่ทอดสามรส หรือหอยแมลงภู่อบสมุนไพร การเลี้ยงหอยแมลงภู่ เป็นธุรกิจที่ใช้ต้นทุนต่ำ สามารถใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัวได้ ไม่จำเป็นต้องเสียค่าแรงงาน เป็นสัตว์ทะเลที่ประชาชนนิยมบริโภคอย่างแพร่หลาย ทั้งการประกอบเป็นอาหารรับประทานสด และการถนอมในรูปแบบต่างๆ เช่น ตากแห้งทำเค็ม และหมักดอง เป็นอาหารทะเลที่มีรสชาติอร่อย และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง นับวันจะเพิ่มปริมาณความต้องการมากยิ่งขึ้น หอยแมลงภู่ จึงจัดเป็นสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจซึ่งสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ในปี 2545 มูลค่าหอยแมลงภู่เท่ากับ 842.6 ล้านบาท คิดเป็นเป็นสัดส่วนร้อยละ 32 ของมูลค่าผลผลิตหอยรวมของประเทศ หอยแมลงภู่ที่ซื้อขายกันอยู่ในตลาดทั่วไปในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตที่ได้จากแหล่งเลี้ยงในท้องที่ชายฝั่งทะเล ทั้งในบริเวณชายฝั่งของอ่าวไทยตอนนอก ชายฝั่งตะวันออกและภาคใต้ แม้ว่าการเลี้ยงหอยแมลงภู่ในประเทศไทยจะได้ขยายขอบเขตออกไปในพื้นที่ที่เหมาะสมมากขึ้นแต่ผลผลิตที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้น การที่จะเลี้ยงหอยแมลงภู่ให้ได้คุณภาพ และมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการได้นั้น การเลือกพื้นที่ในการเลี้ยง จึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่สำคัญเพื่อไม่ให้เกิดการเลี้ยงหอยแมลงภู่เกิดความเสียหาย โดยต้นทุนการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบปักหลักเลี้ยงโดยตรงซึ่งเฉลี่ยทุกท้องที่จากผลการสำรวจเท่ากับ 12,995.11 บาท/ไร่ เป็นต้นทุนคงที่ 738.68 บาท และต้นทุนผันแปร 12,256.43 บาท หรือร้อยละ 5.68 และ 94.32 ของต้นทุนทั้งหมด โดย

เป็นค่าไม้หลักมากที่สุด 6,341.34 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 48.80 ของต้นทุนทั้งหมด รองลงมา เป็นค่าแรง 3,228.52 บาทต่อไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 24.84 ของต้นทุนทั้งหมด เมื่อพิจารณาต้นทุน โดยเฉลี่ยต่อผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้เท่ากับต้นละ 785.72 บาท โดยเป็นต้นทุนผันแปร 741.06 บาท และต้นทุนคงที่ 44.66 บาท/ต้น สำหรับผลผลิตหอยแมลงภู่ของผู้เลี้ยงแบบปักหลัก โดยเฉลี่ยทุก ท้องที่ เท่ากับ 76.40 ต้น/ไร่ หรือเท่ากับ 16.54 ต้น/ไร่ นอกเหนือจากการเลี้ยงหอยแมลงภู่ให้ได้ ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำแล้ว การเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ และการช่วยสร้างงานใน ชุมชนที่มีการเพาะเลี้ยงหอยนั้นอาจได้แก่การแปรรูปหอยแมลงภู่สามารถทำได้หลายรูปแบบ

จากความสำคัญดังกล่าวจึงควรศึกษาการเพิ่มมูลค่าหอยแมลงภู่ซึ่งยังมิได้มีการดำเนินการ อย่างแพร่หลายในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง ๆ ที่เป็นอำเภอเดียวของจังหวัด ที่มีการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ ในการแปรรูปผลผลิตหอยแมลงภู่จะทำให้ราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่ สูงขึ้น หรือกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ ซึ่งราคาหอยแมลงภู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2549 เท่ากับกิโลกรัมละ 15 บาท แต่เมื่อนำมาแปรรูป เช่น ดอง หรือตากแห้ง แม้น้ำหนักจะ ลดลง กล่าวคือ โดยประมาณหอยแมลงภู่สด 1 กิโลกรัม เมื่อตากแห้งจะได้น้ำหนักเพียง 4 ชีดดังนั้น จะต้องต้องใช้หอยแมลงภู่สดประมาณ 2 กิโลกรัม กับ 500 กรัม ก็ตามแต่ ราคาจะเพิ่มขึ้นเป็น หลายเท่าตัว คือ ประมาณ กิโลกรัมละ 350 บาท นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำเกษตรี ด้านเศรษฐกิจเพื่อให้สตรีมีบทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจการหารายได้หรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มพูนรายได้แก่ชุมชน อีกทั้งผู้บริโภคได้มีโอกาสบริโภคอาหารทะเลที่ มีรสชาติอร่อยและมีคุณค่าทางโภชนาการสูงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่
2. เพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ซึ่งสามารถจัดกลุ่มสตรีให้มีบทบาทเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่
3. ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่
4. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการกำหนดแนวทางจัดการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระเบียบวิธีวิจัย (โดยย่อ)

ในการศึกษาจะใช้ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. สืบค้นข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปหอยแมลงภู่ รูปแบบและมูลค่าของผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่แปรรูปที่มีจำหน่ายในตลาด
2. ออกแบบ แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วม ในการแปรรูปหอยแมลงภู่
3. สำรวจและเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ครอบครัว ทั้งนี้กำหนดจากจำนวนผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ซึ่งจากบัญชีรายชื่อผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ ที่สำรวจโดยประมาณ อำเภอ กาญจนดิษฐ์ จำนวน 85 ราย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมจากสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ กำหนดไว้ 115 รายเนื่องจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ไม่ได้ใช้เวลาในการ

แปรรูปหอยแมลงภู่มากนัก มีเพียงกลุ่มสตรีในชุมชนปากน้ำ ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ ที่เคยมีประสบการณ์ในการแปรรูปหอยแมลงภู่อยู่มาก จึงกำหนดขนาดตัวอย่างเพียง 115 รายแต่ละกระจายการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างให้ครอบคลุมแหล่งที่มีการเลี้ยงหอยแมลงภูในแต่ละตำบลของอำเภอกาญจนดิษฐ์ให้มากที่สุด

4. สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ เพื่อประเมินความสำคัญและบทบาทของอาชีพการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู และอาชีพการแปรรูปหอยแมลงภูที่มีต่อชุมชนในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์

5. สังเคราะห์ผลโดยเสนอเป็นแนวทางในการจัดการหอยแมลงภูให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น การส่งเสริมการแปรรูปหอยแมลงภู เพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

6. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปหอยแมลงภู

พื้นที่การศึกษา

ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิจะจัดเก็บรวบรวมจากชุมชนในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางแผนงานวิจัยและผลที่คาดว่าจะได้ แสดงด้วยตารางที่ 1.1 และ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1 แผนงานวิจัย

วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	ระยะเวลา 6 เดือน	ผู้รับผิดชอบ
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู	1. สืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ การเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู การแปรรูปรูปแบบ และมูลค่า ของผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู	เดือน 1-2	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรมหลัก	ระยะเวลา 6 เดือน	ผู้รับผิดชอบ
2. เพื่อวัดระดับ ของการมีส่วนร่วม ของสตรีในการสร้าง มูลค่าเพิ่มแก่ หอยแมลงภู่	2. สร้างเครื่องมือคือชุด แบบสอบถามและทดลองการใช้ เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิ	เดือน 3	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด และคณะผู้วิจัย
	3. สำรวจและเก็บข้อมูลตาม แบบสอบถามจำนวน 204 ตัวอย่าง	เดือน 4	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด และคณะผู้วิจัย
	4. สรุปข้อมูลวิเคราะห์และ สังเคราะห์ผล	เดือน 5	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด
	5. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อกำหนด แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ หอยแมลงภู่	เดือน 6	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด และคณะผู้วิจัย
	นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจาก กิจกรรมในข้อ 3 ของวัตถุประสงค์ ที่ 1 มาวิเคราะห์ระดับความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมของสตรีในการ สร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่	เดือน 5	ผศ. นันทวรรณ ช่างคิด และคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 1.2 ผลงานที่คาดว่าจะสำเร็จ

เดือนที่	ผลงานที่คาดว่าจะสำเร็จ
1-2	1. ได้ข้อมูลทุติยภูมิ และทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง หอยแมลงภู่ การแปรรูป รูปแบบ และมูลค่า ของผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่
3	2. มีชุดแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทราบค่าความเที่ยงตรง และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
4	3. ได้ข้อมูลปฐมภูมิครบตามจำนวนที่กำหนด 204 ชุด
5	4. ได้ผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งด้านปัจจัยที่มีผลและระดับการมีส่วนร่วม ร่วม ของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่

ตารางที่ 1.2 (ต่อ)

เดือนที่	ผลงานที่คาดว่าจะสำเร็จ
6	5. ทราบความคิดเห็นจากชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่

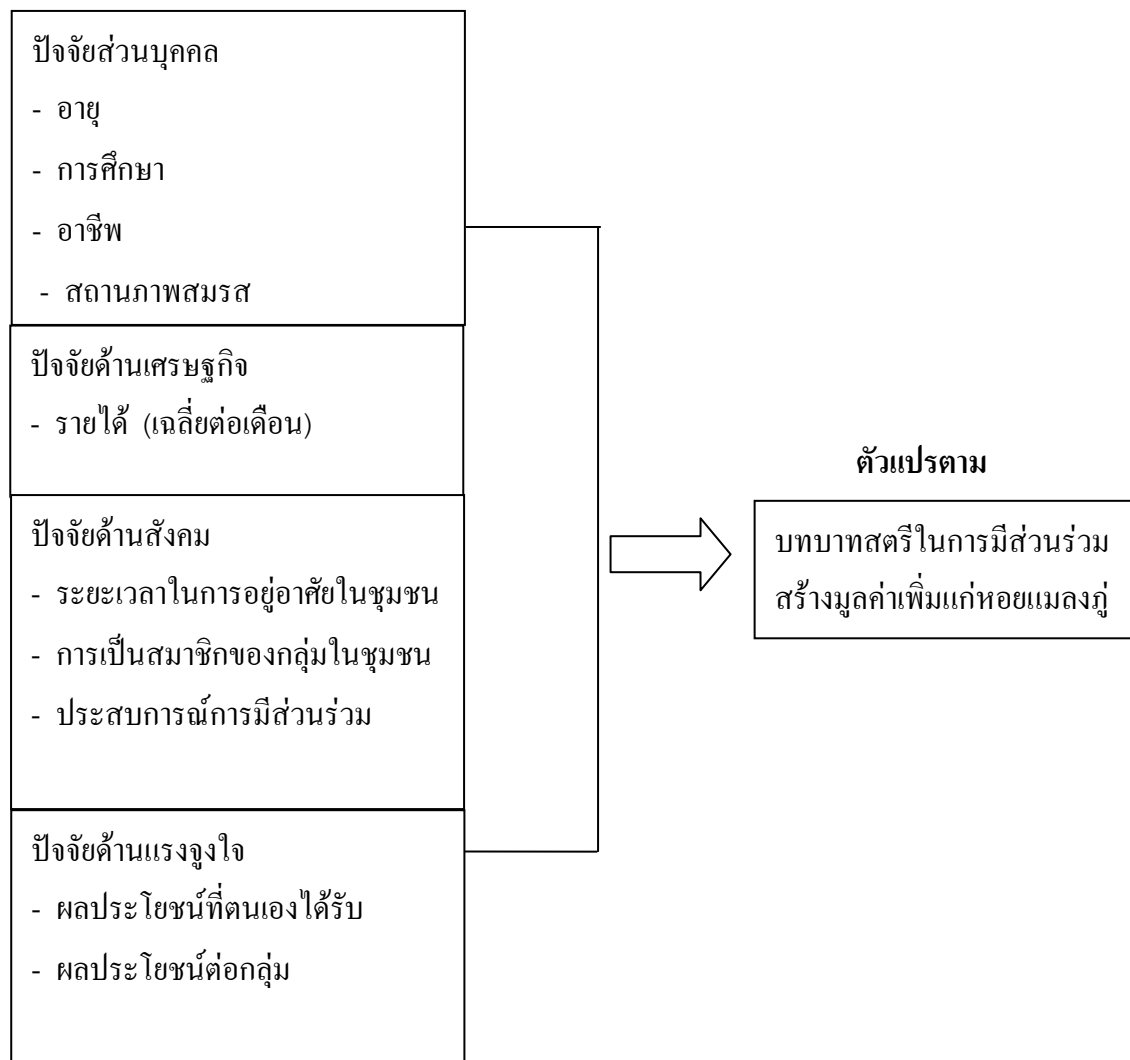
ความสอดคล้องกับเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ของฝ่ายที่เสนอขอรับทุน

เป็นประเด็นวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสัตว์น้ำการใช้ประโยชน์เชิงอนุรักษ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และการจัดการด้านการตลาดของทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา สาหร่าย ฯลฯ)

ประเด็นการศึกษาเบื้องต้น/กรอบของข้อมูล

การวิจัยเพื่อส่งเสริมสตรีให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ของชาวอำเภอกาญจนาดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เกณฑ์การสร้างมูลค่าเพิ่มตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าต่ำไปสู่สินค้าที่มีมูลค่าสูง ในการศึกษาเป็นการแปรรูปสินค้า พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ (Product and Packaging Development) จากหอยแมลงภู่เพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชนโดยพิจารณาจากมูลค่าเพิ่มผลผลิตของหอยแมลงภู่ที่แปรรูปแล้วเพื่อจะได้ทราบว่าการแปรรูปหอยแมลงภู่ในรูปแบบใด เป็นต้นว่า ดอง ตากแห้ง ฯลฯ จึงจะเหมาะสมกับบริบทชุมชนอำเภอกาญจนาดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ จะศึกษาการสร้างโอกาสในการมีงานทำของสตรีในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ซึ่งมุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรมความเสมอภาคในสังคม โดยรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาสตรีส่งเสริมศักยภาพกระบวนการมีส่วนร่วมของสตรี ตลอดจนเพื่อสร้างชื่ออาหารทะเลให้มีความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้บริโภค ในการศึกษาจะวัดระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ โดยพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการมีบทบาทในการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ระดับการรวมกลุ่ม หรือการจัดตั้งกลุ่มของสตรีเชิงเศรษฐกิจ และพิจารณารูปแบบการสร้างมูลค่าหรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่ กำหนดกรอบคิดดังภาพที่ 1.1

ตัวแปรต้น

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการของการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย การจัดเวทีชาวบ้าน ขณะเดียวกันจะจัดกิจกรรมเสริมความรู้เกี่ยวกับอาชีพการแปรรูปหอยแมลงภู่ว่าจะอยู่ในรูปแบบโปสเตอร์หรือนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพการแปรรูปหอยแมลงภู่ว่า เช่น การแปรรูปหอยแมลงภู่ว่าอย่างง่าย หรือรายการอาหารที่มีส่วนผสมจากหอยแมลงภู่ว่า เป็นต้น ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งมาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามถามสตรีในชุมชนที่กำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า เคยมีการจัดตั้งกลุ่มของสตรีในหมู่บ้านปากน้ำ ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์

เพื่อแปรรูปหอยแมลงภู่น้ำจืดเป็นหอยแมลงภู่น้ำเค็ม โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า แม่บ้านชุมชนปากน้ำ มีสมาชิกจำนวน 12 คน คณะผู้วิจัยจึงเลือกสุ่มตัวอย่างสตรีในตำบลกำหนดไว้ จำนวน 115 คน แต่เก็บตัวอย่างจริง จำนวน 119 คน ส่วนข้อมูลอีก 85 ชุด จะมาจากการสอบถามผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้ำจืดในฐานะเป็นเจ้าของวัตถุดิบหลัก ซึ่งจากสถิติของประมงอำเภอ อำเภอกาญจนดิษฐ์ ปี 2550 (ภาคผนวก ง) ซึ่งปรากฏว่าผู้ผลิตมีสถานที่ตั้งฟาร์มอยู่ในอ่าวท้องปึก ตำบลตะเคียนทองเป็นส่วนใหญ่หรือเท่ากับ 52 รายคิดเป็นร้อยละ 61 ของผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้ำจืดทั้งหมดของอำเภอกาญจนดิษฐ์ คณะผู้วิจัยจึงเลือกตำบลตะเคียนทองเป็นพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐาน พบว่าผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกตำบลของอำเภอกาญจนดิษฐ์ และผู้เลี้ยงอีกจำนวนไม่น้อยได้ขึ้นทะเบียนกับประมงอำเภอ คณะผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดในตำบลอื่น ๆ ด้วย ข้อมูลทั้งสองส่วนจะช่วยยืนยันความถูกต้องของผลการวิจัย และจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย มากำหนดแนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่น้ำจืดมากขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทสตรี หมายถึง การผลักดันตนเองของสตรีให้เข้ามาสู่ชุมชนแล้วส่งผลต่อชุมชนนั้น ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือด้านอื่น ๆ ตามศักยภาพที่ตนมี

การมีส่วนร่วมของสตรี หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ หรือในฐานะผู้ตัดสินใจ ผู้นำหัวหน้าคณะกรรมการ คณะทำงานหรือในฐานะสมาชิกผู้ร่วมปฏิบัติงาน ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนของการดำเนินงานนั้น

มูลค่าเพิ่ม หมายถึง มูลค่าที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการผลิต ในที่นี้หมายถึงมูลค่าหอยแมลงภู่น้ำจืดที่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการแปรรูปจากหอยแมลงภู่น้ำจืดไปเป็นผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่น้ำเค็มประเภทต่าง ๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงสารสนเทศและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยลำดับหัวข้อดังนี้

1. ความรู้เรื่องการผลิตการจำหน่ายหอยแมลงภู่อ
2. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม บทบาทสตรี และบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม บทบาทสตรี และบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วม
4. ความรู้เรื่องอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เรื่องการผลิตการจำหน่ายหอยแมลงภู่อ

ลักษณะและอนุกรมวิธานของหอยแมลงภู่อ

หอยแมลงภู่อ (Green Mussel) เป็นหอยสองฝา ลักษณะเปลือกสีเขียวมีส่วนเท้าเรียวยาวแหลม ส่วนปลายแบนป้าน คล้ายรูปไข่ ฝาด้านนอกมีสีเขียวอมน้ำตาล ฝาด้านในมีสีชมพู อาศัยอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำที่มีความลึก 2-8 เมตร หอยแมลงภู่อเมืองไทยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Perna viridis*, Linnaeus จากลักษณะภายนอกไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างเพศของหอยแมลงภู่อได้ แต่สามารถแยกได้จากสีของเนื้อหอยหรือลำตัวโดยเพศเมียจะมีสีแดงหรือสีแดง เพศผู้จะมีสีขาวครีมหรือสีน้ำตาลอมเหลือง (เข้าถึงจาก <http://ecurriculum.mv.ac.th/elibrary/agriculuture/kumaga/shell.html>, 2550)

หอยแมลงภู่อเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ประชาชนนิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลาย ทั้งประกอบเป็นอาหารรับประทานสดและการถนอมในรูปแบบต่างๆ อาทิ ตากแห้ง ทำแกม และหมักดองเป็นต้น นับเป็นอาหารทะเลที่มีรสชาติอร่อยและมีคุณค่าทางโภชนาการสูงอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งบริโภคทั้งในและต่างประเทศนับวันจะเพิ่มปริมาณความต้องการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งหอยชนิดนี้สามารถทำรายได้เข้าประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก หอยแมลงภู่อที่ซื้อขายกันอยู่ในตลาดทั่วไปปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตที่ได้จากแหล่งเลี้ยงในท้องที่จังหวัดชายฝั่งทะเล ทั้งในบริเวณชายฝั่งของอ่าวไทยตอนนอก ชายฝั่งภาคตะวันออกและภาคใต้ แม้ว่าการเลี้ยงหอยแมลงภู่อในประเทศไทยจะได้ขยายขอบเขตออกไปในพื้นที่ที่เหมาะสมมากขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้ก็ยังไม่เพียงพอ กับความต้องการของตลาด หอยแมลงภู่อเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว ไม่จำเป็นต้องให้อาหาร

หรือใช้ปูอย่างการเลี้ยงปลาในบ่อ เพราะว่าหอยแมลงภูจะกรองกินพวกแพลงตอนพืชและสัตว์ขนาดเล็กรวมทั้งอินทรีย์วัตถุที่แขวนลอยในทะเลเป็นอาหารซึ่งสิ่งมีชีวิตดังกล่าวเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และล่องลอยอยู่ในน้ำทะเล การเลี้ยงหอยแมลงภูจึงเป็นธุรกิจที่ใช้ต้นทุนต่ำและสามารถใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเพื่อการนี้ได้โดยไม่ต้องเสียค่าแรงงานมากนักสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก ส่วนการเลี้ยงหอยแมลงภูเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ก็มีผู้ทางที่ดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จด้วยดีได้เช่นกัน

คุณค่าโภชนาการของหอยแมลงภู

คุณค่าทางโภชนาการของหอยแมลงภูแตกต่างกันไปตามฤดูกาล ความอุดมสมบูรณ์ของอาหารปัจจัยจากสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบที่ใช้ในการแปรรูปโดยเฉลี่ยหอยแมลงภูและผลิตภัณฑ์หอยแมลงภูมีคุณค่าทางโภชนาการดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 คุณค่าทางโภชนาการของหอยแมลงภู

หอยแมลงภูสด	มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม
โปรตีน	8.7 - 13.1 %
ไขมัน	0.8 - 1.4 %
ความชื้น	82.4 - 87.6%
เถ้า	1.1 -1.6%
โซเดียม	61 -121
โปแตสเซียม	220 - 434
ฟอสฟอรัส	130 -160
หอยแมลงภูปรุงรส	มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม
โปรตีน	37.5 %
ไขมัน	30.7 %
เกลือแร่	7.03 %
ความชื้น	7.1 %
หอยแมลงภูซุบทอด	มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม
โปรตีน	10.76 %
คาร์โบไฮเดรต	24.47 %
ไขมัน	1.84 %

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หอยแมลงภู่น้ำจืด	มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม
ความชื้น	60.82 %
เถ้า	2.13 %

ที่มา : เรือ่นำรู้ของผู้นชอบหอยแมลงภู่น้ำจืดจาก www.ku.ac.th/e-agazine/april47/agri/shell.html

การเลือกสถานที่

การเลือกทำเลพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืด เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืด จึงมีข้อควรพิจารณาดังนี้ (นิพนธ์ ศิริพันธ์, 2543 : 2)

1. ควรเป็นแหล่งน้ำที่มีพันธุ์หอยแมลงภู่น้ำจืดชุกชุมตามธรรมชาติ
2. ต้องเป็นแหล่งน้ำกร่อยหรือน้ำเค็มและคงสภาพความเค็มอยู่เป็นเวลานานประมาณ 7 - 9 เดือนในรอบปี
3. ควรเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยจากกระแสน้ำคลื่นลมแรง
4. ควรเป็นแหล่งน้ำที่อยู่ห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอาจถ่ายเทน้ำเสียอันเป็นพิษ เป็นภัยต่อสัตว์น้ำ
5. แหล่งเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดควรเป็นแหล่งน้ำตื้นชายฝั่ง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำลึกประมาณ 3 - 10 เมตร
6. แหล่งเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดหากมีทางเลือกควรอยู่ใกล้ตลาด การคมนาคมสะดวก และห่างไกลจากแหล่งมลพิษ

ประเภทการเลี้ยง

การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดมีหลายแบบ แต่ละแบบเหมาะที่จะใช้ตามลักษณะภูมิประเทศและสภาวะแวดล้อม การที่จะเลี้ยงแบบใดนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมซึ่งรูปแบบที่นิยม ได้แก่ การเลี้ยงปักหลักปล่อยหอย การเลี้ยงแบบแพ โดยการเลี้ยงแบบหอยแขวน แบบราว และเชือก การเลี้ยงหอยตาข่ายเชือก รายละเอียดการเลี้ยงจะกล่าวดังต่อไปนี้

การเลี้ยงแบบปักหลักปล่อยหอย

การเลี้ยงแบบนี้เหมาะที่จะดำเนินการในพื้นที่น้ำตื้นซึ่งมีความลึกประมาณ 4 - 6 เมตร ตามบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีสภาพเป็นอ่าวทั่วไป พื้นทะเลตั้งแต่เส้นขอบฝั่งออกไปไม่ลาดชันเกินไปสภาพดินเป็นโคลน และ โคลนปนทราย ระดับน้ำสูงสุดและต่ำสุดไม่แตกต่างกัน

มากนัก เป็นแหล่งน้ำที่มีแหล่งตอนอาหารตามธรรมชาติของหอยเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ หากมีเกาะแก่งกระจายกันอยู่และบางบริเวณมีภูเขาที่ตั้งอยู่ชายน้ำจะช่วยเป็นเครื่องกำบังคลื่นลมและกระแสน้ำได้ดี แหล่งเลี้ยงหอยแมลงภู่งของประเทศไทยจะมีลูกหอยเกิดแทบทุกเดือนตลอดทั้งปี แต่ฤดูวางไข่จะมีลูกหอยเกาะจำนวนมาก พบในช่วงเดือนเมษายน – กรกฎาคม ช่วงหนึ่ง และอีกช่วงหนึ่งในเดือนตุลาคม - ธันวาคมของทุกปี ในช่วงหลังนี้มีลูกหอยชุกชุมมากกว่าช่วงแรก เกษตรกรผู้เลี้ยงหอยจึงต้องเตรียมปักหลักไม้เพื่อให้แล้วเสร็จก่อนที่ลูกหอยจะเริ่มเกาะประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ หลักที่ใช้กันทั่วไปเป็นไม้ไผ่รวก ไม้ไผ่รวก และไม้เป้ง ซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 – 5 เซนติเมตร ยาว 5 – 6 เมตรโดยจะปักเรียงกันเป็นแถว ไม้ไผ่แต่ละต้นปักให้ลึก 1 – 1.5 เมตรและมีความเอียงทำมุมกับพื้นทะเลประมาณ 60 องศาทั้งนี้ใช้ไม้เอียงไปทางขวาและทางซ้ายสลับกันไปทุกต้น การที่ปักหลักไม้เอียงดังกล่าวก็เพื่อช่วยให้การโคลนลดน้อยลงเมื่อหอยมีขนาดโตขึ้นและน้ำหนักมากขึ้น รวมทั้งป้องกันการเสียดสี เมื่อมีกระแสน้ำไหลแรง ซึ่งจะทำให้หอยหล่นเสียหายได้ ในพื้นที่เลี้ยงหอย 1 ไร่ (1,600 ตารางเมตร) จะปักหลักไม้จำนวนประมาณ 1200 ต้น โดยแบ่งออกเป็น 4 แถว แถวละ 300 ต้น หรืออาจเพิ่มจำนวนไม้และเพิ่มจำนวนแถวได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปักเกิน 1600 – 1800 ต้น เพราะจะทำให้มีความหนาแน่นมากเกินไป เป็นผลให้หอยได้รับอาหารไม่เพียงพอ และเจริญเติบโตช้า การเจริญเติบโตของลูกหอยที่เริ่มเกาะหลักไม้ ประมาณว่าเมื่อลูกหอยมี อายุ 7 เดือน จะมีความยาวเฉลี่ย 5.86 เซนติเมตร ซึ่งจัดว่าเป็นขนาดที่สามารถส่งจำหน่ายแก่ผู้บริโภคต่อไปได้ การที่ลูกหอยมีความหนาแน่นมากเกินไปไม่เพียงแต่ทำให้มีอัตราการตายสูงมากเท่านั้นแต่จะเป็นผลให้หอยมีการเจริญเติบโตช้าลงอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากหอยต้องแย่งอาหารกัน

ต้นทุนการเลี้ยงหอยแมลงภู่งแบบปักหลักเลี้ยงโดยตรงซึ่งเฉลี่ยทุกท้องที่จากผลการสำรวจในปี 2528 เท่ากับ 12,995.11 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนคงที่ 738.68 บาท และต้นทุนผันแปร 12,256.43 บาท หรือร้อยละ 5.68 และ 94.32 ของต้นทุนทั้งหมด โดยเป็นค่าไม้หลักมากที่สุด 6,341.34 บาท และคิดเป็นร้อยละ 48.80 ของต้นทุนทั้งหมด รองลงมาเป็นค่าแรงงาน 3,802.16 บาท/ไร่ เป็นค่าจ้างแรงงาน 3,228.52 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 24.84 ของต้นทุนทั้งหมดและเมื่อพิจารณาต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้เท่ากับต้นละ 785.72 บาท โดยเป็นต้นทุนผันแปร 741.06 บาท และต้นทุนคงที่ 44.66 บาทต่อต้น

การเลี้ยงแบบแพ

ขนาดของแพมีหลายขนาดตั้งแต่ 25 ตารางเมตร 75 ตารางเมตร แล 150 ตารางเมตร เป็นต้น วัสดุที่ใช้ประกอบด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ หรือวัสดุชนิดอื่น ๆ ประกอบกันเป็นแพจำนวน 7 แถวยาวกันห่างแถวละ ½ เมตร ท่อนลอยใช้โฟมถึงน้ำมัน หรือถังพลาสติกขนาด 200 ลิตรประกอบหัวท้ายสามารถรับเชือกเลี้ยงหอยขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 24 มิลลิเมตร ยาว 3 เมตร

ได้ไม้ละ 35 เส้น ระยะเวลาการเลี้ยง 8 เดือนจะได้น้ำหนักหอยประมาณ 1,200 กิโลกรัม ขนาดแพอาจประกอบกันได้หลายชุดและตรึงไว้ด้วยสมอขนาด 15 กิโลกรัม โดยใช้เชือกสมอมีความยาว 5 เท่าของความลึกของน้ำบริเวณ โคกระแสน้ำแรงจัดก็เพิ่มได้ตามความเหมาะสม กรณีที่ต้องการสร้างแพด้วยท่อเหล็กควรทาสีกันสนิมด้วย การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบแพเชือกเป็นวิธีเลี้ยงอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถเลี้ยงได้บริเวณคลื่นลมแรงพอสมควร พื้นดินเป็นดินแข็ง หรือบริเวณที่ปักไม้ไม่ลงก็สามารถเลี้ยงได้ ส่วนตัวแพที่เลี้ยงมีความคงทนมีอายุการใช้งานหลายปี วัสดุที่ใช้หาง่ายมีจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป ปัจจุบันมีการพัฒนาการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบแพเชือกซึ่งใช้วัสดุและอุปกรณ์ในการประกอบแพเชือก ดังนี้

1. เชือกโพลีโพรพิลีน (Polypropylene = pp) หรือ โพลีเอทิลีน (polyethylene = pe) ขนาด 6-8 และ 20 มิลลิเมตร
2. ถังท่อนขนาด 20 – 30 ลิตร
3. ท่อนสมอปูนขนาด 60 – 80 ซม.
4. กระชังเหล็กสำหรับเป็นพาหนะเคลื่อนย้ายท่อนสมอปูนขนาด 2 x 2 ตารางเมตร
5. เนื้อวนขนาดตาเหยียด 6 เซนติเมตร ขนาดเส้นเชือก 700D/15

สำหรับการประกอบตัวแพ ขนาด 40 x 40 ตารางเมตรมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ได้แก่

1. การถักแพเชือกขนาด 40 x 40 ตารางเมตร โดยนำเชือกขนาด 16 มิลลิเมตร ตัดยาว 50 เมตร มาถักให้ได้ขนาดตา 1 x 1 ตารางเมตร กว้าง 40 เมตร ซึ่งจะเท่ากับพื้นที่ 1 ไร่ เมื่อถักเสร็จแล้วใช้เชือกขนาด 20 มิลลิเมตร วางรอบนอกตัวแพและในส่วนปลายของเชือก 16 มิลลิเมตร ผูกติดกับเชือก 20 มิลลิเมตร รอบนอกเพื่อให้ตัวแพมีสภาพคงทนและแข็งแรง
2. การผูกถังท่อน ขนาด 20 – 30 ลิตร เมื่อถักเชือก ขนาด 16 มิลลิเมตรเป็นตัวแพเรียบร้อยแล้ว มีขนาด 40 x 40 ตารางเมตร ตัวแพจะมีแถวตามแนวตั้ง 41 แถว แถวแนวนอน 41 แถว นำถังท่อนขนาด 20 – 30 ลิตร ใช้เชือกขนาด 6 – 8 มิลลิเมตร ผูกถังท่อนที่ปมให้แน่นโดยผูก 6 แถว ตามแนวตั้ง เว้นแถวเพื่อต้องการให้เรือเข้าทำงานในตัวแพได้ ซึ่งจะทำให้สะดวกในการซ่อมแซม และเก็บเกี่ยว ทำการผูกถังท่อนจนหมดพื้นที่ 1 ไร่
3. การเตรียมท่อนสมอปูน นำท่อนเหล็กปล้องอ้อย ขนาด 0.6 นิ้ว ยาว 1 เมตร และเหล็กหูแหวน 2 อัน มาเชื่อมให้ติดกันที่หัว-ท้ายของปลายเหล็กเพื่อทำเป็นห่วงนำไปวางตรงกลางในท่อนปูนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 60 – 80 เซนติเมตร เทปูนภายในจะได้ท่อนสมอปูนสำหรับยึดตัวแพใน 1 แพ จะใช้ท่อนสมอปูนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 60 เซนติเมตร 6 ลูก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตร 6 ลูก

4. การเคลื่อนย้ายทุ่นสมอปูนอาศัยช่วงน้ำขึ้นโดยให้น้ำขึ้นสูงกว่าทุ่นสมอปูนประมาณ 1 เมตร ใช้กระชังเหล็กขนาด 2 x 2 ตารางเมตร อยู่ด้านบนทุ่นสมอปูน ใช้แรงงานคน 5 – 6 คน อยู่บนกระชัง นำเชือก 16 มิลลิเมตร ยาว 4 เมตร จำนวน 2 เส้น ปลายเชือกทั้ง 2 เส้น ผูกที่ตัวกระชังใกล้กับหัวทุ่นสมอปูน ส่วนปลายอีกด้านหนึ่งร้อยเข้าห่วงเหล็กนำมาผูกกับตัวกระชัง การผูกต้องผูกให้ตึง แต่ให้แก่ง่ายเพื่อสะดวกในการปล่อยทุ่นลงสู่พื้นในทะเล ต่อจากนั้นย้ายคนสลับด้านไปอยู่ฝั่งตรงข้ามทำเช่นเดียวกับครั้งแรก เมื่อผูกเสร็จแล้วคนลงจากกระชัง กระชังจะลอยขึ้นช่วงกระชังลอยขึ้น จะดึงทุ่นสมอปูนขึ้นจากพื้นดิน ใช้เรือลากตัวแพไปทิ้งทุ่นสมอปูนตามจุดที่ต้องการ

5. การนำแพเชือกลงทะเล ทิ้งทุ่นสมอปูนเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 เซนติเมตรก่อน 4 มุม ห่างกันประมาณ 100 เมตร เมื่อทิ้งเสร็จใช้เรือลากแพลงทะเล ใช้เชือกขนาด 20 มิลลิเมตร ผูกสมอยึดแพไว้ 4 มุม ก่อน ต่อไปเอาทุ่นสมอปูน 80 เซนติเมตร ดึงด้านหน้า 2 ลูก ส่วนด้านข้างอีก 3 ด้าน ใช้ทุ่นสมอปูนเส้นผ่าศูนย์กลาง 60 เซนติเมตร ด้านละ 2 ลูก รวมใช้ทุ่นทั้งหมด 12 ลูก หลังจากลงแพเรียบร้อยแล้วเตรียมสายเคเบิลผูกหอยโดยใช้เนื้ออวนขนาดตา 6 เซนติเมตร ตัดให้ยาว 2 เมตร กว้าง 20 เซนติเมตร (3-4 ตา) ผูกปลายด้านหนึ่งด้วยหินทะเลหรือหินที่ใช้ในการก่อสร้างโดยใช้หินเบอร์ 2-3 ใส่ถุงพลาสติก ใช้หนังยางผูกติดกับปลายเนื้ออวนที่ตัดไว้แล้ว ส่วนอีกปลายด้านหนึ่งผูกกับเชือกขนาด 16 มิลลิเมตร ของแพที่จัดเตรียมไว้แล้วในทะเลโดยผูกได้ถึงทุ่น 1 สาย และผูกรอบนอกถึงทุ่นอีก 4 สาย เพราะฉะนั้น 1 ถึงทุ่นจะมีสายเคเบิลหอย 5 สายในพื้นที่ 1 ไร่ จะผูกสายเคเบิลหอยได้ทั้งหมด (1600 x 5) เท่ากับ 8,000 สาย

หลังจากผูกหอยแมลงภู่เกาะแล้วจะกินอาหารธรรมชาติจำพวกแพลงตอนพืชและแพลงตอนสัตว์ ใช้เวลาการเลี้ยงประมาณ 6 เดือน หอยจะมีขนาดประมาณ 6 เซนติเมตร ให้เริ่มทยอยขายได้โดยเลือกกลุ่มที่มีขนาดตลาดต้องการก่อน เก็บเฉพาะตัวหอย เหลือสายเคเบิลหอยไว้เพื่อให้ลูกหอยรุ่นต่อไปเกาะ จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในปีต่อไป

ต้นทุนและรายรับในการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแพเชือกแสดงด้วยตาราง 2.2 และ 2.3

ตารางที่ 2.2 ประมาณรายจ่ายต่อไร่ของการเลี้ยงหอยแบบแพเชือกปี 2550

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 16 มิลลิเมตร 24 ม้วน	51,700
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 20 มิลลิเมตร 2 ม้วน	6,600
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 8 มิลลิเมตร 18 ม้วน	11,100

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค้ายเบอร์ 36 จำนวน 10 มัด	700
ทุ่นสมอปูน 12 ลูก	9,600
ถังทุ่นพลาสติก ขนาด 20 – 30 ลิตร จำนวน 1,476 ใบ	39,900
อวนขนาดตา 6 เซนติเมตร เนื้ออวน 700D/15 จำนวน 6ม้วน	31,200
อื่นๆเช่น ค่าแรง ค่าจับ และน้ำมันเชื้อเพลิง	45,000
รวมค่าใช้จ่าย	195,800

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ตารางที่ 2.3 ประมาณการรายรับต่อไร่ของการเลี้ยงหอยแบบแพเชือกปี 2550

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
จำนวนสายเลี้ยงหอย 8000 สาย เฉลี่ยสายละ 8 กิโลกรัม รวม 64,000 กิโลกรัม	
ราคากิโลกรัมละ 5 บาท	
รวมรายรับ	320,000

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

การเลี้ยงแบบหอยแขวนแบบราวเชือก

วิธีการเลี้ยงหอยแมลงภู่แบบแขวน มีความเหมาะสมสำหรับแหล่งเลี้ยงที่มีระดับความลึกและปลอดภัยจากกระแสน้ำลมแรงและอยู่ห่างฝั่ง ส่วนประกอบที่สำคัญคือเชือกเส้นใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1/2 นิ้ว ยาวประมาณ 100 เมตร มีทุ่นผูกเป็นระยะ 2 – 4 เมตร เพื่อพวงไม่ให้จม เชือกนี้มีเส้นเล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร ผูกเป็นระยะๆ เพื่อให้หอยเกาะมีระยะห่างกัน 50 เซนติเมตร ปลายเชือกยาวไม่เกินระดับน้ำลงต่ำสุด ที่ปลายเชือกเส้นใหญ่ทั้งสองข้างผูกไว้กับสมอยึดไม่ให้เคลื่อนที่ ถ้าเป็นทุ่นใหญ่อาจผูกเชือกคู่ก็ได้ ผลผลิตพอๆ กับการเลี้ยงหอยแบบแพ แต่วิธีนี้เชื่อว่าจะมีความต้านทานต่อคลื่นลมได้ดี

สำหรับการเลี้ยงแบบหลักไม้แขวนลอย การเลี้ยงแบบนี้จะรวบรวมพันธุ์หอยจากแหล่งธรรมชาติมาเตรียมให้หอยเกาะกับหลักไม้เป้งความยาว 1 เมตรเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 – 5 เซนติเมตร โดยใช้ถุงอวนบางประกอบกับไม้แล้วบรรจุหอยลงในช่วงระหว่างเนื้อถุงอวนกับ ผิวไม้ ผูกมัดเป็น ส่วนๆ ประมาณ 3 – 4 ส่วน ตามความยาวไม้ จากนั้นจึงใช้เชือกมัดตามรูปปลายไม้ด้านบนที่เจาะเตรียมไว้ แล้วผูกให้แน่นนำหลักไม้ที่พันหอยแมลงภู่นี้ไปแขวนลอยไว้บนราวที่มีเสาค้ำจุน โดยจัดให้หลักหอยจมน้ำอยู่ตลอดเวลา แม้จะเป็นระยะที่น้ำลดต่ำสุดภายใน 4 – 5 วัน หอยจะเกาะกระจาย อยู่ตามผิวหลักไม้อย่างมั่นคง จากนั้นจึงตัดอวนออกและเลี้ยงให้หอยเจริญเติบโตต่อไป ใน ระยะเวลา 8 เดือน หอยเจริญเติบโตได้ขนาดตลาด ซึ่งมีความยาวเฉลี่ย 7.3 เซนติเมตร ให้ผลผลิต เฉลี่ยหลักละ 5 กิโลกรัม ประมาณได้ว่าพื้นที่ 1 ตารางเมตร สามารถเลี้ยงได้ 4 หลัก ในแหล่งน้ำที่มี สภาพแวดล้อมเหมาะสมมีอาหารตามธรรมชาติสมบูรณ์ในเนื้อที่ 1 ไร่ สามารถเก็บผลผลิตจากการ เลี้ยงหอยได้ประมาณ 30 – 32 ตัน

การเลี้ยงหอยแบบตาข่ายเชือก

การเลี้ยงแบบตาข่ายเชือกสามารถเลี้ยงได้ในระดับน้ำลดต่ำสุด 2 เมตร และในบริเวณดิน แข็งที่ไม่สามารถปักไม้เลี้ยงหอยได้ การเลี้ยงแบบนี้มีข้อดี คือวัสดุที่ใช้ เป็นวัสดุสังเคราะห์ซึ่งหาได้ ง่ายตามตลาดทั่วไป และวัสดุที่ใช้เลี้ยงมีความคงทนใช้งานหลายปี สำหรับการเตรียมงานติดตั้งตา ข่ายเชือกมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมฐานเสา

นำแม่แบบเส้นผ่าศูนย์กลาง 150 เซนติเมตรวางตะแกรงเหล็กภายในแม่แบบ ที่ ตะแกรงเหล็กเชื่อมห่วงหรือเหล็กหูแหวนสูงประมาณ 20-30 เซนติเมตร ตัดท่อพีวีซี ยาว 40 เซนติเมตร ตั้งในแบบ 4 ท่อน เทปูนภายในแบบให้สูงประมาณ 30 เซนติเมตร ฐานเสาจะมีรูสำหรับ สวมเสาเหล็ก 4 รู ข้อควรระวัง อย่าให้เนื้อปูนเข้าในท่อพีวีซีจะทำให้เกิดการอุดตันไม่สามารถสวม เหล็กแป๊บได้

2. การเตรียมเสาหลักสวมใส่ท่อพีวีซี

นำท่อแป๊บขนาด 2 นิ้วเชื่อมห่วงโซ่ขนาด 1 นิ้ว ให้ติดกับท่อแป๊บ 2 จุด จุดแรก เชื่อมที่โคนเสาให้ห่างจากโคนเสา 30 เซนติเมตร จุดที่ 2 ขึ้นอยู่กับน้ำลดต่ำสุด ถ้าน้ำลดต่ำสุด 2 เมตรวัดจากโคนเสาไปถึงปลายเสาให้เชื่อมที่ระดับ 2 เมตร (การเชื่อมจุดที่ 2 เพราะป้องกันการรูดลง ของเชือก) เสร็จแล้วเทปูนภายในท่อแป๊บเพื่อให้ท่อแป๊บมีความแข็งแรงยิ่งขึ้น

3. การเตรียมราวเชือก

นำเชือกขนาด 10 มิลลิเมตร มาถักให้ได้ขนาดตา กว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 2.5 เมตร ถักให้เป็นผืนใหญ่ กว้าง 40 เมตร ยาว 40 เมตร หรือผืนเล็ก 4 ผืน กว้าง 10 เมตร ยาว 40 เมตร การถักราวเชือกควรเหลือปลายเชือกรอบนอกไว้สำหรับผูกยึดเชือก 14 – 16 มิลลิเมตร ประมาณ 1 เมตร

4. การเคลื่อนย้ายฐานเสา

นำกระชังเหล็กขนาดกว้าง 2 เมตร ยาว 2 เมตร ใช้เชือกผูกถึงขนาด 100 ลิตร จำนวน 8 – 12 ใบ การเตรียมย้ายต้องอาศัยระดับน้ำเป็นตัวช่วยเวลาย้ายฐานเสา ควรเป็นช่วงที่น้ำขึ้นสูงกว่าฐานเสาประมาณ 1 เมตร การเคลื่อนย้ายนำกระชังให้ลอยอยู่บนฐานเสาใช้เชือกขนาด 14 – 16 มิลลิเมตร 2 เส้น ยาว 4 เมตร มีขั้นตอนลำดับดังนี้ ใช้คน 5 – 6 คน ขึ้นบนกระชังให้อยู่ด้านใดด้านหนึ่ง นำปลายของเชือกเส้นแรกผูกติดกับกระชังก่อน ส่วนอีกปลายหนึ่งร้อยเข้าห่วงเหล็ก แล้วนำมาผูกติดกับตัวกระชัง การผูกต้องให้ตึงและง่ายขึ้นเพื่อสะดวกในการปล่อยฐานเสา เสร็จแล้วย้ายคนสลับด้านไปอยู่ฝั่งตรงข้าม ทำเช่นเดียวกับครั้งแรก เมื่อผูกเชือกเสร็จแล้วคนลงจากกระชัง กระชังจะลอยขึ้นลงเวลากระชังลอยขึ้นจะดึงฐานเสาขึ้นจากพื้นเสร็จแล้วใช้เรือลากกระชังไปทิ้งทุ่นสมอตามจุดที่ต้องการ

5. การวางฐานเสา

ใช้ไม้ปักวางแนวก่อนให้ห่างกัน 10 เมตร ใช้เรือลากฐานเสานำไปทิ้งใกล้กับไม้ที่ปักทำเป็นแนวจะได้ฐานเสาห่างกัน 10 เมตร ในเนื้อที่ 1 ไร่ จะใช้ฐานเสา 25 ฐาน ในกรณีที่ลงฐานเสาไม่ตรงจุดทำการเคลื่อนย้ายได้โดยทำเช่นเดียวกับการเคลื่อนย้ายฐานเสา

6. การสวมเสาหลัก

นำเสาหลักที่เตรียมไว้แล้วสวมในฐานเสา 2 ต้น แล้วใช้เชือก 2 เส้น เส้นที่ 1 ผูกที่ปมเหล็ก ด้านบนให้แน่น ให้เสาดิคอยู่คู่กันแล้ว ใช้เชือกอีกเส้นหนึ่งขนาด 10 มิลลิเมตร ผูกปมเหล็กด้านบนไปยึดห่วงเหล็กด้านล่างให้ตึง การผูกยึดเพื่อป้องกันการหลุดของเสาหลัก

7. การขึงเชือก 14 – 16 มิลลิเมตร

นำเชือกขนาด 14- 16 มิลลิเมตร ผูกติดกับเสาให้แน่น

8. การวางตาข่ายเชือก

นำเชือกขนาด 10 มิลลิเมตร ที่ถักเรียบร้อยแล้ววางพาดบนเชือก ขนาด 14 – 16 มิลลิเมตร ใช้ปลายเชือกขนาด 10 มิลลิเมตรที่เหลือไว้ผูกติดกับเชือก 14 – 16 มิลลิเมตรให้แน่น

9. การเก็บเกี่ยวลูกหอย

เนื่องจากการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบรวเชือกเป็นการเลี้ยงหอยอยู่กับที่ เวลาเก็บเกี่ยวต้องลงน้ำไปเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังการเก็บเกี่ยวทำความสะอาดเส้นเชือก แล้วปล่อยทิ้งไว้ให้หอยมาเกาะในรุ่นต่อไป

10. การเสริมฐานเสา

ถ้าปริมาณลูกหอยเกาะตามราวเชือกจำนวนมากต้องเสริมฐานเสาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร การเสริมฐานเสา เสริมกลางระหว่างฐานเสาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร การเสริมฐานเสาเสริมกลางระหว่างฐานเสา 4 ต้น ถ้าราวเชือกหย่อนให้เพิ่มฐานเสาอีก

ถ้าเลี้ยงได้ในระดับน้ำลงต่ำสุด 2 เมตร และในบริเวณดินแข็งที่ไม่สามารถปักไม้เลี้ยงหอยได้ การเลี้ยงแบบนี้มีข้อดี คือวัสดุที่ใช้ เป็นวัสดุสังเคราะห์ซึ่งหาได้ง่ายตามตลาดทั่วไป และวัสดุที่ใช้เลี้ยงมีความคงทนใช้งานหลายปี สำหรับค่าใช้จ่ายต่อการเตรียมงานติดตั้งตาข่ายเชือกและรายรับแสดงด้วยตารางที่ 2.4 และ 2.5

ตารางที่ 2.4 ประมาณการค่าใช้จ่ายต่อการเลี้ยงหอยแบบตาข่ายเชือกปี 2550

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)
เชือกโพลีโพรพิลีนขนาด 10 มิลลิเมตร จำนวน 20 มัด	16,900
เชือกโพลีโพรพิลีนขนาด 16 มิลลิเมตร 2.5 มัด	5,100
ฐานเสาปูนขนาด 1.50 เมตร 25	12,500
ฐานเข็ม ขนาด 1 เมตร 16 ฐาน	2,400
เหล็กแป๊บ ขนาด 2 นิ้ว	6,600
ท่อพีวีซี ขนาด 2.5 นิ้ว	2,400
อื่นๆเช่น ค่าแรง ค่าจับ ค่าน้ำมันและเหล็ก	14,100
รวม	60,000

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ตารางที่ 2.5 ประมาณการรายรับต่อพื้นที่ตาข่าย 1 ไร่ ของการเลี้ยงหอยแบบตาข่ายเชือกปี 2550

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 6 กิโลกรัม /1เมตร	25,680
ราคากิโลกรัมละ	5
รวมเป็นเงิน	128,400

ฉะนั้นกำไรสุทธิ 68,400 บาทต่อไร่

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

การดูแลรักษา

การดูแลรักษาสำคัญมากเพราะว่าผลผลิตจะดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่ของผู้เลี้ยง ซึ่งพอจำแนกการเฝ้าระวังรักษาได้ดังนี้

1. ควรมีการกำหนดขอบเขตแปลงเลี้ยงหอยอย่างแน่ชัด โดยทำเครื่องหมายที่สามารถสังเกตได้ชัด เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอก เข้ามาทำการประมงด้วยเครื่องมือจับสัตว์น้ำประเภทต่างๆ บริเวณที่เลี้ยงหอยที่ได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
2. ในแปลงเลี้ยงหอยควรมีที่ปักคนเฝ้าไว้สำหรับดูแลรักษาแปลงหอยเป็นการป้องกันไม่ให้หอยสูญหายจากมิฉาชีพ
3. ในการเลี้ยงหอยแบบแขวน ควรจะได้มีการตรวจและซ่อมแซม วัสดุ อุปกรณ์ที่อาจชำรุด ตลอดจนชำระล้างตะกอน โคลนและกำจัดศัตรู เช่น ปู หอย เพรียง และปลาที่เข้ามาอาศัยอย่างน้อย 2 สัปดาห์ต่อครั้ง โดยดำเนินการเวลาเช้ามืดหรือพลบค่ำจากความร้อนสูงของแสงแดด
4. การเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและการตายของหอยอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนที่ฝนตกชุกความเค็มจะลดต่ำลงอย่างกะทันหัน เป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำขาดความอุดมสมบูรณ์ของอาหารธรรมชาติ หอยแมลงภู่จะพอมและมีน้ำหนักรีดลงหรืออาจตายได้ ดังนั้นระยะเวลาดังกล่าว ผู้เลี้ยงควรพิจารณาเก็บผลผลิตส่งจำหน่ายก่อน
5. ความหนาแน่นของหอยที่เกาะเลี้ยงด้วยวัสดุ มีผลต่อการเจริญเติบโตเพราะความหนาแน่นสูง หอยจะเบียดกันมากและแย่งอาหารกัน นอกจากนี้ถ้าเป็นหลักไม้หากหอยเกาะมากเกินไปความพอเหมาะของพื้นที่ที่มีอยู่หอยบางส่วนจะหลุดร่วงจากหลักจมโคลนและตายในที่สุด

ดังนั้นผู้เลี้ยงควรจะนำหอยที่มีขนาด 2 – 3 เซนติเมตร ซึ่งมีความหนาแน่นมากไปจำหน่ายใช้เป็นอาหารเลี้ยงเป็ดหรืออาจนำไปเลี้ยงโดยวิธีการอื่น ได้แก่การเลี้ยงแบบแขวนในกระบะและวิธีอื่นๆ เพื่อลดความหนาแน่นของหลักไม้ให้ต่ำลง

6. การเลี้ยงหอยแบบหลักแขวนลอย ในบางฤดูที่มักจะเกิดน้ำเสียหรือเกิดจี๊ปลาพ ผู้เลี้ยงหอยควรจะได้สอดส่องดูแลระมัดระวัง ตลอดจนเตรียมการระมัดระวังเตรียมการป้องกันหรือเคลื่อนย้ายแพเลี้ยงหอยออกไปพักไว้ในบริเวณที่ปลอดภัยจากน้ำเสีย

7. ความขุ่นของน้ำในบริเวณที่เลี้ยงหอย ถ้าขุ่นมากตะกอนและโคลนตมจะเกาะตามเหงือก ทำให้หอยหายใจไม่ออกและตายได้ นอกจากนี้ความขุ่นยังทำให้ประสิทธิภาพการกรองอาหารต่ำลง

8. ปัญหาจากคลื่นลมและกระแสน้ำ รวมทั้งการทำการประมงด้วยเรือวนลากและอวนรุนเป็นผลให้ไม้หลักเลี้ยงหอยถูกทำลาย

9. ปัญหาน้ำเสียจากโรงงาน

รูปแบบการเลี้ยงหอยแมลงภูในประเทสไทย

การเลี้ยงหอยแมลงภูส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงแบบดั้งเดิม โดยใช้หลักไม้ เช่น ไม้ไผ่ ปักลงในทะเลบริเวณชายฝั่งเพื่อเป็นวัสดุให้หอยแมลงภูที่เกิดตามธรรมชาติมาเกาะอาศัย และเจริญเติบโตจนได้ขนาดที่ขายได้ในพื้นที่ 1 ไร่ จะปักหลักไม้จำนวนประมาณ 1,600 ต้น โดยแบ่งออกเป็น 4 แถว จำนวนแถวละ 400 ต้น ซึ่งอาจจะเพิ่มจำนวนไม้หรือจำนวนแถวได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปักให้มีความหนาแน่นมากเกินไป เพราะจะทำให้หอยเจริญเติบโตช้า และหลักไม้เสียดสีกันได้รับความเสียหายได้ สำหรับประมาณการรายจ่ายและรายรับของการเลี้ยงหอยแมลงภูแบบปักหลักไม้ แสดงด้วยตารางที่ 2.6 และ 2.7

ตาราง 2.6 ประมาณรายจ่ายและรายรับของการเลี้ยงหอยแมลงภูแบบปักหลักไม้ปี 2550

ประมาณการรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าไม้ราคาต้นละ 10 บาท จำนวน 1,600 ต้น	16,000
ค่าแรงในการปักไม้	3,200
ค่าแรงในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	45,000
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	64,200

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ตาราง : 2.7 ประมาณการรับ 1 ไร่ ปี 2550

ประมาณการรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
เฉลี่ยผลผลิตต้นละประมาณ	24,000 กิโลกรัม
ราคากิโลกรัมละ	6 บาท
รวมเป็นเงิน	14,400 บาท

หมายเหตุ * อาจเกิดการสูญเสีย (30%) (43,200) รวมเป็นเงินคงเหลือ 100,800 บาท

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

เมื่อมีการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบปักไม้กันมากขึ้นในปัจจุบันการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบปักไม้จึงเริ่มประสบปัญหาต่าง ๆ คือ

1. ไม้อ่อน บางครั้งทำให้หักก่อนที่จะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต
2. ไม้โดนพายุพัดหักล้ม ทำให้ได้รับความเสียหายเก็บเกี่ยวผลผลิตได้น้อย
3. ไม้มีแนวโน้มหายากและมีราคาแพงขึ้น
4. ไม้ที่ใช้เลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วจะปล่อยทิ้งในทะเลและย้ายไปปักไม้ บริเวณอื่น ซึ่งบริเวณเลี้ยงหอยเดิมก็จะเหลือคอกไม้ไว้ ซึ่งใช้ระยะเวลานานในการย่อยสลายทำให้เป็นแหล่งหมักหมมของตะกอน
5. ไม้ที่หลุดออกจากบริเวณที่เลี้ยงจะลอยไปติดชายหาด ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม เป็นการทำลายแหล่งท่องเที่ยว
6. การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบปักไม้ไม่สามารถทำได้ในบริเวณที่มีสภาพดินแข็ง
7. ไม้จะกีดขวางทางเดินเรือ เนื่องจากถ้าใช้ไม้ที่มีขนาดสั้นเวลาน้ำขึ้นเต็มที่จะมองไม่เห็นไม้ ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้
8. การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบปักไม้ จะมีอายุการใช้งานประมาณ 1 - 2 ปี ซึ่งต้องเสียค่าไม้และค่าแรงงานในการปักไม้เป็นประจำทุกปี

ดังนั้นทางสถานีวิจัยประมงศรีราชาจึงได้พัฒนาวิธีการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบใหม่ ที่สามารถเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นและสามารถแก้ปัญหาจากวิธีการเลี้ยงแบบปักไม้ดั้งเดิม เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพนี้ ให้ดำเนินกิจการต่อไปได้ด้วยดี และยังทำให้อาชีพการเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดขยายตัวออกไปด้วย ซึ่งวิธีใหม่นี้เรียกว่า การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้ำจืดแบบแพเชือก ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อ

ต่อไปนอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดสถานการณ์โรคระบาดหอยทะเลในจังหวัดชลบุรี จึงได้มีคำแนะนำแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ว่าให้ปฏิบัติดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการเลี้ยงหอยในช่วงที่น้ำมีความเค็มสูง
2. พักแปลงเลี้ยงหอยชั่วคราว เพื่อลดปริมาณตะกอนและสิ่งหมักหมมบริเวณพื้นล่างของแปลงเลี้ยง
3. เมื่อพบหอยเป็นโรคในระยะเริ่มแรก ควรรีบเก็บหอยดังกล่าวออกไปจากพื้นที่ เพื่อช่วยลดปริมาณปรสิตลง

การเลี้ยงหอยแมลงภู่ว่าแบบแพเชือก

การเลี้ยงหอยแมลงภู่ว่าแบบแพเชือก เป็นวิธีเลี้ยงแบบหนึ่งที่สามารถเลี้ยงได้ในบริเวณคลื่นลมแรงพอสมควร พื้นดินเป็นดินแข็งบริเวณที่ปักไม้ไม่ลงก็สามารถเลี้ยงได้ ส่วนตัวแพที่เลี้ยงมีความคงทนมีอายุการใช้งานนานหลายปี วัสดุที่ใช้หาง่ายมีตามท้องตลาดทั่วไปและเป็นการนำเศษวัสดุกลับมาใช้ใหม่

ตารางที่ 2.8 ประมาณการรายจ่ายและรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่ว่าแบบแพเชือกขนาด 1 ไร่ ปี 2550

ประมาณการรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 16 มิลลิเมตร จำนวน 24 ม้วน	45,024
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 20 มิลลิเมตร จำนวน 2 ม้วน	5,180
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 8 มิลลิเมตร จำนวน 18 ม้วน	8,064
ด้ายเบอร์ 36 จำนวน 10 มัด	700
ทุ่นสมอปูน 12 ลูก	9,600
ถังทุ่นพลาสติก ขนาด 25-30 ลิตร จำนวน 1,476 ใบ	32,472
อวน 700D/15 ขนาดตา 6 เซนติเมตร จำนวน 6 ม้วน	31,200
ค่ากระชังสำหรับขนย้ายอุปกรณ์	3,000

ตารางที่ 2.8 (ต่อ)

ประมาณการรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
อื่น ๆ เช่น ค่าแรง, ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	45,000
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	180,240

หมายเหตุ * ถ้าใช้อวนเก่า กิโลกรัมละ 40 บาท ใช้ประมาณ 450 กิโลกรัม เป็นเงิน 18,000 บาท
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 162,040 บาท

* ถ้าใช้เส้นเชือกผูกกับอิฐแทนการใช้อวน ใช้เชือกขนาด 8 มิลลิเมตร จำนวน 86 ม้วน
(ม้วนละ 8.4 กิโลกรัม ๆ ละ 40 บาท เป็นเงิน 28,896 บาท ค่าอิฐมอญ 4,000 ก้อน เป็นเงิน 2,000
บาท) รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 174,936 บาท

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ตารางที่ 2.9 ประมาณการรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่วางแบบแพเชือกขนาด 1 ไร่ ปี 2550

จำนวนสายเลี้ยงหอย	8,000 สาย
เฉลี่ยสายละ 8 กิโลกรัมละ รวม	64,000 กิโลกรัม
ราคากิโลกรัมละ	6 บาท
รวมเป็นเงิน	384,000 บาท

หมายเหตุ * อาจเกิดการสูญเสีย 20% (76,800 บาท) รวมเป็นเงิน 307,200 บาท

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ในกรณีที่ผู้ประกอบการมีเงินลงทุนน้อยก็สามารถปรับเปลี่ยนขนาดแพเชือกได้ตามความเหมาะสม เช่น 10x10, 20x20, 10x20, 20x30 ตารางเมตร เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้จะแสดงประมาณการรายจ่ายและรายรับด้วยตารางที่ 2.10 และ 2.11

**ตารางที่ 2.10 ประมาณการรายจ่ายการเลี้ยงหอยแมลงภู่นูปแบบแพเชือกขนาด 20 x 20 ตารางเมตร
ปี 2550**

ประมาณการรายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 16 มิลลิเมตร จำนวน 6 ม้วน	11,256
เชือกโพลีโพรพิลีน ขนาด 8 มิลลิเมตร จำนวน 6 ม้วน	2,688
ด้ายเบอร์ 36 จำนวน 2 มัด	140
ทุ่นสมอปูน 6 ลูก	4,800
ถังทุ่นพลาสติก ขนาด 25-30 ลิตร จำนวน 397 ใบ	8,734
อวน 700D/15 ขนาดตา 6 เซนติเมตร จำนวน 2 ม้วน	10,400
ค่ากระชังสำหรับขนย้ายอุปกรณ์	3,000
อื่น ๆ เช่น ค่าแรง, ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	12,000
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	53,018

หมายเหตุ * ถ้าใช้อวนเก่า กิโลกรัมละ 40 บาท ใช้ประมาณ 150 กิโลกรัม เป็นเงิน 6,000 บาท รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 48,618 บาท

* ถ้าใช้เส้นเชือกผูกกับอัฐแทนการใช้อวน ใช้เชือกขนาด 8 มิลลิเมตร จำนวน 22 ม้วน (ม้วนละ 8.4 กิโลกรัม ๆ ละ 40 บาท เป็นเงิน 7,392 บาท ค่าอัฐมอญ 1,000 ก้อน เป็นเงิน 500 บาท) รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 50,510 บาท

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

ตารางที่ 2.11 ประมาณการรายรับรายรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่นูปแบบแพเชือกขนาด 20 x 20 ตารางเมตร ปี 2550

จำนวนสายเลี้ยงหอย	2,000 สาย
เฉลี่ยสายละ 8 กิโลกรัมละ รวม	16,000 กิโลกรัม
ราคากิโลกรัมละ	6 บาท
รวมเป็นเงิน	96,000 บาท

หมายเหตุ * อาจเกิดการสูญเสีย 10 % (9,600 บาท) รวมเป็นเงิน 86,400 บาท (เนื่องจากจำนวนสายเลี้ยงหอยเพียง 2,000 สาย โอกาสการสูญเสียจึงน้อยกว่าการเลี้ยงบนพื้นที่ขนาด 1 ไร่)

ที่มา : สำนักงานวิจัยและประมงชายฝั่ง. 2551

การเลี้ยงหอยแมลงภูในอำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเลี้ยงหอยแมลงภูในประเทศไทยนิยมเลี้ยงบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทย โดยดำเนินการควบคุมกับการทำประมงปิ๊ะ ต่อมาได้พัฒนาการเลี้ยงเป็นแบบปักหลัก และเลี้ยงแบบแพแขวน ในภาคใต้จังหวัดที่มีการเลี้ยงหอยแมลงภู คือจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พังงาและปัตตานี โดยพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลที่มีการประกาศให้เป็นพื้นที่อนุญาตสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน การเลี้ยงหอยแมลงภูในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะมีพื้นที่การเลี้ยงอยู่บริเวณชายฝั่งในอำเภอกาญจนดิษฐ์ โดยใช้ทั้งพื้นที่สาธารณประโยชน์และพื้นที่อนุญาต ทั้งนี้ต้องเสียค่าน้ำ เดือนละ 100 บาทต่อไร่ ในการเลี้ยงหอยแมลงภูจะใช้วิธีเลี้ยงแบบปักหลัก และแบบแขวน แต่ส่วนใหญ่จะเลี้ยงแบบแขวน ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกกว่าและง่ายต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิต พันธุ์หอยจะนำมาจากจังหวัดเพชรบุรี ส่วนไม้หลักนำมาจากจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรปราการ ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักพื้นที่การเลี้ยงเฉลี่ยฟาร์มละ 5-10 ไร่ วิธีการจำหน่ายส่วนใหญ่จะจำหน่ายหน้าฟาร์มในราคากิโลกรัมละ 10 -12 บาท ต้นทุนหลักในการเลี้ยงคือพันธุ์หอยและอุปกรณ์ เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนกับผลตอบแทนนับว่าการเลี้ยงหอยแมลงภูเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ดี ใช้เวลาในการเลี้ยงไม่นานนัก อีกทั้งไม่ต้องสิ้นเปลืองค่าอาหารซึ่งเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ของการเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทอื่น

ผลจากการวิจัยพบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภูส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 49 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 72 ใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเลี้ยงหอยแมลงภูถึงร้อยละ 68 ส่วนใหญ่เพิ่งเลี้ยงหอยแมลงภูมาไม่นานโดยผู้ผลิตร้อยละ 81 มีประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภูต่ำกว่า 10 ปี ผลผลิตหอยแมลงภูต่ำกว่า 10 ตันต่อปี และราคาจำหน่ายหอยแมลงภูเฉลี่ยกิโลกรัมละ 10 – 12 บาท โดยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95 จำหน่ายในรูปหอยแมลงภูสด ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือสะดวกเพราะมีผู้รับซื้อผลผลิตที่หน้าฟาร์มและราคาที่ขายได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป

การตลาดหอยแมลงภู

หอยแมลงภูที่ออกสู่ตลาดในปัจจุบันส่วนมากเป็นหอยจากแหล่งเลี้ยงทั่วไปตามจังหวัดต่าง ๆ ผู้เลี้ยงจะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วนำไปขายให้กับผู้ซื้อ จดรับซื้อมักเป็นท่าขึ้นหอยแมลงภูหรือท่าเรือประจำท้องที่ โดยทำการขายในรูปหอยแมลงภูสดทั้งเปลือก ซึ่งมีการซื้อขายกันเป็นประจำและสั่งซื้อล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เลี้ยงได้มีเวลาเก็บเกี่ยวหอยแมลงภูให้ได้ตามปริมาณที่ต้องการ สำหรับราคาหอยแมลงภูจะขึ้นอยู่กับขนาดความอ้วน ความพอมและปริมาณของหอยแมลงภูที่เก็บเกี่ยวได้ในแต่ละฤดูกาลผลิต เช่นหอยแมลงภูในจังหวัดสมุทรสาคร ที่ใช้เวลาเลี้ยง

ต่ำกว่า 10 เดือนจะมีขนาดเล็ก 2-3 นิ้ว ราคาจำหน่ายหน้าฟาร์มกิโลกรัมละ 3-6 บาท ส่วน หอยแมลงภู่ที่ใช้เวลาเลี้ยงนานกว่า 10 เดือน จะมีขนาดใหญ่ 5-6 นิ้ว ราคาจำหน่ายหน้าฟาร์ม กิโลกรัมละ 7-10 บาท สำหรับหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะใช้ ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 8-12 เดือน ได้ขนาดหอยแมลงภู่ประมาณ 30 ตัวต่อ 1 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายหน้าฟาร์มประมาณ 10 -12 บาท

ปัญหาการตลาดหอยแมลงภู่

การจำหน่ายหอยแมลงภู่แบ่งเป็นการจำหน่ายในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1. ตลาดหอยแมลงภู่ภายในประเทศ การจำหน่ายหอยแมลงภู่เพื่อการบริโภคสด ภายในประเทศค่อนข้างแคบ หากต้องการขยายตลาดเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของปริมาณการผลิตใน กรณีที่มีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยง ควรพิจารณาถึงการขยายตลาดของหอยแมลงภู่ด้านการแปรรูป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บไว้ได้นาน และสามารถส่งไปจำหน่ายยังพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล

2. ตลาดหอยแมลงภู่ต่างประเทศ การส่งผลผลิตหอยแมลงภู่ออกจำหน่ายยังตลาด ต่างประเทศมี 2 ลักษณะคือ หอยแมลงภู่แช่เย็นและหอยแมลงภู่แปรรูป แต่ธุรกิจการส่งออก หอยแมลงภู่ยังอยู่ในวงจำกัด การส่งสินค้าประเภทหอยแมลงภู่แปรรูปออกสู่ตลาดต่างประเทศจึงมี เป็นจำนวนน้อย ทำให้ไม่อาจเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้อาจมีสาเหตุจากคุณภาพของสินค้า และความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิต ซึ่งหากมีการส่งเสริมการเลี้ยงหอยแมลงภู่ให้มีปริมาณการ ผลิตที่แน่นอนและมีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์แล้ว ก็อาจขยายตลาดการส่งออกหอยแมลงภู่แช่ เย็นและหอยแมลงภู่แปรรูปกับประเทศใกล้เคียงได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีเทคโนโลยี การแปรรูปหอยแมลงภู่หุบแป้ง แช่เยือกแข็ง ซึ่งได้รับการยอมรับสูง สามารถเก็บได้ในสภาพแช่ เย็งไม่ต่ำกว่า 6 เดือน หรือหอยแมลงภู่รมควัน สามารถเก็บในตู้เย็นได้ไม่ต่ำกว่า 1 เดือน ทำให้อาจ สามารถขยายตลาดหอยแมลงภู่ในต่างประเทศได้มากขึ้น

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ซึ่งจะนำมากล่าว โดยสังเขปต่อไปนี้

สายสุนีย์ ปวุฒินันท์. (2541: 41) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ จากบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน ร่วมรับผิดชอบ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ องค์กร โดยการร่วมวางแผน คิดแก้ไข ปฏิบัติ ติดตามผล และร่วมรักษามาตรฐานที่กลุ่มกำหนด ขึ้นทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อองค์กรและเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2541:19) ได้จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดความต้องการของชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นของการวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานและกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่ได้ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินนี้อาจเป็นการประเมินย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

ทองขุบ บุญเสือ. (2543 : 54) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่จะให้ประชาชนมีบทบาทถึงขั้นเป็นผู้นำของการพัฒนานับตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวางแผนและการปฏิบัติตามแผน เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคม

ครุณี อ้นขวัญเมือง. (2544 : 57) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนกลุ่มคน หรือองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนโดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ระดับ คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกรอบนโยบาย และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของชุมชนที่กำหนดไว้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2544 : 82) ได้ให้ความหมายของคำว่ามีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานของคนจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพเมื่อเข้าร่วมกันทำงานเป็นทีม ดังนั้น องค์กรจึงต้องมีการจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทำงานในการทำงานเป็นทีมด้วยการสร้างแรงบันดาลใจการนำองค์กร การตัดสินใจ การจัดทีม การมอบอำนาจ ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการในปัจจุบันการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการทำงานถ้าหากได้รับความร่วมมือร่วมใจและเต็มใจที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2543 : 37) การมีส่วนร่วม หมายถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ซึ่งการดำเนินกิจกรรมนั้นมีผลกระทบต่อส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547 : 2) การมีส่วนร่วมในองค์กร คือ การที่ลูกจ้างหรือบุคลากรในหน่วยงานหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานนั้น แต่การตัดสินใจจะเป็นระดับแตกต่างกันตามตำแหน่งในองค์กร ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมจึงต้องแตกต่างกันตามอำนาจหน้าที่ ที่แต่ละบุคคลในองค์กรมีความรับผิดชอบ

จากความหมายการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าได้มีนักวิชาการให้ความหมายแตกต่างกันออกไป สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ความหมายซึ่งถือได้เป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ การร่วมมือของบุคคล กลุ่มคนโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยเริ่มตั้งแต่ร่วมวางแผนเพื่อกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางในการทำงาน ปรับปรุงแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งรักษามาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในที่นี้หมายถึงการร่วมมือของสตรี กลุ่มสตรีในการแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

สำหรับลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม มีผู้ให้แนวคิดในการแบ่งรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff. (1980 : 219-222) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่
 - 1.1 ริเริ่มตัดสินใจ
 - 1.2 ดำเนินการตัดสินใจ
 - 1.3 ตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์. (2541 : 19 -20) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งหมายรวมถึงการตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหา อะไรคือสาเหตุของปัญหา และจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร โดยกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหานั้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ตามวิถีทางและแนวทางให้เป็นไปตามโครงการและแผนการที่ได้กำหนดขึ้น
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากกิจกรรม หรือการดำเนินงาน ของประชาชนเอง
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการประเมินการทำงานของตนเองและ ประเมินสถานการณ์ภายนอกด้วย

จากแนวคิดเรื่องลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมตามทฤษฎีของนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การวางแผนเป็นขั้นของการศึกษา เก็บรายละเอียดของข้อมูล หาสาเหตุและวางแผน งาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจนสำหรับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้าง มูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อาจหมายถึงขั้นตอนการศึกษาวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่เหตุผลหรือความ จำเป็นที่ต้องแปรรูป ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายของการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างชัดเจน
2. การดำเนินการ หรือขั้นปฏิบัติงานโดยดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้
3. การประเมินผลงาน สรุปผลงานที่ได้ดำเนินการไว้ วิเคราะห์เหตุผลของการ ปฏิบัติงานดังกล่าว

สำหรับในขั้นตอนที่ 2 และ 3 เมื่อนำมาประยุกต์กับการวิจัยครั้งนี้ อาจหมายถึง ขั้นตอนการแปรรูปและจัดจำหน่ายผลผลิตตลอดจนการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อดำเนินงานและการสรุปผล การดำเนินงาน

องค์ประกอบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมประกอบด้วยกิจกรรมใหญ่ 4 กิจกรรม คือ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง เป็นขั้นเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้จะต้องกำหนดระดับของการมีส่วนร่วม กำหนดวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งในขั้นนี้เป็นการร่วมตัดสินใจ หรือกำหนดรายละเอียดที่จะดำเนินโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ คือ การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยร่วมแรงงาน ร่วมสมทบค่าใช้จ่าย ร่วมสมทบวัสดุอุปกรณ์และร่วมในการให้ข่าวสารข้อมูลที่จำเป็น ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นกรรมการของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในโครงการ หรือร่วมในการบริหารและประสานงาน

3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ คือประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ มีลูก หลาน ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น หรือมีอำนาจในการปกครอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ หมายถึงการประเมินผลด้านการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นไปอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ และมีอำนาจมากน้อยเพียงใดในการเข้าไปมีส่วนร่วมรวมถึงการประเมินโครงการโดยผ่านกระบวนการทางการเมืองหรือผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ

Likert. (1967 : 145) นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง ผู้ก่อตั้งสถาบันวิจัยทางสังคม (The Institute for Social Research) ศึกษาพบว่า ผู้จัดการที่มีประสิทธิภาพการทำงานต่ำสุดจะมีแนวการบริหารโดยมุ่งเน้นงานเป็นหลัก (Job Centered) ส่วนผู้จัดการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะบริหารแบบยึดพนักงานเป็นหลัก (Employee Centered) ลิกเคิร์ต ได้สรุปผลการศึกษารูปแบบการบริหาร โดยจำแนกเป็น 4 ระบบ ได้แก่

1. ระบบที่ 1 : ระบบเผด็จการแบบสมบูรณ (Exploitative Authoritative System)
2. ระบบที่ 2 : ระบบเผด็จการแบบมีศิลป์ (Benevolent Authoritative System)
3. ระบบที่ 3 : ระบบแบบปรึกษาหารือ (Consultative System)
4. ระบบที่ 4 : ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative System)

ระบบที่ 4 เป็นระบบที่มีผลการปฏิบัติงานสูงสุด พนักงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน บางครั้งเรียกระบบนี้ว่า การบริหารทีมงาน ลิกเคิร์ตได้ระบุคุณลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพไว้ 24 ประการ เป็นการเน้นกระบวนการ และปฏิสัมพันธ์ภายในทีมงาน คุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

1. สมาชิกมีความชำนาญในการปฏิบัติงานภายใต้บทบาทของผู้นำและเพื่อนร่วมงาน รวมถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมายที่แตกต่างกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำทีมกับสมาชิก และระหว่างสมาชิกด้วยกัน

2. ทีมงานปฏิบัติงานร่วมกันเป็นระยะเวลานานเพียงพอที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นกันเอง ไม่เครียด

3. สมาชิกมีความสนใจซึ่งกันและกันและเคารพให้เกียรติกันรวมถึงหัวหน้าด้วย
4. สมาชิกและหัวหน้าที่มีต่างไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันสูง
5. ค่านิยมและเป้าหมายต่าง ๆ ของทีมได้รับการผสมผสานกันด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมความต้องการและเป้าหมายต่าง ๆ
6. สมาชิกต่างประสานการปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างดี พยายามผสมผสานค่านิยมและเป้าหมายต่าง ๆ ของกลุ่มให้กลมกลืนกันอย่างเหมาะสม
7. ค่านิยมยังมีความสำคัญต่อทีมมากขึ้นเพียงใดการยอมรับของสมาชิกยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น
8. สมาชิกของทีมมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของทีมร่วมกันแต่ละคนจะทำงานอย่างเต็มความสามารถเท่าที่ทำได้เพื่อช่วยให้ทีมประสบผลสำเร็จสมาชิกแต่ละคนจะมีความหวังดีต่อกันและกัน
9. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจได้ดำเนินการในบรรยากาศของการสนับสนุนเกื้อกูลกันของทีมงาน ข้อเสนอแนะข้อวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็น และข้อมูลต่าง ๆ ล้วนมุ่งเพื่อช่วยเหลือการทำงานของทีม ทั้งผู้ให้ข้อเสนอแนะและผู้รับมีความเคารพซึ่งกันและกัน
10. หัวหน้าที่มีงานส่งเสริมบรรยากาศของการร่วมมือประสานงาน แทนที่จะมุ่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
11. สมาชิกทีมงานมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือกันและกันอย่างเต็มศักยภาพโดยมุ่งพัฒนาความรู้ทางการปฏิบัติงานและทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
12. สมาชิกแต่ละคนยอมรับเป้าหมายและความคาดหวังของทีมงานโดยความเต็มใจปราศจากความกลัว หัวหน้าที่จะไม่สร้างความกดดันเพื่อผลักดันให้สมาชิกรู้สึกเครียด ในทางตรงกันข้ามถึงแม้ว่าเป้าหมายและความคาดหวังที่ตั้งไว้สูง แต่กลุ่มจะช่วยกันดำเนินการอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ทีมงานประสบความสำเร็จ เป้าหมายจะได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความสามารถของสมาชิก
13. หัวหน้าที่มีงานและสมาชิกต่างเชื่อมั่นว่าสมาชิกสามารถทำงานที่ยากให้สำเร็จได้อย่างง่ายดาย สมาชิกจะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากขึ้น
14. เมื่อจำเป็นต้องให้คำแนะนำ สมาชิกคนอื่น ๆ จะให้คำแนะนำที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานได้ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นคุณลักษณะของทีมงานที่มีคุณภาพ

15. บรรยายการทำงานส่งเสริมให้มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องจะไม่ขึ้นชมแนวคิดแบบเดิมที่ใช้กันอย่างจำเจ แต่ตระหนักถึงคุณค่าของวิธีการใหม่ ๆ ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์

16. ทีมงานตระหนักในคุณค่าของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทราบว่าเมื่อไรควรจะใช้ความคิดสร้างสรรค์ และเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ที่สำคัญจะไม่ยอมให้แนวคิดแบบดั้งเดิมมาเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของทีมงาน

17. มีการสนับสนุนให้สมาชิกแต่ละคนสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวางและตรงไปตรงมา

18. มีการส่งเสริมให้ทีมใช้กระบวนการสื่อสารในการแจ้งเรื่องราวสำคัญ ๆ ทุกเรื่องโดยไม่มีการยกเว้น จะไม่เสียเวลากับการสื่อสารเรื่องที่ไม่สำคัญ

19. สมาชิกให้ความสนใจกับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ มีการรับฟังและเชื่อถือโดยปราศจากความเคลงใจ

20. ในทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง มีการยอมรับซึ่งกันและกันในทุกเรื่อง เช่น วิธีการทำงาน ปัญหาของหน่วยงาน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

21. กระบวนการกลุ่มของทีมงานส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนได้เสนอแนะความคิดเห็นรวมถึงการแนะนำว่าอะไรบ้างที่ควรทำ และทำให้สำเร็จได้อย่างไร

22. สมาชิกในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน ส่งผลให้มีการปรับแนวคิด เป้าหมายและทัศนคติของกลุ่ม สะท้อนให้เห็นการทำงานที่มีการยืดหยุ่น

23. ในทีมที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกรู้สึกมั่นใจในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ เพราะสมาชิกเข้าใจเป้าหมายและปรัชญาการทำงานอย่างถ่องแท้ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

24. หัวหน้าทีมของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพได้รับการพิจารณาคัดเลือกอย่างรอบคอบมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสภาพการทำงาน

บทบาทสตรี

ความสำคัญของบทบาทสตรี

สืบเนื่องจากการประชุมรัฐมนตรีด้านสตรีในกรอบเอเปค ครั้งที่แรกเมื่อเดือนตุลาคม 2541 ณ ประเทศฟิลิปปินส์ ที่ประชุมได้ตระหนักว่าประเด็นสตรีเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกสาขาของเอเปค จึงให้มีการจัดทำกรอบแผนการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่เอเปค (Framework for

the Integration of Women in APEC) ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้รับการรับรองในที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 10 และผู้นำเศรษฐกิจ ครั้งที่ 6 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2541 ณ ประเทศมาเลเซีย และได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจภายใต้เจ้าหน้าที่อาวุโสเพื่อจัดทำกรอบแผนงานการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่เอเปค (SOM Ad Hoc Task Force on the Integration of Women in APEC) ซึ่งกรอบแผนงานดังกล่าวได้รับความเห็นชอบในการประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปค เมื่อเดือนกันยายน 2542 ณ ประเทศนิวซีแลนด์

สาระสำคัญ

กรอบแผนงาน ฯ จัดทำขึ้นเพื่อสานต่อจากการยอมรับของผู้นำเอเปคที่ว่า บทบาทหญิงชายเป็นหัวข้อหลักที่จะต้องแทรกอยู่ในทุกสาขาของงานเอเปค กรอบแผนงานนี้เป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบที่ใช้ในการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่กระแสหลักของกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ของเอเปคให้เป็นผลสำเร็จ กรอบแผนงานนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญและมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน 3 ประการได้แก่ การวิเคราะห์บทบาทหญิงชาย กระบวนการในการวิเคราะห์และความแตกต่างของสตรีและบุรุษ

ความแตกต่างของสตรีและบุรุษ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของแนวทางในการบูรณาการสตรีเข้าสู่กระแสหลักของกิจกรรมและกระบวนการในกรอบเอเปค เป็นวิธีที่บังชี้และทำความเข้าใจถึงความแตกต่างในชีวิตของหญิงและชาย และความหลากหลายในหมู่สตรีด้วยกันเอง กล่าวคือในสถานการณ์ ความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์และสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันออกไปภายใต้ การรวบรวมและใช้ประโยชน์จากข้อมูลจำแนกเพศ (Collection and use of sex disaggregated data) ข้อมูลที่จำแนกโดยเพศและนำเสนอโดยแยกเป็นข้อมูลหญิงชายอย่างชัดเจน ข้อมูลจำแนกเพศเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับวิเคราะห์บทบาทหญิงชายและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และเป็นจริงสำหรับหญิงและชายที่มีความแตกต่างกัน ข้อมูลจำแนกเพศสามารถให้ข้อมูลว่าสตรีมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทุก ๆ แ่ง ทั้งในสถานะได้รับค่าตอบแทนมากน้อยเพียงใด การใช้ข้อมูลจำแนกเพศจะช่วยให้เวทีต่าง ๆ ในกรอบเอเปคสามารถตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและเป็นประโยชน์ต่อหญิงและชาย รวมทั้งเขตเศรษฐกิจและทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมของสตรีในกรอบเอเปค (Involvement of Women in APEC) การมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของสตรีในเวทีต่าง ๆ ของเอเปค การมีส่วนร่วมของสตรีหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมของสตรีในเวทีประชุมในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของเอเปค สตรีสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม

ร่วมในฐานะผู้ตัดสินใจ ผู้นำ หัวหน้าคณะกรรมการ คณะทำงาน หรือองค์กรอื่น ๆ ในกรอบเอเปคที่มีเจ้าหน้าที่จัดทำและดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ในฐานะผู้นำหรือสมาชิกคนสำคัญของคณะวิจัย และผู้แทนในการประชุมต่าง ๆ และในฐานะผู้ร่วมงานหรือ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีหน้าที่คำปรึกษาแก่เอเปคหรือสมาชิกเขตเศรษฐกิจ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลหรือองค์กร เช่น สภาที่ปรึกษาของเอเปค (APEC Business Advisory Council, ABAC) และเครือข่ายผู้นำสตรี (Women Leaders Network, WLN)

การเพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรีในเวทีต่าง ๆ ของเอเปคสามารถทำได้ดังนี้

1. สนับสนุนให้สมาชิกเขตเศรษฐกิจและเวทีต่าง ๆ ของเอเปคทั้งหมดเพิ่มปริมาณและการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะผู้ตัดสินใจ และให้เพิ่มจำนวนผู้แทนสตรีในคณะผู้แทนในการประชุมและในเวทีอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมระดับสูง เช่น การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส รัฐมนตรี และผู้นำประเทศสมาชิก
2. ดำเนินการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสตรีกรอบเอเปคที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางการมีส่วนร่วมของสตรี
3. ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมภายในเอเปคและสมาชิกเขตเศรษฐกิจที่จะเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมต่าง ๆ ของเอเปคได้มากขึ้น โดยการดำเนินการตามกรอบแผนงานฯ กรอบแผนงานการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่เอเปคนี้ สามารถก่อให้เกิด ผลกระทบในทางบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางสังคมและเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้อย่างกว้างขวาง โดยจะช่วยเสริมการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของนโยบายและกิจกรรมของเอเปคในการที่จะบรรลุถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น การบ่งชี้และการกำจัดอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของสตรีในภาคเศรษฐกิจ และผลกระทบที่มีต่อสตรีจากการขาดดุลยภาพระหว่างสถานะการเงินและวิกฤตเศรษฐกิจ ดังที่มีการระบุไว้ในการประชุมรัฐมนตรีด้านสตรีในกรอบเอเปค ปี 2541 การสร้างสรรค์กำลังแรงงานที่ใช้ประโยชน์จากความสามารถของประชากรทั้งหญิงและชายอย่างเต็มที่ ความสามารถที่เพิ่มขึ้นของสตรีในการที่จะตอบสนองต่อโอกาสทางเศรษฐกิจที่จะเกิดจากการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน และจากการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ การบูรณาการผลประโยชน์และความสนใจทางเศรษฐกิจของสตรีเข้าใน ยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งในอนาคต ความเข้าใจและการสนับสนุนการดำเนินงานในกรอบเอเปคที่กว้างขวางขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของสตรี จากสาระสำคัญของกรอบแผนงานการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่เอเปคจะเห็นได้ว่าสตรีได้รับการยอมรับในความสามารถและได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทมากขึ้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากการผลักดันให้เกิดมีกรอบแผนงานการบูรณาการบทบาทสตรีเข้าสู่เอเปค ยังมีการกล่าวถึงพลังสตรี โดย C. Kwanza (2007) ซึ่งกล่าวว่าสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับและมีอิสรภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ตามปณิญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยที่ผ่านมามาประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคหรือสมาชิกตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ เมื่อ พ.ศ.2528 (The Un Convention on the Elimination of all forms of discrimination Against Women : CEDAW) ผลจากการเข้าเป็นสมาชิกและการตื่นตัวของขบวนการสตรีในประเทศไทย ทำให้รัฐบาลเริ่มเข้ามาสนใจในปัญหาของสตรีมากขึ้น และประเด็นสิทธิสตรีกลายเป็นปัญหาหนึ่งของประเทศชาติที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยม จากที่เคยเปรียบเทียบว่าผู้หญิงคือช้างเท้าหลังหรือผู้ตามและผู้ชายคือช้างเท้าหน้าหรือผู้นำ มาสู่ความเสมอภาคระหว่างชายหญิงมากขึ้น สังคมเริ่มเปิดโอกาสและยอมรับในความรู้ความสามารถและบทบาทของสตรี สตรีเข้ามามีบทบาทและมีส่วนสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งมีความก้าวหน้าในสาขาอาชีพต่างๆ ที่เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติและสังคม จึงทำให้เห็นชัดว่าการพัฒนาสตรีคือการพัฒนาของประเทศชาติ อย่างที่เรียกได้ว่าในทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกันก็ว่าได้ ซึ่งหลายคนเคยกล่าวว่า “ปัจจุบันสถานภาพของสตรีได้รับการยอมรับจากสังคมสูงขึ้น” แต่ที่แน่นอนว่าจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีผลเป็นรูปธรรมได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลและองค์กรหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมของสตรีในเรื่องต่างๆ จะทำให้สังคมโดยรวมได้รับการเปลี่ยนแปลงที่สมดุล และสามารถกระจายการพัฒนาไปอย่างทั่วถึง เพราะสตรีจะมีมุมมองทัศนคติและรูปแบบในการคิดการบริหารจัดการเป็นรูปแบบเฉพาะตน อีกทั้งประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างออกไปจากเพศชาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสตรีควรประกอบด้วยปัจจัยสำคัญต่าง ๆ คือ

1. สตรีต้องผลักดันตนเองให้ก้าวออกมาสู่สังคมในทุกระดับ มีการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า มีวิสัยทัศน์ต่อการมองตนเองและสิ่งรอบข้าง
2. รัฐต้องเปิดโอกาสและแสวงหาความร่วมมือให้สตรีมีช่องทางในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และดำเนินการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหากพบการเลือกปฏิบัติต่อสตรี
3. สังคมต้องเปิดโอกาสอย่างต่อเนื่องให้สตรีมีสิทธิเข้าร่วม และส่งเสริมให้อยู่ในระดับกระบวนการบริหารและตัดสินใจ
4. องค์กรสตรีทั้งในภาครัฐและเอกชนต้องมีส่วนร่วมเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างขบวนการสตรีและเป็นพลังการต่อรองเรื่องสิทธิประโยชน์ของผู้หญิง

ดังนั้นจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมของสตรีเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจากจุดนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันจะเห็นว่าบทบาทของสตรีมีสูง โดยเฉพาะในกระบวนการปฏิรูปทางการเมืองที่กำลังดำเนินอยู่ จึงเป็นจุดสำคัญที่จะสร้างโอกาสของสตรีในการมีส่วนร่วมและมีบทบาทให้สูงมากยิ่งขึ้นในการมีส่วนร่วมในส่วนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปตามอัตราส่วนของประชากรที่มีอยู่จริงจะดียิ่ง เพื่อทิศทางของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงต่อไป อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของสตรีอาจขยายขอบเขตกว้างกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากสตรีมีศักยภาพและความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหลากหลายได้ เป็นต้นว่าการนำวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุใช้แล้วมาประดิษฐ์เป็นของใช้ประเภทต่าง ๆ หรือการนำสินค้าเกษตรขึ้นปฐมาแปรรูป ในรูปของการถนอมอาหารและอื่น ๆ ซึ่งในการศึกษานี้จะเป็นการศึกษบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่และได้นำแนวคิดในการส่งเสริมบทบาทสตรีมาใช้ในการกระบวนการศึกษาวิจัยด้วย

ความรู้เกี่ยวกับอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำขวัญประจำอำเภอ หอยใหญ่นางรม ชมวิทยาลัยฝึกลิง มากยิ่งกึ่งกุลาดำ งามล้ำพระไทรยาสัน พระพุทธรบาทควรผดุง รุ่งเรืองเมืองท่าทอง

ที่อยู่ ที่ว่าการอำเภอ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลกระแฉะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หมายเลขโทรศัพท์ 077-379023 หมายเลขโทรสาร 077244586 เว็บไซต์อำเภอ m8402001@dopa.go.th

ประวัติความเป็นมา

อำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นเมืองเก่าแก่มาดั้งแต่โบราณกาล คาดว่ามีมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18-19 ดังปรากฏในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชว่า พระพนมวังและนางสะเดียงทอง ซึ่งสร้างเมืองนครศรีธรรมราช ให้เจ้าศรีราชาราชบุตรไปปกครองสร้างไร่นาที่เมืองสะอูเลา อันเป็นเมือง 12 นักษัตริย์ของเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งต่อมาเจ้าศรีราชาก็ได้เป็นพญาศรีธรรมราชโศกราชครองเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาซึ่งเมืองสะอูเลา (ชื่อเมืองสะอูเลาก็ปรากฏในกฎหมายตราสามดวง) นี้ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชความหมายว่าเป็นเมือง “ท่าทอง” ซึ่งเป็นชื่อเดิมของเมืองกาญจนดิษฐ์ จากหลักฐานทางโบราณคดี เชื่อว่าตัวเมืองกาญจนดิษฐ์ได้มีการย้ายมาหลายครั้งแล้ว ครั้งแรกตั้งบ้านเมือง สร้างเมืองครั้งแรกที่บ้านเขาน้อยก่อน ต่อมาในรัชกาลที่ 2 ประมาณ พ.ศ. 2336 ก็ได้ย้ายเมืองที่ท่าทองไปอยู่ริมฝั่งซ้ายคลองท่าเพชร (ต่อมาเปลี่ยนเป็นคลองท่าทองใหม่) ชาวบ้าน

นิยมเรียกเมือง อยู่ที่บ้านท่าทอง (อุเท) เพราะมีวัดเก่าอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อเสียแก่พม่าคราวพระเจ้ากรุง กษัตริย์พม่าแต่งกองทัพมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้ของไทยเมืองท่าทองคงถูกทำลายและผู้คนหลบหนีไปหมด ผู้ปกครองในขณะนั้นเห็นเหลือที่จะบูรณะได้ จึงย้ายไปอยู่ริมคลองกะแตะ ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอกาญจนดิษฐ์ในปัจจุบัน (สมเด็จพระนารายณ์ทรงสันนิษฐานว่าการย้ายเมืองครั้งนี้คงจะย้ายไปสถานที่ใหม่กว่า “ท่าทองใหม่”) ในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อ เจ้าพระยาบวร (น้อย) เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าให้ย้ายเมืองท่าทองไปตั้งที่บ้านดอกและพระราชทานนามว่า “เมืองกาญจนดิษฐ์” เพราะมีผู้คนหนาแน่นกว่า พร้อมทั้งยกฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ สมัยเมื่อตั้งมณฑลเมืองกาญจนดิษฐ์ ได้รวมอยู่ในมณฑลชุมพร และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองไชยา ชื่อเมืองกาญจนดิษฐ์เลหายไป

ในรัชกาลที่ 6 เมื่อมีการสร้างทางรถไฟสายใต้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระราชดำริว่า ต่อไปเมืองจะย้ายไปอยู่ที่ท่าข้ามที่รถไฟผ่าน จึงพระราชทานนาม “ท่าข้าม” ว่า สุราษฎร์ธานี ครั้นเมื่อมีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ใหม่เป็นรูปจังหวัด อำเภอ ก็เอานามสุราษฎร์ธานีมาเป็นจังหวัด สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ชื่อกาญจนดิษฐ์จะหายไป จึงตรัสสั่งให้เรียกเมืองเก่าว่า “อำเภอกาญจนดิษฐ์” และย้ายเมืองกลับไปตั้งที่ริมคลองกะแตะเช่นเดิมและคงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

คำว่า “กาญจนดิษฐ์” ปัจจุบัน เดิมใช้ว่า “กาญจนดิษฐ์” ซึ่งแปลว่า “ท่าทอง” อันเป็นชื่อเมืองเดิม แต่เมื่อราชบัณฑิตสถานได้ออกประกาศว่าด้วยชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ปี พ.ศ. 2540 ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กาญจนดิษฐ์” ซึ่งแปลได้อีกความหมายหนึ่งแต่ก็ได้ใช้เรื่อยมาจนปัจจุบัน

อำเภอกาญจนดิษฐ์เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเนื้อที่ 873.539 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 616,875 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสลับกับลูกคลื่นลอนเล็กน้อย จนถึงลูกคลื่นลอนชันมีแนวเทือกเขาอยู่ทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอ ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทางตอนเหนือเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งติดต่อกับอ่าวบ้านดอน ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่ม ตอนในสุดเป็นที่ราบสูงและป่าเขา โดยมีพื้นที่ป่าร้อยละ 30 ภูเขา ร้อยละ 15 และที่ราบร้อยละ 55 ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน ฤดูร้อนเริ่มต้นแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม แบ่งการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 13 ตำบล 114 หมู่บ้าน ตำบลกะแตะ จำนวน 9 หมู่บ้าน

ตำบลกรูด 10 หมู่บ้าน ตำบลคลองสระ 9 หมู่บ้าน ตำบลช้างขวา 14 หมู่บ้าน ตำบลช้างซ้าย 12 หมู่บ้าน ตำบลตะเคียนทอง 7 หมู่บ้าน ตำบลท่าทอง 9 หมู่บ้าน ตำบลท่าทองใหม่ 5 หมู่บ้าน ตำบลทุ่งกง 5 หมู่บ้าน ตำบลทุ่งรัง 5 หมู่บ้านตำบลท่าอุแท 13 หมู่บ้าน ตำบลปาร่อน

7 หมู่บ้าน ตำบลพลาญวาส 9 หมู่บ้าน เทศบาล 2 แห่งประกอบด้วย เทศบาลตำบลกาญจนดิษฐ์ เทศบาลตำบลท่าทองใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล พลาญวาส องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนทอง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทอง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทองใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลช้าง ช้าย องค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวา องค์การบริหารส่วนตำบลป่าร้อน องค์การบริหารส่วน ตำบลกรูด องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสระ องค์การบริหาร ส่วนตำบลทุ่งรัง มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 96,248 คน แยกเป็น ชาย 47,995 คน หญิง 48,253 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 93 คน/ตารางกิโลเมตร

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

อาชีพหลักได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม ซึ่งทำเกษตร การปศุสัตว์ และการประมง โดยอาชีพ เกษตรกรรมสูงถึงร้อยละ 88 ของพื้นที่ มีการค้าขาย ประมง รับจ้างทั่วไปและอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 2, 1.5, 3.5, และ 5 ตามลำดับ รองลงมาคือ การอุตสาหกรรม อำเภอกาญจนดิษฐ์ไม่มีโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเกษตรและประมงและเป็น อุตสาหกรรมขนาดเล็ก จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในเขต อำเภอกาญจนดิษฐ์ จำนวนทั้งสิ้น 34 โรง เงินลงทุนกว่า 100ล้านบาท สำหรับการพาณิชย์ มีสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 5 แห่ง มีธนาคารจำนวน 3 แห่งได้แก่

1. ธนาคารออมสิน
2. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา
3. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

และมีสหกรณ์จำนวน 10 แห่ง ได้แก่

1. สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำสุราษฎร์ธานี จำกัด
2. สหกรณ์การเกษตรเมืองกาญจนดิษฐ์ จำกัด
3. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อสุราษฎร์ธานี จำกัด
4. สหกรณ์ประมงน้ำจืดสุราษฎร์ธานี จำกัด
5. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง
6. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านคลองสระ
7. สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านทุ่งคา
8. สหกรณ์กองทุนสวนยางช้างคู่พัฒนา
9. สหกรณ์ กรป. กลางผู้เลี้ยงหอยนางรมกาญจนดิษฐ์

10. สหกรณ์กลุ่มสงเคราะห์การทำสวนยางบ้านพัฒนา

จากข้อมูลเบื้องต้นของอำเภอกาญจนดิษฐ์ ที่มีพื้นที่ราบชายฝั่งติดกับอ่าวบ้านดอนทำให้มีชายฝั่งที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่ง เช่น หอยแมลงภู่ โดยใช้วิธีการเลี้ยงทั้งแบบปักหลักและแบบแขวนในบริเวณพื้นที่ได้รับอนุญาตและพื้นที่สาธารณประโยชน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับบทบาทสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ไม่ปรากฏ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะนำมาอ้างอิงได้ดังนี้

สุขศรี สัมภาวะผล และ พงศ์ธร อินทร์อักษร (2544) ศึกษาชนิดและปริมาณแพลงตอนบริเวณแหล่งเลี้ยงหอยแมลงภู่จังหวัดชุมพร สรุปว่า จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการเลี้ยงหอยแมลงภู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีพันธุ์หอยตามธรรมชาติตลอดทั้งปี มีการเลี้ยงทั้งแบบปักหลักและแบบแพ กรมประมงมีโครงการส่งเสริมประมงขนาดเล็กให้มีการเลี้ยงหอยแมลงภู่เป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว และเพื่อแก้ปัญหาการขาดทุนในการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง จังหวัดชุมพรมีพื้นที่ชายฝั่งยาวประมาณ 222 กิโลเมตรจึงมีพื้นที่ในการเลี้ยงหอยแมลงภู่มาก หอยแมลงภู่เป็นสัตว์น้ำที่เลี้ยงง่ายไม่ต้องให้อาหารเพราะหอยแมลงภู่ดำรงชีพโดยการกรองอาหารธรรมชาติ จำพวกแพลงตอน ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณแพลงก์ตอนและคุณภาพน้ำเหมาะสมต่อการเลี้ยงหอยแมลงภู่ในทุกพื้นที่ที่อนุญาต สามารถเลี้ยงได้ขนาดตามที่ตลาดต้องการ คือ หอยมีน้ำหนักเฉลี่ย 23.5 กรัม/ตัว หรือมีขนาด 40-50 ตัว/กิโลกรัม ความยาว 6.5-7.5 เซนติเมตร และผลผลิตสูงประมาณ 15 กก/หลักหรือประมาณ 15-22 ตัน/ไร่ (1,000-1,500 หลัก/ไร่) และได้เสนอแนะให้ศึกษาเรื่องตลาดและการแปรรูปเพื่อส่งเสริมการขายการเลี้ยงหอยแมลงภู่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพ

ศันสนีย์ หวังวรลักษณ์และคณะ (2547) วิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการเลี้ยง การใช้วัสดุไม้ และต้นทุนผลตอบแทนในการเลี้ยงหอยแมลงภู่ กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราและสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบส่วนใหญ่ของการเลี้ยงหอยแมลงภู่เป็นแบบปักหลักลอย ชนิดของไม้ที่นิยมใช้สำหรับใช้ปักหลักและทำรั้ว คือ ไม้ผาก ไม้รวก ไม้รวนและไม้แดง โดยพิจารณาจากความสะดวกในการซื้อ ความคงทนและราคา ต้นทุนหลักของการเลี้ยงหอยแมลงภู่คือค่าไม้หลักและค่าพันธุ์หอย ถ้าไรสุทธิของการเลี้ยงหอยแมลงภู่ต่อหลักไม้เท่ากับ 18.50 บาท ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าไม้จากธรรมชาติโดยเฉพาะไม้ไผ่ยังคงมีความสำคัญในการเลี้ยงหอยแมลงภู่ อย่างไรก็ตามพบว่ามีปัญหาคุณภาพไม้ที่ด้อยลง ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาวัสดุอื่นที่สามารถนำมาใช้ในการเลี้ยง

หอยแมลงภู่ได้ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญ เพื่อรองรับการขยายตัวของการเพาะเลี้ยงและการลดลงของไม้ธรรมชาติในอนาคต

ธวัชชัย ธเนศสกุล (2545) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่าระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคารที่สังกัดสาขาส่งกลางอยู่ในระดับมากส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคาร ได้แก่ แรงจูงใจด้านลักษณะงาน รายได้ ระดับการศึกษาปริญญาตรี และตำแหน่งงานระดับปฏิบัติการ

งานวิจัยที่น่าสนใจกล่าวอ้าง มีประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ เพราะทำให้ทราบถึงวิธีเลี้ยงหอยแมลงภู่และทำให้มองเห็นว่า การส่งเสริมการขยายการเลี้ยงหอยแมลงภู่สามารถทำได้ โดยการศึกษาเรื่องตลาดและการแปรรูป นอกจากนี้ยังได้นำตัวแปรที่ใช้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วม เป็นต้นว่า รายได้ ระดับการศึกษา มากำหนดเป็นตัวแปรในกรอบแนวคิดของการวิจัยด้วย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่หรือสินค้าเกษตรอื่น ๆ โดยตรงยังไม่ปรากฏ ในที่นี้จึงขออ้างอิงถึงบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการพัฒนาดังต่อไปนี้

นภัส ศิริสัมพันธ์. (2541) ได้ศึกษาสถานภาพสตรีไทย ในช่วง 2 ทศวรรษ (พ.ศ. 2518-2535) พบว่าการผลักดันในระดับนานาชาติโดยเฉพาะ โดยองค์กรสหประชาชาติในช่วงทศวรรษ สตรี (พ.ศ. 2518-2528) ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อสถานภาพสตรีไทยได้ในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในระดับประเทศ เช่น ในส่วนของโครงสร้าง มีการจัดตั้งหน่วยงานระดับชาติ (กสส.) ขึ้นมาดูแลด้านนโยบายและการประสานงาน มีการปรับปรุงกฎระเบียบและแก้ไขกฎหมายบางส่วนเพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้พัฒนาตนเองหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างไรก็ตามประเด็นสตรีกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งเกี่ยวกับระบบโครงสร้างในกฎระเบียบและกฎหมายตลอดจนทัศนคติของคนในสังคมยังนับว่ามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้าและยังขาดการบังคับใช้เพื่อประโยชน์ต่อสตรีโดยตรง

ประเด็นที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ในเกณฑ์ดีได้แก่เรื่องของการศึกษาและสุขภาพอนามัยสตรีไทยมีสถานภาพที่ดีขึ้นเนื่องจากการบริการจากรัฐและโครงสร้างพื้นฐานในประเด็นดังกล่าวมีการพัฒนาและเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นนอกจากนี้ยังพบว่ามีประเด็นซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกอื่นๆอีกที่ยังเป็นปัญหาต่อความเจริญก้าวหน้าของสตรีซึ่งเกิดจากระบบโครงสร้างและกลไกของรัฐ เช่น วิธีและแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความทุจริต โทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการกระจายรายได้ ความยากจนการเสื่อมถอยของระบบ

สังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสตรี โดยเฉพาะในกลุ่มด้อยโอกาส ปัญหาที่ยังท้าทายรัฐบาลและกลไกของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การประสานนโยบายสตรีที่มีเอกภาพและการติดตามเฝ้าระวังประเด็นปัญหาสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบในทางลบต่อความเจริญก้าวหน้าของสตรี

งานวิจัยบทบาทสตรีในการปกครองส่วนท้องถิ่น

กัญญา ดันพิทยกุลปต์. (2539) ศึกษาบทบาทของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดสงขลา พบว่า อบต.สตรีส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่บทบาทในชุมชนมาก่อนแล้วอย่างต่อเนื่อง อาทิเป็นสมาชิกหรือประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน สมาชิกอาสาสมัครรักษาดินแดน หรือกลุ่มแม่บ้านสตรี สาเหตุในการลงสมัครรับเลือกตั้ง 2 ประการ คือ ต้องการให้ชุมชนของตนพัฒนา และสมาชิกในครอบครัวสนับสนุน ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สตรีได้รับเลือกตั้งมี 2 ปัจจัย คือ ความมีญาติพี่น้องมากและการมีบทบาทในกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาชุมชนของ อบต.สตรี นอกเหนือจากเรื่องโครงสร้างพื้นฐานแล้ว จะขยายรวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เยาวชน และสตรีในด้านผลงาน ชาวบ้านมีความเห็นว่ายังมีอยู่น้อยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนซึ่งเป็นบทบาทที่ได้ทำมาตั้งแต่ก่อนเป็น อบต. แต่ชาวบ้านยอมรับว่าสตรีมีคุณสมบัติที่ดี คือละเอียดรอบคอบ รับผิดชอบและมีมนุษยสัมพันธ์ดี แต่มีข้อด้อยคือไม่กล้าตัดสินใจ ไม่คล่องตัวในการทำงาน ปัญหาสำคัญของ อบต.สตรี ส่วนใหญ่คือความรู้สึกว่ามีความรู้และทักษะที่จำเป็นไม่เพียงพอ ใน อบต. มีความขัดแย้งและการยอมรับบทบาทของสตรียังมีน้อยในบาง อบต. อบต. สตรี มีปัญหาสำคัญคือ ความขัดแย้ง ความไม่โปร่งใสเรื่องงบประมาณ และอิทธิพล อบต. สตรีโดยภาพรวมจะมีทัศนะแบบประชาธิปไตย คือ ใฝ่สันติ และต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม วิธีการแก้ปัญหาที่ อบต. สตรี ส่วนใหญ่ใช้ คือ พยายามเพิ่มพูนศักยภาพของตนเอง ใจเย็น และอดทน

วรรณณา ไผ่สีด้า. (2542) ศึกษาวิสัยทัศน์ทางการเมืองของสตรีในจังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับการก้าวสู่ภาพลักษณ์รัฐบาลธรรมรัฐ ภายใต้กลไกและกติกการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองพุทธศักราช 2540 เปรียบเทียบระหว่างสตรีไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิม ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ส่วนใหญ่สตรีทั้งไทยพุทธ-มุสลิม ทั้งชั้นกลางและชั้นล่าง ต่างก็มีวิสัยทัศน์ทาง การเมืองในระดับแคบสั้น และเพียงส่วนน้อยมากที่มีวิสัยทัศน์ทางการเมืองในระดับกว้างไกล และกลุ่มสตรีตัวอย่างเกือบทั้งหมดต่างก็มีทิศทางวิสัยทัศน์ทางการเมืองในแง่ดีและเห็นว่ากฎหมาย รัฐธรรมนูญ

ฉบับ พุทธศักราช 2540 รวมทั้งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ จะมีส่วนช่วยให้เกิดความสะอาด โปร่งใส และมีความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลได้ในระดับค่อนข้างมาก

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การผ่านการอบรมบ่มเพาะทางการเมือง การผ่านสังคมทางการเมืองและควมมีประสิทธิภาพในการบริหารการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับระดับวิสัยทัศน์ทางการเมืองของสตรี แต่อุดมการณ์ประชาธิปไตย ไม่ใช่ตัวแปรที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องระดับวิสัยทัศน์ทางการเมืองและการที่สตรีผ่านกระบวนการสังคมทางการเมืองและควมมีประสิทธิภาพในการบริหารการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับทิศทางวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่อยู่อาศัย อายุ ชนชั้นและศาสนา ไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของระดับ วิสัยทัศน์ทางการเมือง มีเพียงลักษณะการอยู่ในระบบและนอกระบบราชการเท่านั้นที่มีความแตกต่างกับระดับวิสัยทัศน์ทางการเมือง และกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นไทยพุทธ-มุสลิมชั้นกลางและชั้นล่าง ในระบบหรือนอกระบบราชการ ทั้งที่อาศัยในเขตและนอกเขตเทศบาลทุกกลุ่มอายุ ต่างก็มีทิศทางวิสัยทัศน์ทางการเมืองในแง่ดีเกือบทั้งสิ้น

ชวนชม สร้อยเพชร. (2543) ศึกษาบทบาทสตรีในโครงการพัฒนาตำบลของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าความแตกต่างในเรื่องเพศไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ นอกจากนั้น สมาชิก อบต. ทั้งเพศชายและเพศหญิง สามารถแสดงบทบาทที่มีความสำคัญและได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน ในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาตำบล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สมาชิก อบต. ชายได้ให้การยอมรับและการสนับสนุนต่อผลงานของสมาชิก อบต. หญิงมากขึ้น ไม่พบความแตกต่างในระดับของความสามารถระหว่างสมาชิก อบต. เพศ ชายและหญิง ดังนั้นรัฐบาลกลางสมควรจัดหาความรู้แก่สมาชิก อบต. ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการบริหารการเงิน ในเรื่องการเขียนโครงการพัฒนาตำบล ในเรื่องการจัดทำงบประมาณเป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลกลางควรจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้นและรัฐบาลกลางควรเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สาธารณชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

อักษร วงศ์ใหญ่. (2543) ศึกษาบทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอ เวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องส่วนใหญ่มีบทบาททางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยมีแนวโน้มที่จะมากขึ้น ทั้งนี้บทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่น จะมากกว่าบทบาทในระดับชาติเล็กน้อย มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น อาทิ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านจะมีทัศนคติที่ถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในเรื่องของการใช้พลังกลุ่มให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนมีลักษณะการตัดสินใจทางการเมือง

ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตยมากขึ้น อย่างไรก็ตามอิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมในชนบทไทยและค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของเพศหญิงในสังคมไทยยังคงมีอิทธิพลอยู่บ้างการแสดงบทบาทการเมืองจึงอยู่ในระดับปานกลางดังกล่าวแต่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นซึ่งอาจเป็นเพราะกระแสแรงจูงใจเรื่องการปฏิรูปการเมือง การกระจายอำนาจในสังคมไทยที่เป็นปัจจัยกระตุ้น ความตื่นตัวทางการเมือง

ศรีสุตา เตียวโป้. (2545) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูงจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นหญิงและชายจำนวนพอ ๆ กัน ร้อยละ 56.0 มีอายุระหว่าง 36-47 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.1 จบการศึกษาดำรงตำแหน่งประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.8 และพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ อบต. ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับต่ำ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ อบต. ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และความรู้ความเข้าใจในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบ อบต. ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล

สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(2540) ในโครงการศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาพบว่า การส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีส่วนในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นส่วนสำคัญที่กำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น สามารถสะท้อนความต้องการและเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและชุมชนมีความเข้มแข็ง การให้ความรู้ในหลักสูตรการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมแก่สตรีก่อนลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนกระตุ้นให้สตรีตัดสินใจลงสมัครเลือกตั้งเป็น สักส่วนถึงร้อยละ 25 - 36 นอกจากนี้สตรีที่ได้รับการเลือกตั้งร้อยละ 50 เชื่อว่าการอบรมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้ง โดยการจัดอบรมส่วนใหญ่ยังคงใช้งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน เพราะการจัดสรรงบประมาณส่วนราชการมีน้อยและมีแนวโน้มว่าอาจถูกปรับลดลงอีกในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมืองท้องถิ่นโดยบุคลากรทางราชการทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่นเป็นผู้ส่งเสริม และกระตุ้นในท้องถิ่นต้นตัว ย่อมเป็นกลไกสำคัญให้การเข้าร่วมกันของสตรีในการพัฒนาชุมชนเป็นจริงยิ่งขึ้น

โครงสร้างการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสตรีรูปแบบต่างๆ ซึ่งสนับสนุน และดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด กลุ่มแม่บ้านเกษตรอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น ถือเป็นอุปการต่อการสร้างเสริมความเชื่อมั่นสตรีโดยมุ่งเน้นประเด็น เศรษฐกิจ อนามัย อาชีพ เป็นต้น จากฐานโครงสร้างนี้ การต่อเติมแนวคิดเรื่องการเมืองจึงทำได้ง่ายขึ้น ความยากอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้ดำเนินการต่อยอด ขยายฐานความคิดให้มีประเด็นทางการเมือง จึงขอเสนอว่า หน่วยงานรัฐควรจะประสานกับหน่วยงานภาคเอกชน หรือมหาวิทยาลัย ซึ่งมีทักษะในการทำการอบรมเรื่องการเมืองให้มาช่วยจะเกิดผลดียิ่งขึ้น ประเด็นที่ทำให้สตรีรู้สึกตระหนักถึงคุณค่าของตน โดยอาศัยแนวคิดบทบาทหญิงชาย เป็นเครื่องมือเครื่องมือกระตุ้นจิตสำนึกสตรี ได้ช่วยผลักดันการที่ถูกหล่อหลอมโดยสังคม วัฒนธรรม เกิดการตื่นรู้ถึงคุณค่าของตนเอง เกิดการต่อสู้ทางความคิด ท้ายสุดจะพบเสรีภาพแห่งการเป็นมนุษย์ชนที่เท่าเทียมกับผู้อื่น

วิยุทธ์ จำรัสพันธ์.(มปป.) ศึกษาแนวคิด บทบาทและปัญหาในการพัฒนาของผู้นำสตรีชนบทอีสาน พบว่ากระบวนการเข้าสู่ตำแหน่ง สตรีประสบความสำเร็จจนได้รับเลือกให้เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยเกื้อหนุนหลายอย่าง ได้แก่ การตัดสินใจลงสมัคร ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสนใจส่วนตัวและต้องพิสูจน์ความสามารถของตน โดยมีบุคคลรอบข้างให้การสนับสนุน กลยุทธ์ในการหาเสียงที่ดีและปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้สมัครซึ่งมีความพร้อมในด้านฐานะการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา ประกอบกับมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำและมีบารมีอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขของชุมชนและได้รับแรงสนับสนุนจากชาวบ้าน รวมทั้งโอกาสและจังหวะที่เหมาะสมโดยแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาชนบทของกำนันผู้ใหญ่บ้านสตรี การพัฒนาชาวบ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งกายและใจมีความต่อเนื่องยาวนาน เน้นการพึ่งตนเองของชาวบ้านเป็นหลักและการพัฒนาต้องมาจากความต้องการของชุมชนเป็นหลัก

บทบาทและกลยุทธ์ในการพัฒนาชนบทของผู้นำสตรี พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนใหญ่สามารถดำเนินการในตำแหน่งกำนันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังใช้กลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นว่า สตรีผู้นำเหล่านี้สามารถทำงานจนประสบผลสำเร็จได้ดีในทุกสถานการณ์ วิธีการทำงานกับชุมชนส่วนใหญ่จะใช้หลักการวางแผน โดยจัดลำดับความสำคัญและจำเป็นของกิจกรรมการพัฒนา มีการประชุมหรือปรึกษาหารือกันจากทรัพยากรบุคคลทั้งในและนอกชุมชนและประสานงานกับหน่วยราชการ-เอกชน รวมทั้งการใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการสร้างศรัทธา และแรงจูงใจให้ชาวบ้านมาร่วมมือสำหรับรูปแบบการพัฒนามีทั้งโครงการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาสังคม การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนา ได้แก่ แหล่งน้ำ ถนน เป็นต้น

ถนอม ตะนา. (2536) ศึกษาบทบาทสตรีอีสานในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาบทบาทกำนันสตรีดีเด่น ตำบลคอนใหญ่ อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าบทบาทตามหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ปฏิบัติเพื่อประชาชนเป็นการพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 พบว่าปัญหาคือ ชาวบ้านไม่เข้าใจ ไม่กระตือรือร้น และความเคยชินมานาน แก้ปัญหาด้วยการสร้างอุดมการณ์ปลุกจิตสำนึกให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์สุขในวิถีชีวิตจริง จนปี พ.ศ. 2531 หมู่บ้านคอนใหญ่บรรลุเกณฑ์ ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนชาวบ้านนำปัญหาและเสนอโครงการพัฒนาต่อหน่วยงานรัฐ

2. บทบาทในการปฏิบัติงานเพื่อความสงบสุขของชุมชน ผู้ใหญ่บ้านได้สร้างความสามัคคีระหว่างชาวบ้าน โดยฝึกความรับผิดชอบร่วมกันรักษาสาธารณสมบัติ ทรัพย์สินส่วนรวม จัดเวรยาม ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องกฎหมายใกล้ตัว อบรมเยาวชน และอาสาสมัครให้รู้หน้าที่ต่อหมู่บ้าน ขอกำลังใจเจ้าหน้าที่ตำรวจมาแนะนำคอยดูแลประจำเดือนละครั้ง

3. บทบาทสนองนโยบายรัฐ ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ประสานงานร่วมมือกับหน่วยราชการที่เข้ามาทำงานในหมู่บ้านและอำนวยความสะดวกไม่บกพร่อง

ปิยพร ลาภพรหมรัตน์. (2542) ศึกษากระบวนการยอมรับบทบาทสตรีทางการเมืองของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีทางการเมือง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคกลาง พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองการเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง และการดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ ของสตรีได้รับการยอมรับอยู่ในระดับสูง โดยบทบาทของสตรีที่ได้รับการยอมรับสูงที่สุดคือ ด้านการดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่มีระดับสูงสุด กล่าวคือสตรีได้รับการยอมรับบทบาทในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเรียงตามลำดับ รองลงมาคือบทบาทด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และบทบาทด้านการเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง อายุ การศึกษาของบิดา และการติดตามข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่งและการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับบทบาทสตรีทางการเมือง ในฐานะสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรัสวดี หนู่นพยนต์ และ ชนาธิป บุญยเกตุ. (2543) ศึกษาถึงบทบาทและความรับผิดชอบใน อบต. ของสมาชิก อบต. ที่เป็นหญิง และการเผชิญต่อปัญหาและการแก้ไขอีกทั้งการหาแนวทางในการส่งเสริม บทบาทมีส่วนร่วมของสตรีในการบริหารท้องถิ่น ซึ่งพบว่า

สมาชิก อบต. หญิงที่ได้รับเลือกเข้าทำงานใน อบต. ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานทั่ว ๆ ไป ไม่ค่อยมีบทบาทความสำคัญมากนัก ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างบางคนที่ได้รับมอบงานที่เกี่ยวกับการบริหารและการตัดสินใจบ้าง ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารนั้นมักจะเป็นบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อชุมชนมาก่อน เป็นที่รู้จักและยอมรับของชุมชนมาก่อน จึงจะเป็นที่ยอมรับของสมาชิกอบต. ที่เป็นผู้ชายด้วย ขณะเดียวกัน ความเชื่อมั่นต่อตนเองในทางบวก ก็เป็นผลมาจากประสบการณ์การทำงานดั้งเดิมของตน อย่างไรก็ตามก็ตามการทำงานของสมาชิก อบต. หญิงเมื่อต้องเข้าไปทำงานร่วมกับผู้ชายใน อบต. ต่างก็มีความอึดอัดไม่สบายใจต่อความมีอคติทางเพศ การไม่ยอมรับความสามารถ การถูกดูถูกดูแคลน ซึ่งต้องใช้ความพยายามมากในการยอมรับให้เกิดขึ้นใน อบต.

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. (2542) ศึกษาการประเมินผลการรณรงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด้านกิจการการมีส่วนร่วมซึ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะร่วมของแต่ละจังหวัดดังนี้

1. ในแต่ละจังหวัดจะมีโครงสร้างทางการเมืองปรากฏอย่างชัดเจนในทุก ๆ ระดับ
2. ประชาชนคุ้นเคยกับการใช้เงินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ เป็นแรงจูงใจ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ
3. การจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านในชนบท คือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์โดยตรง
4. โดยทั่วไปชายจะมีความสนใจทางการเมืองมากกว่าหญิง และผู้ที่สนใจร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้นมักเป็นกลุ่มคนเดิม ๆ
5. เนื่องจากองค์กรเอกชนไม่นิยมการเข้ามาอยู่ภายใต้โครงสร้างของรัฐทำให้โอกาสที่องค์กรเอกชนจะเข้าร่วมตรวจสอบกับรัฐเป็นไปได้น้อย
6. ประชาชนยังขาดจิตสาธารณะ ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ละม่อม พรหมปลอด. (2543) ศึกษาทัศนคติของประชาชนไทยมุสลิมต่อข้าราชการสตรีฝ่ายครองและเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังของข้าราชการสตรีฝ่าย ปกครอง ในอำเภอหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าประชาชน คิดว่าข้าราชการสตรีฝ่ายปกครองเป็นผู้ที่มีความสุภาพ อ่อนโยน รอบคอบ ผู้รับบริการพอใจ เหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่บริการแก่สตรีไทยมุสลิม แต่มีข้อเสียคือ ข้าราชการสตรีอ่อนแอ ไม่เด็ดขาด ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานเสี่ยงภัยได้ และมีทัศนคติต่อบทบาทที่เป็นจริงของข้าราชการสตรีฝ่ายปกครองว่าข้าราชการสตรีฝ่ายปกครองเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่หลักเรื่อง งานธุรการ งานเอกสาร การต้อนรับ งานบริการ ซึ่งเป็นงานใน สำนักงานมากกว่าเจ้าหน้าที่ต้องออกไปปฏิบัติในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างคาดหวังให้ข้าราชการ

สตรีฝ่าย ปกครองมีบทบาทในการออกไปพบปะประชาชน ประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ แนะนำการประกอบอาชีพแก่กลุ่มแม่บ้าน และสามารถให้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารได้ พร้อมกับเป็นผู้ตรวจสอบกำกับดูแลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรส่วนท้องถิ่น ดูแลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรส่วนท้องถิ่น อุปสรรคต่อการทำงานของข้าราชการสตรีฝ่าย ปกครอง คือ สรีระทางร่างกาย และการไม่ยอมรับจากสังคม อีกทั้งหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทางด้านครอบครัว ดังนั้นควรให้ข้าราชการสตรีปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงาน และควรหาหนทางให้สังคมยอมรับบทบาทของสตรีในการเป็นผู้นำ สำหรับครอบครัวต้องช่วยสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการสตรีด้วย

อุบลวรรณ วงษ์มี. (2545) ศึกษาทัศนคติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อผู้นำการเมืองสตรี พบว่า ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่มีทัศนคติที่ดีต่อผู้นำทางการเมืองสตรีโดยเพศหญิงให้การยอมรับผู้นำทางการเมืองสตรีมากกว่าเพศชาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 18-32 ปี ประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ประมาณต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท และผู้ที่ไม่เคยเลือกนักการเมืองหญิงมาก่อน จะเป็นกลุ่มที่ให้การยอมรับผู้นำทางการเมืองสตรีมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ในด้านทัศนคติพบว่าผู้หญิงจำเป็นต้องรู้กฎหมาย และผู้หญิงควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมเท่าเทียมกับผู้ชาย

บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ไชยรัตน์ กลั่นสกุล. (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ของกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) เฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า กลุ่มสตรีส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรสแล้ว ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีรายได้ระหว่าง 11,000 - 30,000 บาทต่อปี เคยดำรงตำแหน่ง กพสอ. เป็นระยะเวลา 2 - 3 ปี และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากเพื่อน ๆ

กรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) มีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และในแต่ละด้าน เช่น งานด้านข้อมูล งานด้านการวางแผนและประสานงาน งานด้านการติดตามผลและประเมินผล มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน ส่วนงานด้านการปฏิบัติการอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) ได้แก่ รายได้ ความคาดหวังผลประโยชน์ส่วนตัว ความคาดหวังผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ระยะเวลาที่เคยดำรงตำแหน่ง การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ราชการ การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรประชาชนและการได้รับรู้ข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานตาม

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ตำแหน่งหน้าที่และการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิด

นักส ศิริสัมพันธ์ และพรประภา ลินธนา. (มปป) ศึกษาและสรุปสภาพฐานะของผู้หญิงในชุมชนแออัด พบว่า การดำเนินชีวิตหรือสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้หญิงในชุมชนแออัดย่านคลองเตย เป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการซึ่งหล่อหลอมให้เกิดสภาพที่พวกเธอต้องปรับตัว ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของพวกเธอในการคงทนอยู่ได้แม้จะตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสและในการใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการในการศึกษาวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องมาจากข้อจำกัดในเรื่องจัดเวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งพบว่า สตรีใน ชุมชนแออัดมีการะงานบ้านและหลายคนที่ต้องทำงาน ทั้งนอกบ้านและงานในบ้านตลอดจนสถานที่ในการจัดกิจกรรมและเงื่อนไขส่วนตัวที่เป็นลักษณะธรรมชาติพิเศษของสตรีที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเองที่เป็นอุปสรรคในการรวบรวมกลุ่มกิจกรรมอาจกล่าวโดยสรุปว่าการศึกษาวิจัยนี้ยังไม่สามารถตอบทิศทางการพัฒนาสตรีในระดับมหภาคได้ เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงปัญหา และเงื่อนไขในการวิจัย และการทำงานพัฒนาด้านสตรีในชุมชนหนึ่งเท่านั้น

มนตรี เทอดธีระกุล. (2543) ได้รายงานถึงการศึกษาการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 90 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC* สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การจำแนกพหุ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อสถานภาพสตรีการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนราชการ ระดับการพัฒนาของจังหวัด ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนอายุ อาชีพ รายได้ การรับข้อมูลข่าวสารระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลจากการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นว่าอายุ อาชีพ ระดับชั้นของ อบต. และระยะเวลาที่ทำงานอยู่ใน อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีใน อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจและปฏิบัติงาน และความคิดเห็นที่มีต่อสถานภาพสตรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรี การรับข้อมูลข่าวสาร มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวม ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสถิติ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีใน อบต. และการมีส่วนร่วมของสตรีในการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการคิด การตัดสินใจ และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนราชการ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีใน อบต. การมีส่วนร่วมของสตรีในการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการคิด และตัดสินใจของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับการพัฒนาของจังหวัด มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีใน อบต. และการมีส่วนร่วมของสตรีในการคิด การปฏิบัติงาน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมของ อบต. มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในอบต. และการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมคิดของสตรีใน อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิคม สมสงวน. (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร : กรณีศึกษาบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองหัววัวทั้งหมดจำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) โดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองหัววัว มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$) เนื่องจากแต่ละคนต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการทำงานกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม ให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และที่สำคัญคือต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพหลักเพื่อสร้างรายได้หลักสำหรับนำมาใช้จ่ายในครอบครัว จึงไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มในทุก ๆ ด้านได้ทั้งหมด และเมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน พบว่ามีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด ($\bar{x} = 2.94$)

เนื่องจากส่วนใหญ่เห็นว่าการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการวางแผนไว้ เพื่อจะได้ดำเนินงานไปตามแผน และสามารถติดตามประเมินผลว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นไปตามแผนหรือไม่ รองลงไปคือมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ($\bar{x} = 2.92$) เนื่องจากเป็นผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจึงเข้าไปมีส่วนร่วม ส่วนด้านอื่น ๆ นั้นก็มีส่วนร่วมลดน้อยลงไปตามลำดับได้แก่มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\bar{x} = 2.85$) และมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ ($\bar{x} = 2.84$) เนื่องจากส่วนใหญ่เห็นว่าการมีส่วนร่วมใน 3 ด้านนี้ มีความสำคัญน้อยกว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการได้รับประโยชน์ ส่วนผลในทางอ้อมจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มนั้นทำให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม และก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความปรองดอง ความผูกพัน ความร่วมมือซึ่งกันและกันในหมู่มวลชนสมาชิก

งานวิจัยบทบาทสตรีที่นำมากล่าวอ้างอิง แม้จะมีใช้เป็นบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรก็ตาม แต่จัดว่าเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ คือสามารถสังเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อบทบาทสตรีไปกำหนดเป็นตัวแปรในกรอบแนวคิดของการวิจัย และทำให้เข้าใจประเด็นของการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้ คือ กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ และสตรีที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงการทำความสะดวกหอยแมลงภู่ก่อนจัดจำหน่ายโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมา 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ผลิตหอยแมลงภู่ซึ่งมีจำนวน 85 ราย (ประมงอำเภอ, 2550) และสตรีจำนวน 119 คน ทั้งนี้เนื่องจาก ผลจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่ามีกลุ่มสตรีเพียงกลุ่มเดียว จำนวน 12 คนในชุมชนปากน้ำที่เคยรวมกลุ่มแปรรูปหอยแมลงภู่จึงกำหนดจำนวนสตรี เพียงจำนวน 115 ราย เพื่อรวมกับจำนวนผู้ผลิตอีก 85 ราย รวมเป็น 200 ราย แต่เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ได้รับความอนุเคราะห์จากสตรีตอบแบบสอบถามให้ถึง 119 ราย จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 204 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะเลือกตอบ (Check List) เพื่อทราบถึงตัวแปรอิสระ เช่น อายุ และสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert อ้างอิงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540: 286) ซึ่งมี 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นการวัดระดับบทบาทของรัฐ/หน่วยงานราชการที่มีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ศึกษาวิธีการและวิธีสร้างแบบสอบถามและเครื่องมือในการค้นคว้าวิจัย โดยได้ปรึกษาหารือในคณะผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามนำเสนอ และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข
2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมในประเด็นที่ศึกษาทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสม
3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try – Out) กับสตรี ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9798 และอำนาจจำแนกของคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.97
4. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้กำหนดเก็บข้อมูลสตรีและผู้ผลิตหอยแมลงภู่ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. สำหรับผู้ผลิตใช้แบบสอบถามชุดผู้ผลิตหอยแมลงภู่เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตที่มีรายชื่อในสถิติเลี้ยงหอยแมลงภู่ของประมงอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งสำรวจในปี 2548 จำนวนทั้งสิ้น 85 ราย
2. ข้อมูลบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรี ใช้แบบสอบถามชุดบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ โดยการเก็บข้อมูลจากสตรีในตำบลตะเียนทองและตำบลอื่นๆด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จนได้แบบสอบถามครบ 119 ชุด

การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบจำนวนของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้ โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทั้ง 2 กลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ระดับการมีส่วนร่วม ค่าคะแนนที่ให้มีความหมายดังนี้

การมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 5
การมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มมาก	ให้คะแนนเท่ากับ 4
การมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 3
การมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 2
การมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 1

3. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ค่าสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) เพื่อหาค่าสถิติขั้นพื้นฐานต่างๆ ดังนี้

4. วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมทั้งรายด้านและรายข้อโดยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 100)

ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
4.51 - 5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีส่วนร่วมมาก
2.51 - 3.50	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.51 - 2.50	มีส่วนร่วมน้อย
1.00 - 1.50	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่สร้างขึ้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำรา วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้คณะผู้วิจัยร่วมพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมของคำถาม ความครอบคลุมเนื้อหา และการใช้ภาษาพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามมติคณะผู้วิจัย
3. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
4. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติดังนี้

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบแบบสอบถาม คือ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2540: 200)

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ค่าร้อยละ (Percent)
 - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่งจะใช้วิธีการที่หาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วย ไคสแควร์ (Chi-Square)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

ในบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการแปลงผลการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนการนำเสนอผลการวิจัย เกี่ยวกับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีหัวข้อสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากสตรี การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากผู้ผลิตหอยแมลงภู่และผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ได้จากการจัดเวทีชาวบ้านในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามลำดับโดยมีการใช้สัญลักษณ์ดังนี้

N	แทน	กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน t – test (t – Test: Independent Samples)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F
Sig	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significant)
χ^2	แทน	ไคสแควร์ (Chi-Square)
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลงผล ได้เสนอไว้ตามลำดับ ดังนี้

- 4.1 คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทสตรีในการที่มีส่วน ร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของรัฐบาลในการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 4.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 4.5 ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ของผู้ผลิตหอยแมลงภู่

4.7 ผลการวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่ ตามความคิดเห็นของผู้ผลิต

4.8 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ของผู้ผลิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

4.9 ผลการศึกษาจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ของผู้ผลิต

4.1 การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม เป็นสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 119 คน ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

รายการ	จำนวน (N = 119)	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 ต่ำกว่า 18 ปี	5	4.2
1.2 19-29 ปี	29	24.4
1.3 30-39 ปี	38	31.9
1.4 40-43 ปี	28	23.5
1.5 50-59 ปี	14	11.8
1.6 60 ปี ขึ้นไป	5	4.2
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ประถม	31	26.1
2.2 มัธยมต้น	32	26.9
2.3 มัธยมปลาย	29	24.4
2.4 ปวส.	15	12.6
2.5 ปริญญาตรี	11	9.2
2.6 สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.8

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 119)	ร้อยละ
3. อาชีพ		
3.1 แม่บ้าน	38	31.9
3.2 รับจ้าง	52	43.7
3.3 เกษตรกร	17	14.3
3.4 ข้าราชการ	12	10.1
4. อาชีพเสริม		
4.1 ไม่มี	98	82.4
4.2 มี	21	17.6
5. สถานภาพสมรส		
5.1 โสด	23	19.3
5.2 สมรส	88	73.9
5.3 หย่าร้าง	6	5.0
5.4 ม่าย	2	1.7
6. รายได้หลัก (ต่อเดือน)		
6.1 ต่ำกว่า 5,000 บาท	41	34.5
6.2 5,001 - 10,000 บาท	50	42.0
6.3 10,001 - 15,000 บาท	18	15.1
6.4 15,001 - 20,000 บาท	7	5.9
6.5 20,000 บาทขึ้นไป	3	2.5
7. รายได้เสริม (ต่อเดือน)	(N = 34)	ร้อยละ
7.1 ต่ำกว่า 5,000 บาท	22	65
7.2 5,001 - 10,000 บาท	4	11.5
7.3 10,001 - 15,000 บาท	4	11.5
7.4 15,001 - 20,000 บาท	2	6
7.5 20,000 บาทขึ้นไป	2	6

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 119)	ร้อยละ
8. ภูมิสำเนา		
8.1 สุราษฎร์ธานี	104	87.4
8.2 ภูเก็ต	9	7.6
8.3 ภูเก็ตกลาง	5	4.2
8.4 ภูเก็ตตะวันออกเฉียงเหนือ	1	0.8
9. ระยะเวลาพำนักในอำเภอ		
กาญจนดิษฐ์		
9.1 ตั้งแต่เกิด	68	57.1
9.2 ต่ำกว่า 5 ปี	7	5.9
9.3 6 - 10 ปี	12	10.1
9.4 11 - 15 ปี	3	2.5
9.5 16 - 20 ปี	5	4.3
9.6 มากกว่า 20 ปี	24	20.2
10. การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
10.1 ไม่เป็น	91	76.5
10.2 เป็น	28	23.5
11. ผลประโยชน์ที่อยากได้		
รับจากกลุ่ม		
11.1 เงินรายได้	91	76.5
11.2 ผลผลิตสิ่งของ	5	4.2
11.3 การมีเพื่อน	11	9.2
11.4 การยอมรับของสังคม	8	6.7
11.5 การใช้เวลาเวลาว่างให้เป็น ประโยชน์	4	3.4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 119)	ร้อยละ
12. ผลประโยชน์ที่อยากให้ กลุ่มได้รับ		
12.1 รายได้เพิ่ม	92	77.3
12.2 ความมีชื่อเสียงของกลุ่ม	7	5.9
12.3 มีอำนาจต่อรอง	1	0.8
12.4 ความรักความสามัคคี	7	5.9
12.5 ความมั่นคงของกลุ่ม	5	4.2
12.6 เพิ่มความเข้มแข็ง	7	5.9

จากตารางที่ 4.1 พบว่าสตรีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 119 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 19-49 ปี ร้อยละ 79.8 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือต่ำกว่าร้อยละ 77.4 สตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน หรือมีอาชีพรับจ้าง และเป็นเกษตรกรร้อยละ 89.9 และร้อยละ 82.4 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม สตรีส่วนใหญ่สมรสแล้ว ถึงร้อยละ 80.6 โดยในปัจจุบันได้หย่าร้าง และเป็นม้ายร้อยละ 6.7 สำหรับรายได้จากอาชีพหลักส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 76.5 สตรีที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 21.0 และรายได้มากกว่าเดือนละ 20,000 บาทขึ้นไป เพียงร้อยละ 2.5 นอกจากนี้มีสตรีบางส่วนมีรายได้เสริม ร้อยละ 28.5 แต่ส่วนใหญ่รายได้เสริมต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 18.5 ภูมิลำเนาของสตรีส่วนใหญ่เป็นคนสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 87.4 หรือมาจากจังหวัดอื่นในภาคใต้ ร้อยละ 7.6 สตรีภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้ามาพำนักอยู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์มีเพียงร้อยละ 5 นอกจากนี้ส่วนใหญ่จะอยู่นานมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 24 และเป็นคนอำเภอกาญจนดิษฐ์โดยกำเนิดถึงร้อยละ 68 สตรีจำนวนมากร้อยละ 76.5 ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ส่วนสตรีที่เข้าเป็นสมาชิกรวมถึงผู้ไม่เป็นสมาชิก ส่วนใหญ่ตอบว่าถ้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะต้องการเงินรายได้ ร้อยละ 76.5 และต้องการให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มมากที่สุด ร้อยละ 77.3

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ตามตารางที่ 4.2 – 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์

บทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. บทบาทในการกำหนดรูปแบบการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.52	0.891	น้อย
2. บทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.52	0.811	น้อย
3. บทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป	1.45	0.800	น้อยที่สุด
4. บทบาทในการริเริ่ม ผลักดันให้มีการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.53	0.891	น้อย
5. ให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างสม่ำเสมอ	1.56	0.880	น้อย
6. ให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างดีและมีคุณภาพ	1.58	0.888	น้อย
7. มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำกับเพื่อนสตรีในเรื่องการแปรรูป หอยแมลงภู่	1.56	0.906	น้อย
8. มีส่วนร่วมในการให้ข่าวสารข้อมูลการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.56	0.899	น้อย
9. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมทุกด้านของการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.56	0.953	น้อย
10. มีส่วนร่วมในการรักษามาตรฐานสินค้าของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ	1.47	0.910	น้อย
รวม	1.53	0.787	น้อย

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์พบว่า บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่ม หอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมมีบทบาทอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีบทบาทการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับ น้อยที่สุด คือ บทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นจากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ ที่ส่วนใหญ่ให้ ข้อมูลว่าแทบไม่มีการแปรรูปหอยแมลงภู่เลย เนื่องจากการจำหน่ายแมลงภู่สดก็มีความสะดวกและ ราคาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจสำหรับผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ทั่วไปอยู่แล้ว

4.3 ผลการวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล/หน่วยงานราชการต่อ การสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. การจัดการความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.55	0.820	น้อยที่สุด
2. การลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำการแปรรูป หอยแมลงภู่	1.45	0.789	น้อยที่สุด
3. การจัดหาตลาด แหล่งจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป	1.47	0.842	น้อยที่สุด
4. การประชาสัมพันธ์รูปแบบหอยแมลงภู่แปรรูป	1.44	0.830	น้อยที่สุด
5. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการแปรรูป หอยแมลงภู่	1.49	0.842	น้อยที่สุด
6. การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปหอยแมลงภู่	1.49	0.812	น้อยที่สุด
7. ความช่วยเหลือในการลงทุนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อ การแปรรูปหอยแมลงภู่	1.45	0.734	น้อยที่สุด
8. การจัดอบรมกลุ่มสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	1.45	0.870	น้อยที่สุด
9. การสาธิตวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่าง ๆ	1.38	0.792	น้อยที่สุด
10. การรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป	1.44	0.870	น้อยที่สุด
รวม	1.45	0.755	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับการปฏิบัติของรัฐบาล หรือหน่วยงานราชการในความคิดเห็นของสตรีอำเภอกาญจนดิษฐ์เกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือการหาวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่าง ๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลเบื้องต้นจากการพูดคุยกับชาวบ้านในบางพื้นที่ของอำเภอกาญจนดิษฐ์ เช่น ชุมชนปากน้ำ พบว่ามีบางหน่วยงานเคยเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการนำหอยแมลงภู่สดมาแปรรูปอยู่บ้าง แต่เป็นการให้ความรู้กับกลุ่มสตรี กลุ่มเล็ก ๆ และไม่ได้มีการประสานงานเพื่อจัดหาตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่แปรรูปไว้รองรับ จึงดำเนินการแปรรูปหอยแมลงภู่ได้ในระยะสั้น ๆ และในวงจำกัด

4.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แสดงด้วยตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่กับ ปัจจัยส่วนบุคคล

รายการ	χ^2	Sig
อายุ	19.24	0.506
การศึกษา	15.16	0.767
อาชีพหลัก	15.11	0.235
อาชีพเสริม	1.86	0.762
สถานภาพสมรส	13.22	0.353
รายได้หลัก	23.53	0.100
ช่วงรายได้เสริม	11.62	0.235
ภูมิลำเนา	15.30	0.226
ระยะเวลาอาศัยในชุมชน	26.59	0.147
การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	1.18	0.881
ประโยชน์จากกลุ่ม	38.88	0.001*
ประโยชน์ให้กลุ่ม	41.85	0.003*

* Sig < 0.05

การหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก จากอาชีพเสริม ภูมิลำเนา ระยะเวลาอาศัยในอำเภอกาญจนดิษฐ์ การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตลอดจนผลประโยชน์ที่ตนเองและองค์กรได้รับของสตรีผู้ตอบแบบสอบถามกับระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้าน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคมไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านแรงจูงใจได้แก่ผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ และผลประโยชน์ที่ตนเองจะให้ต่อกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการอยู่ในระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ทำให้บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยตามไปน้อย

4.5 ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 85 คน ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงด้วยตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละผู้ผลิตหอยแมลงภู่ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

รายการ	จำนวน (N = 85)	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 ไม่เกิน 18 ปี	-	-
1.2 19 - 29 ปี	13	15
1.3 30 - 39 ปี	18	21
1.4 40 - 49 ปี	39	46
1.5 50 - 59 ปี	15	18
1.6 60 ปีขึ้นไป	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 85)	ร้อยละ
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ประถมศึกษา	33	39
2.2 มัธยมศึกษา	28	33
2.3 มัธยมปลายหรือเทียบเท่า	13	15
2.4 ปวส. หรืออนุปริญญา	7	8
2.5ปริญญาตรี	3	4
2.6 สูงกว่าปริญญาตรี	1	1
3. พื้นที่ที่ใช้ในการเลี้ยงหอยแมลงภู่		
3.1 พื้นที่ได้รับอนุญาต	58	68
3.2 พื้นที่สาธารณประโยชน์	27	32
4. ประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู่		
4.1 คำว่า 5 ปี	22	26
4.2 6 - 10 ปี	55	65
4.3 11 - 15 ปี	6	7
4.4 16 - 20 ปี	2	2
4.5 20 ปีขึ้นไป	-	-
5. จำนวนผลผลิตหอยแมลงภู่ (ไม่เกิน 10 ตัน : ปี)	54	63
6. ราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่โดยเฉลี่ย (10 - 12 บาท : กิโลกรัม)	67	92
7. หอยแมลงภู่ที่จำหน่ายอยู่ในรูป		
7.1 หอยแมลงภู่สด	81	95
7.2 หอยแมลงภู่แปรรูป	4	5

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 85)	ร้อยละ
8. เหตุผลที่จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่มืด	จำนวน(N)	ร้อยละ
8.1 สะดวก หาดลาดง่าย หรืออาจมีผู้รับซื้อถึงฟาร์ม	58	68
8.2 ราคาที่น่าพอใจ	54	64
8.3 ผลผลิตไม่พอต่อการนำไปแปรรูป	11	13
8.4 ขาดแคลนแรงงาน (สตรี)	13	15
8.5 ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป	46	54

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่มืดส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 49 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 72 ใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเลี้ยงหอยแมลงภู่มืดถึงร้อยละ 68 ส่วนใหญ่เพิ่งเลี้ยงหอยแมลงภู่มืดไม่นานโดยผู้ผลิตร้อยละ 91 มีประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู่มืดต่ำกว่า 10 ปี ผลผลิตหอยแมลงภู่มืดต่ำกว่า 10 ตันต่อปี และราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่มืดเฉลี่ยโลกรัมละ 10 – 12 บาท โดยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95 จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่มืด ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือสะดวกเพราะมีผู้รับซื้อผลผลิตที่หน้าฟาร์มและราคาที่ขายได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป

4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่มืดของผู้ผลิตหอยแมลงภู่มืด

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทผู้ผลิตในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่มืด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ตามตารางที่ 4.6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทผู้ผลิตในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

บทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. บทบาทในการกำหนดรูปแบบการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.66	1.018	น้อย
2. บทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.49	0.854	น้อยที่สุด
3. บทบาทในการตัดสินใจ นำหอยแมลงภู่มาแปรรูป	1.67	1.051	น้อย
4. บทบาทในการริเริ่ม ผลักดันให้มีการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.68	1.104	น้อย
5. ให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างสม่ำเสมอ	1.67	1.138	น้อย
6. ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างดีและมีคุณภาพ	1.75	1.281	น้อย
7. มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำกับเพื่อนสตรีในเรื่องการแปรรูป หอยแมลงภู่	1.62	1.035	น้อย
8. มีส่วนร่วมในการให้ข่าวสารข้อมูลการแปรรูป	1.58	0.993	น้อย
9. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมทุกด้านของการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.78	1.209	น้อย
10. มีส่วนร่วมในการรักษามาตรฐานสินค้าของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ	1.72	1.211	น้อย
รวม	1.6624	0.95792	น้อย

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (บ้านเฉวงะ อำเภอกาญจนดิษฐ์) และการพูดคุยกับผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ในชุมชนบ้านเฉวงะ ซึ่งให้ข้อมูลว่าในพื้นที่การเลี้ยงบริเวณบ้านเฉวงะและใกล้เคียงไม่มีการแปรรูปหอยแมลงภู่

4.7 ผลการวิเคราะห์บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ตามความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ ในราชการ ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ตามความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ตามตารางที่ 4.7 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการ ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ	$\bar{X}$	SD	ระดับปฏิบัติ
1. การจัดการความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.54	0.880	น้อย
2. การลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.51	0.881	น้อย
3. การจัดหาตลาด แหล่งจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป	1.32	0.694	น้อยที่สุด
4. การประชาสัมพันธ์ รูปแบบหอยแมลงภู่แปรรูป	1.31	0.690	น้อยที่สุด
5. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.52	0.825	น้อย
6. การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปหอยแมลงภู่	1.34	0.733	น้อยที่สุด
7. ความช่วยเหลือในการลงทุนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการแปรรูปหอยแมลงภู่	1.33	0.762	น้อยที่สุด
8. การจัดอบรมกลุ่มสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	1.25	0.688	น้อยที่สุด
9. การสาธิตวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่าง ๆ	1.48	0.683	น้อยที่สุด
10. การรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่	1.22	0.661	น้อยที่สุด
รวม	1.38	0.645	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่าระดับการปฏิบัติของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการในความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่เกี่ยวกับการมีส่วนส่งเสริมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ภาพรวมอยู่ใน

ระดับน้อยที่สุด โดยการปฏิบัติของรัฐบาลด้านการรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4.8 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่งของผู้ผลิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แสดงด้วยตารางที่ 4.8

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่งของผู้ผลิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ตามตารางที่ 4.8 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่งกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ง

รายการ	χ^2	Sig.
อายุ	14.884	0.248
การศึกษา	52.935	0.000*
พื้นที่เลี้ยงหอยแมลงภู่ง	9.194	0.056
ประสบการณ์การเลี้ยง	15.308	0.225
ระดับผลผลิต	25.473	0.062
ราคาจำหน่ายผลผลิต	10.852	0.028*
เหตุผลที่จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่งสด เนื่องจากผลผลิตไม่พอต่อการนำไปแปรรูป	16.036	0.003*

* Sig < 0.05

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ง คือระดับการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิต และสาเหตุจากการที่จำนวนผลผลิตไม่พอต่อการนำไปแปรรูป มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.9 ผลการศึกษาจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

จากผลการศึกษาระดับบทบาทสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งปรากฏว่าอยู่ในระดับน้อยและบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุด คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลแล้ว ดำเนินงานจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ณ ชุมชนปากน้ำ ต. ท่าทองใหม่ อ. กาญจนดิษฐ์ จ. สุราษฎร์ธานี โดยเชิญวิทยากรจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (นายชาญชัย คุ่มครอง) มาให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมในเรื่องการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม เพื่อพัฒนาผลผลิต หรือสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ได้นำเสนอด้วยความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างง่าย แบบพื้นบ้าน ด้วยเอกสารประกอบการประชุมแก่ผู้เข้าร่วมประชุมด้วย (ภาคผนวก จ) ข้อมูลโดยสรุปของชาวบ้านจำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ว่า เป็นดังนี้

1. ชาวบ้านเริ่มเลี้ยงหอยแมลงภู่อตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์จำนวนรายละ 10 ไร่ และใช้วิธีเลี้ยงแบบแขวนเป็นส่วนใหญ่
2. จะเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 10 เดือน และจำหน่ายหอยแมลงภู่อสดให้พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อในราคากิโลกรัมละ 10 – 13 บาท
3. มีความสนใจและเคยจัดกลุ่มสตรี 10 – 12 คน แปรรูปหอยแมลงภู่อเป็นหอยแมลงภู่อตากแห้ง แต่มีความคิดที่ไม่คุ้มค่าและไม่เกิดมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากน้ำหนักของหอยแมลงภู่อลดลงมากหลังแปรรูป เช่น หอยแมลงภู่อสด 50 กิโลกรัม ได้หอยแมลงภู่อตากแห้ง ประมาณ 7 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 45 บาท และไม่มีตลาดจำหน่ายจึงไม่ได้แปรรูปในปัจจุบัน

ในการประชุมเวทีชาวบ้าน ครั้งที่ 2 ซึ่งมีผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่อและชาวบ้านมาร่วมประชุมจำนวน 30 คน ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ผู้ผลิตสนใจการรวมตัวกัน หรือการจัดตั้งกลุ่ม แต่เพื่อผลประโยชน์ในการสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางให้สามารถจำหน่ายหอยแมลงภู่อสดได้ในราคาที่สูง
2. ผู้ผลิตไม่สนใจที่จะแปรรูปหอยแมลงภู่อ แม้ทราบว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อก็ตาม
3. ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นชาวบ้านเลี้ยงหอยแมลงภู่อรายเล็ก ๆ ไม่เข้าใจวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่อในรูปแบบใดใดเลย มีผู้ผลิตจำนวน 2-3 คน ที่เคยเห็นผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่อแปรรูปและทราบว่ามีการแปรรูปดังกล่าวที่จังหวัดสมุทรสาคร

อย่างไรก็ตามผลจากการประชุมครั้งนี้ เมื่อผู้ผลิตและชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลการจัดตั้งกลุ่มจากวิทยากรของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด (นายชาญชัย คุ้มครอง) ชาวบ้านส่วนใหญ่สนใจการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและรักษาผลประโยชน์ด้านราคาผลผลิตต่าง ๆ ของชุมชน แต่มิได้สนใจการรวมกลุ่มสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ

ในบทสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังกล่าวตามลำดับต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่ เพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่ซึ่งสามารถจัดกลุ่มสตรีให้มีบทบาทเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยมีวิธีการดำเนินงานคือ

1. สืบค้นข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปหอยแมลงภู่ รูปแบบและมูลค่าของผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่แปรรูปที่มีจำหน่ายในตลาด
2. ออกแบบ แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วม ในการแปรรูปหอยแมลงภู่
3. ดำรวจและเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ครอบครัว
4. สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ เพื่อประเมินความสำคัญและบทบาทของอาชีพการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ และอาชีพการแปรรูปหอยแมลงภู่ที่มีต่อชุมชนในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์
5. สังเคราะห์ผลโดยเสนอเป็นแนวทางในการจัดการหอยแมลงภู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น การส่งเสริมการแปรรูปหอยแมลงภู่ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน
6. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปหอยแมลงภู่

ประชากรได้แก่ สตรีและผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จำนวน 119 คน ผู้ผลิตหอยแมลงภู่ ในตำบลตะเคียนทอง และตำบลอื่นๆ ของอำเภอกาญจนดิษฐ์ จำนวน 85 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 204 คน วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก สำหรับกลุ่มสตรี และสุ่มแบบง่าย

สำหรับกลุ่มผู้ผลิตหอยแมลงภู่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติขั้นพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติดังนี้

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบแบบสอบถาม คือ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2540: 200) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าร้อยละ (Percent)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่จะใช้วิธีการที่หาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วย ไคสแควร์ (Chi - Square)

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม เป็นสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 119 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 19 -49 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือต่ำกว่า สตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน หรือมีอาชีพรับจ้าง และเป็นเกษตรกร สตรีส่วนใหญ่สมรสแล้ว สำหรับรายได้จากอาชีพหลักส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้มีสตรีบางส่วนมีรายได้เสริมแต่ส่วนใหญ่รายได้เสริมต่อเดือนก็ต่ำกว่า 5,000 บาท ภูมิฐานะของสตรีส่วนใหญ่เป็นคนสุราษฎร์ธานี หรือมาจากจังหวัดอื่นในภาคใต้ นอกจากนี้ส่วนใหญ่อายุจะยาวนานมากกว่า 20 ปี ละเป็นคนอำเภอกาญจนดิษฐ์โดยกำเนิด สตรีไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ส่วนสตรีที่เข้าเป็นสมาชิกรวมถึงผู้ไม่เป็นสมาชิก ส่วนใหญ่ตอบว่าถ้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะต้องการเงินรายได้ และต้องการให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มมากที่สุด

ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับปฏิบัติของรัฐบาล/หน่วยงานราชการ เพื่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ด้านผู้ผลิตพบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 49 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 72 ใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเลี้ยงหอยแมลงภู่ ส่วนใหญ่เพิ่งเลี้ยงหอยแมลงภู่มาไม่นานโดยผู้ผลิต มีประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู่ต่ำกว่า 10 ปี ผลผลิตหอยแมลงภู่ต่ำกว่า 10 ตันต่อปี และราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่เฉลี่ยกิโลกรัมละ 10 – 12 บาท โดยส่วนใหญ่ จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่สด ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือสะดวกเพราะมีผู้รับซื้อผลผลิตที่หน้าฟาร์มและราคาที่ขายได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป

บทบาทของผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อย และระดับการปฏิบัติของรัฐ/หน่วยงานราชการ ต่อการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ ด้านการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิตมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้เหตุผลจากการที่ผลผลิตมีไม่พอต่อการนำไปแปรรูปสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่าสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าการที่ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่มีน้อย อาจเป็นเพราะขาดความรู้และการสนับสนุนเรื่องการจัดตั้งกลุ่มของสตรี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ปรากฏว่าบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการมีระดับปฏิบัติเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกด้าน ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับ C. Kwanza (2007) ที่กล่าวถึงรัฐและสังคมต้องเปิดโอกาสให้สตรีมีช่องทางและสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของชนวนม สร้อยเพชร (2543) ที่กล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลกลางที่สมควรจัดหาความรู้แก่สมาชิก ควรจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น และควรเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สาธารณชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษายังสอดคล้องกับศรีสุดา เดียวไป (2545) ที่สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ อบต. ตลอดจนสอดคล้อง

กับ วิฑูรย์ จารัสพันธ์ (มปป.) ที่กล่าวถึงบทบาทและกลยุทธ์ ในการพัฒนาชนบทของผู้นำสตรีว่า จะต้องสร้าง ศรัทธาและแรงจูงใจให้ชาวบ้านมาร่วมมือ โดยการพัฒนา มีทั้งโครงการพัฒนาด้าน จิตใจ พัฒนาสังคม และการส่งเสริมอาชีพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ไชยรัตน์ กลั่นสกุล (2543) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ ได้แก่ รายได้ ความคาดหวังผลประโยชน์ส่วนตัว ความคาดหวังผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ระยะเวลาที่เคย ดำรงตำแหน่ง การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ราชการและการได้รับรู้ข่าวสาร การวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคลพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัชชัย ธเนศสกุล (2545) ที่พบว่าระดับ การศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานราชการและภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทสตรี ในการมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ และงานอาชีพเสริมหรืออาชีพทางเลือก คือรัฐบาล / หน่วยงานราชการต้องเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนให้สตรีมีบทบาทในการมีส่วนร่วม สร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการจัดการความรู้แก่ ผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการรวมกลุ่มในการจัดตั้งและรวมกันของสตรีนั้นจะต้องจัดการ รวมกลุ่มแบบมีส่วนร่วมเพื่อการแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ ดำเนินการแลกเปลี่ยนและปรึกษาหาแนวทางแก้ไข เพื่อพัฒนาผลผลิตหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ผลิตภัณฑ์ต่อไป

สำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสตรี ให้มีส่วนร่วมให้การสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่และผลิตภัณฑ์เกษตรต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ 2549) ยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เข้าถึงจาก http://www.moac_info.net/ict/strategy/strategy_detail.php?id=0002
- จันทน์ทิพย์ ลิ้มทองกุลและคณะ (2542) การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าหอยแมลงภู่ กรุงเทพฯ :
สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ส่วนวิจัยและพัฒนา
- จำนง สมประสงค์ และประดิษฐ์ ชาสมบัติ (พ.ศ.2519) เศรษฐศาสตร์แรงงาน พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- จุฑา มนต์ไพบูลย์ (พ.ศ.2537) การวิเคราะห์ตลาดแรงงาน: แนวคิดเชิงทฤษฎี พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฯ
- ไชยรัตน์ กลั่นสกุล. (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ของ กรรมการ
พัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) เฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี เข้าถึงจาก <http://www.women-family.go.th/>
- ชวน เพชรแก้ว และสหาย ไสยรินทร์ (พ.ศ. 2544) สุราษฎร์ธานีของเรา พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์เสมอธรรม
- ชูชาติ พวงสมจิตร (พ.ศ.2541) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- ครุณี อ้นขวัญเมือง (พ.ศ. 2544) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
มูลฝอยของผู้ประกอบการร้านค้าในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
- ทองชุบ บุญเชื้อ (พ.ศ. 2543) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
บริหารจัดการของหน่วยงานราชการตามแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด : กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ (พ.ศ.2549) รายงานเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ ปี
2548 บริษัทลิมบราเตอร์การพิมพ์ จำกัด จ.สงขลา
- ธวัชชัย ธเนศสกุล (2545) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา
จำกัด (มหาชน) ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- นภัส ศิริสัมพันธ์ และพรประภา สิ้นฐานาวา. (มปป) ศึกษาและสรุปสภาพฐานะของผู้หญิงใน
ชุมชนแออัด เข้าถึงจาก <http://www.women-family.go.th/>
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา (พ.ศ.2547) การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง
(พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- นิคม สมสงวน. (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร :
กรณีศึกษาบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เข้าถึงจาก
<http://www.women-family.go.th/>
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (พ.ศ. 2544) กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- นิพนธ์ ศิริพันธ์. (พ.ศ. 2543) คู่มือการเลี้ยงหอย กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- ฝ่ายวิจัยและพัฒนา กองวิชาการและแผนงาน กรมการจัดหางานกระทรวงแรงงานและสวัสดิการ
สังคม (พ.ศ.2540) การขาดแคลนแรงงานกึ่งดียงพาราและแรงงานประมงทะเล เข้าถึง
จาก <http://research.mol.go.th> เมื่อวันที่ 26 พ.ย. 49
- มนตรี เทอดธีระกุล. (2543) การศึกษามีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษา
กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เข้าถึงจาก
<http://www.women-family.go.th/>
- เมตต์ เมตต์การุณจิต (พ.ศ. 2543) การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา
ประจำโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (พ.ศ. 2540) สถิติวิทยาทางการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3)
กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- เลิศเกียรติ พูลผล (2542) การผลิตหอยแมลงภู่แช่เยือกแข็งแบบลมเย็น และแบบไครโอจีนิก.
[http://dcms.thailis.or.th / dcms / browse. php ? option = show and institute _ code = go and bib \(17 มกราคม 2551 \)](http://dcms.thailis.or.th / dcms / browse. php ? option = show and institute _ code = go and bib (17 มกราคม 2551))
- วิชาญ วังศรีสว่าง : กรุงเทพฯ (พ.ศ. 2548) คู่มืออบรมเกษตรกรโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ.2542) การศึกษากิจการที่ขาดแคลนแรง
งานในประเทศไทย ปี 2542 เข้าถึงจาก <http://research.mol.go.th> เมื่อวันที่ 26 พ.ย. 49

- คันสนีย์ หวังวรลักษณ์และคณะ (2547) การศึกษารูปแบบการเลี้ยงการใช้วัสดุไม้ และต้นทุน
ผลตอบแทนในการเลี้ยงหอยแมลงภู่ กรณีศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทราและสุราษฎร์ธานี
กรุงเทพฯ : ภาควิชาการจัดการประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สายสุนีย์ ปุณณันท์ (พ.ศ. 2541) ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในโครงการบริหาร
คุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุขศรี สัมภาวะผล และพงษ์ธร อินทร์อักษร (พ.ศ. 2544) ชนิดและปริมาณเพลงตอนบริเวณแหล่ง
เลี้ยงหอยแมลงภู่อำเภอชุมพร เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 23/2544
- สุภาพ อัจฉริยศรีพงศ์ (มปป) อาหารหมักพื้นเมือง : หอยแมลงภู่นึ่ง
http://learning.chongphran.ac.th / science_new / file / 11 – 28 htm
- สำนักงานคลังจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ.2548) รายการภาวะเศรษฐกิจ การพยากรณ์และสัญญาณ
เตือนภัย รายงานภาวะการคลังและการใช้จ่ายเงินงบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีที่ 3 ฉบับที่ 3
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ.2548) ผลิตภัณฑ์จังหวัด
(GPP) เข้าถึงจาก <http://gis.suratthani.go.th> เมื่อวันที่ 26 พ.ย. 49
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ.2543) ประสิทธิภาพแรงงานใน
การทำนา รายงานการใช้แรงงานในภาคเกษตร กรุงเทพฯ
- สำนักงานประมงอำเภอกาญจนดิษฐ์. (2548) รายงานการประมงชายฝั่งประจำปี 2548.
สุราษฎร์ธานี
- สำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง (2547) การเลี้ยงหอยแมลงภู่ กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนา
ประมงชายฝั่ง
- _____ เรื่องนำรัฐของผู้ชอบหอยแมลงภู่ <http://www.ku.ac.th> เข้าถึงจาก e – magazine / april 47
/ agri / shell. html (15 มกราคม 2551)
- _____ ลักษณะและอนุกรมวิธานของหอยแมลงภู่ (2550) เข้าถึงจาก [http://ecurriculum.mv.
ac.th/elibrary/agriculuture/kumaga/shell.html](http://ecurriculum.mv.ac.th/elibrary/agriculuture/kumaga/shell.html). เมื่อวันที่ 20 ส.ค.
2550
- Cohen J. M. and Uphooff N.T. (1980). **Participation's Place in Rural Development :**
Seeking Clarity Through Specificity, World Development 8(3) : 223

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บทความวิชาการ

บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Women's Participation in the Value Adding of Green Mussels : Karnchanadit

District, Surat - Thani Province

นันทวรรณ ช่างคิด พรทิพย์ ทวีพงษ์ และ อาดิอนา นิโด

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่อ และเพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่อ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงจากสตรีและผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่อในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 204 ชุด แบ่งเป็นข้อมูลจากสตรี 119 คน และผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่อจำนวน 85 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือชุดแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับการมีส่วนร่วมกับปัจจัยส่วนบุคคลในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อ ด้วยไคสแควร์ สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ทดสอบด้วย t – test และ F – test ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ออำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีน้อยในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีบทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่อมาแปรรูปมีค่าน้อยที่สุด
2. บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะบทบาทในการหาวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่อประเภทต่าง ๆ
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อ
4. ระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ออำเภอกาญจนดิษฐ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่ออยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยการปฏิบัติของรัฐบาลด้านการรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

6. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิต และเหตุผลที่ผลผลิตมีไม่พอต่อการนำไปแปรรูปสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

7. ผลจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อหาแนวทางในการกำหนดวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ โดยสตรีหรือผู้ผลิตปรากฏว่าชาวบ้านในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่ไม่สนใจการแปรรูปหอยแมลงภู่ในปัจจุบัน แต่มีความสนใจเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นๆ

ความนำ

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีผลผลิตในผลิตภัณฑ์จังหวัดจากสาขาประมงในสัดส่วนที่สูง การประมงที่ทำกันมากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ประมงทะเล การประมงน้ำจืดและการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง มีทำกันมากตั้งแต่อำเภอไชยาต่อเนื่อง ไปจนถึงอำเภอดอนสัก หรือในอำเภอบ้านดอน รวมทั้งอำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งมีการทำฟาร์มหอยมาก โดยเฉพาะหอยแมลงภู่ การเลี้ยงหอยแมลงภู่บริเวณชายฝั่งในอำเภอกาญจนดิษฐ์ ใช้ทั้งพื้นที่สาธารณะประโยชน์และพื้นที่อนุญาต วิธีการเลี้ยงใช้วิธีเลี้ยงแบบปักหลัก และแบบแขวน ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก พื้นที่การเลี้ยงเฉลี่ยฟาร์มละ 5 – 10 ไร่ ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 8 – 12 เดือน วิธีการจำหน่ายส่วนใหญ่จะจำหน่ายหน้าฟาร์มในราคา กิโลกรัมละ 10 – 12 บาท ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผู้เลี้ยงนิยมจำหน่ายหอยแมลงภู่สดมากกว่าที่จะนำไปแปรรูป ผนวกกับระดับปฏิบัติของรัฐ/หน่วยงานราชการในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีน้อยมาก การสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่จึงไม่เกิดขึ้น

งานวิจัยบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ได้ดำเนินการเสนอโครงร่าง กรอบคิด นำเสนอรายงานความก้าวหน้า และนำเสนอผลการศึกษาข้อเสนอแนะตามลำดับ แม้ผลที่ปรากฏ จะเหมาะสมหรือไม่ก็ตาม แต่กระบวนการวิจัยนี้ได้ใช้ทั้งกระบวนการทางวิชาการ และกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

ในนามของคณะผู้วิจัย ขอบคุณเป็นพิเศษต่อชาวบ้านอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานสะดวก เป็นไปอย่างราบรื่น ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรี ขอขอบคุณ คุณชาญชัย คุ่มครอง จากสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กรุณาร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชาวบ้านอย่างเสียสละ ขอขอบคุณอาจารย์ สินีนาฏ มุสิกะ อาจารย์ศราวุธ ทองเนื้อห้า คณะวิทยาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ช่วยประสานงานการพิมพ์ทั้งรายงานผลการวิจัย เอกสารเผยแพร่ ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในฐานะผู้ประสานงานที่สำคัญ และที่สำคัญยิ่ง ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยการพัฒนาอาชีพทางเลือกและประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ผศ.มยุรี จัยวัฒน์) ที่กรุณาพัฒนาและเกื้อกูลให้เกิดงานวิจัยครั้งนี้

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. สืบค้นข้อมูลทฤษฎีที่มีเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปหอยแมลงภู่ รูปแบบและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ หอยแมลงภู่แปรรูปที่มีจำหน่ายในตลาด
2. ออกแบบ แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วม ในการแปรรูปหอยแมลงภู่
3. ดำรวจและเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ครอบครัว
4. สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ เพื่อประเมินความสำคัญและบทบาทของอาชีพการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ และอาชีพการแปรรูปหอยแมลงภู่ที่มีต่อชุมชนในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์
5. สังเคราะห์ผลโดยเสนอเป็นแนวทางในการจัดการหอยแมลงภู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น การส่งเสริมการแปรรูปหอยแมลงภู่ เพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน
6. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปหอยแมลงภู่

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

พบว่าสตรีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 119 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 19-49 ปี ร้อยละ 79.8 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือต่ำกว่าร้อยละ 77.4 สตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านหรือมีอาชีพรับจ้าง และเป็นเกษตรกรร้อยละ 89.9 และร้อยละ 82.4 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม สตรีส่วนใหญ่สมรสแล้ว ถึงร้อยละ 80.6 โดยในปัจจุบันได้หย่าร้างและเป็นม้ายร้อยละ 6.7 สำหรับรายได้จากอาชีพหลักส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 76.5 สตรีที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 21.0 และรายได้มากกว่าเดือนละ 20,000 บาทขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 2.5 นอกจากนี้มีสตรีบางส่วนมีรายได้เสริม ร้อยละ 28.5 แต่ส่วนใหญ่รายได้เสริมต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 18.5 ภูมิลำเนาของสตรีส่วนใหญ่เป็นคนสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 87.4 หรือมาจากจังหวัดอื่นในภาคใต้ ร้อยละ 7.6 สตรีภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้ามาพำนักอยู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์มีเพียงร้อยละ 5 นอกจากนี้ส่วนใหญ่จะอยู่นานมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 24 และเป็นคนอำเภอกาญจนดิษฐ์โดยกำเนิดถึงร้อยละ 68 สตรีจำนวนมากร้อยละ 76.5 ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ส่วนสตรีที่เข้าเป็นสมาชิกรวมถึงผู้ไม่เป็นสมาชิก ส่วนใหญ่ตอบว่าถ้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ก็เพราะต้องการเงินรายได้ ร้อยละ 76.5 และต้องการให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มมากที่สุด ร้อยละ 77.3

2. ระดับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ผลการวิเคราะห์พบว่า บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมมีบทบาทอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับน้อยที่สุด คือ บทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นจากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ ที่ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าแทบไม่มีการแปรรูปหอยแมลงภู่เลย เนื่องจากการจำหน่ายแมลงภู่สด ก็มีความสะดวกและราคาอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจสำหรับผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ทั่วไปอยู่แล้ว

3. ระดับปฏิบัติของรัฐ / หน่วยงานราชการในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับการปฏิบัติของรัฐบาล หรือหน่วยงานราชการในความคิดเห็นของสตรีอำเภอกาญจนดิษฐ์เกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้าง

มูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือการหาวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่าง ๆ อย่างไรก็ตามข้อมูลเบื้องต้นจากการพูดคุยกับชาวบ้านในบางพื้นที่ของอำเภอกาญจนดิษฐ์ เช่น ชุมชนปากน้ำ พบว่า มีบางหน่วยงานเคยเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการนำหอยแมลงภู่สดแปรรูปอยู่บ้าง แต่เป็นการให้ความรู้กับกลุ่มสตรีกลุ่มเล็ก ๆ และไม่ได้มีการประสานงานเพื่อจัดหาตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่แปรรูปไว้รองรับ จึงดำเนินการแปรรูปหอยแมลงภู่ได้ในระยะสั้น ๆ และในวงจำกัด

4. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล (สตรี) ต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

การหาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก จากอาชีพเสริม ภูมิภูมิลำเนา ระยะเวลาอาศัยในอำเภอกาญจนดิษฐ์ การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตลอดจนผลประโยชน์ที่ดินและองค์กรได้รับของสตรีผู้ตอบแบบสอบถามกับระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้าน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคมไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านแรงจูงใจได้แก่ผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ และผลประโยชน์ที่ตนจะให้ต่อกลุ่มมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. ความสัมพันธ์ของระดับปฏิบัติของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ กับบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ซึ่งอธิบายได้ว่า บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ขึ้นอยู่กับบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ผลการศึกษาที่ปรากฏว่าบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการอยู่ในระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ทำให้บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยตามไปน้อย

6. ระดับบทบาทผู้ผลิตในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ผลการศึกษา พบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 49 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 72 ใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเลี้ยง

หอยแมลงภู่มิถึงร้อยละ 68 ส่วนใหญ่เพิ่งเลี้ยงหอยแมลงภู่มานานโดยผู้ผลิตร้อยละ 81 มีประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู่น้อยกว่า 10 ปี ผลผลิตหอยแมลงภู่น้อยกว่า 10 ตันต่อปี และราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่น้อยกว่า 10 บาท โดยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95 จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่นึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือสะดวกเพราะมีผู้รับซื้อผลผลิตที่หน้าฟาร์มและราคาที่ขายได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการแปรรูปสำหรับระดับบทบาทผู้ผลิตในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย พบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้อยกว่า 10 ตันต่อปี มีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูปหอยแมลงภู่น้อยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (บ้านเฉวงะ อำเภอเกาะพะลวย) และการพูดคุยกับผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่น้อยกว่า 10 ตันต่อปี ในพื้นที่การเลี้ยงบริเวณบ้านเฉวงะ และใกล้เคียงไม่มีการแปรรูปหอยแมลงภู่น้อย

7. ระดับปฏิบัติของรัฐ / หน่วยงานราชการในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย

ในความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้อย พบว่าระดับการปฏิบัติของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการในความคิดเห็นของผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้อยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมส่งเสริมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยการปฏิบัติของรัฐบาลด้านการรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่น้อยค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

8. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล (ผู้ผลิต) ต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่น้อย คือระดับการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิต และสาเหตุจากการที่จำนวนผลผลิตไม่พอต่อการนำไปแปรรูป มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

9. ความสัมพันธ์ของระดับปฏิบัติของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อยกับบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ซึ่งอธิบายได้ว่า บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย ขึ้นอยู่กับบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย ผลการศึกษาที่ปรากฏว่าบทบาทของรัฐ /

หน่วยงานราชการอยู่ในระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุดในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ทำให้บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยตามไปน้อย

10. ผลการประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อหาแนวทางหรือมาตรการในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

จากผลการศึกษาระดับบทบาทสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งปรากฏว่าอยู่ในระดับน้อยและบทบาทของรัฐบาล / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับปฏิบัติที่น้อยที่สุด คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลแล้ว ดำเนินงานจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ณ ชุมชนปากน้ำ ต. ท่าทองใหม่ อ. กาญจนดิษฐ์ จ. สุราษฎร์ธานี โดยเชิญวิทยากรจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (นายชาญชัย กุ่มครอง) มาให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมในเรื่องการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม เพื่อพัฒนาผลผลิตหรือสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ได้นำเสนอด้วยความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างง่ายแบบพื้นบ้าน ด้วยเอกสารประกอบการประชุมแก่ผู้เข้าร่วมประชุมด้วย (ภาคผนวก จ) ข้อมูลโดยสรุปของชาวบ้านจำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ประชุมต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่เป็นดังนี้

1. ชาวบ้านเริ่มเลี้ยงหอยแมลงภู่ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 โดยใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์จำนวนรายละ 10 ไร่ และใช้วิธีเลี้ยงแบบแขวนเป็นส่วนใหญ่
2. จะเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 10 เดือน และจำหน่ายหอยแมลงภู่สดให้พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อในราคา กิโลกรัมละ 10 – 13 บาท
3. มีความสนใจและเคยจัดกลุ่มสตรี 10 – 12 คน แปรรูปหอยแมลงภู่เป็นหอยแมลงภู่ตากแห้ง แต่มีความคิดว่าจะไม่คุ้มและไม่เกิดมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากน้ำหนักของหอยแมลงภู่ลดลงมากหลังแปรรูป เช่น หอยแมลงภู่สด 50 กิโลกรัม ได้หอยแมลงภู่ตากแห้ง ประมาณ 7 กิโลกรัม ราคาจำหน่าย กิโลกรัมละ 45 บาท และไม่มีตลาดจำหน่ายจึงไม่ได้แปรรูปในปัจจุบันในการประชุมเวทีชาวบ้าน ครั้งที่ 2 ซึ่งมีผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่และชาวบ้านมาร่วมประชุมจำนวน 30 คน ได้ข้อสรุปดังนี้
 1. ผู้ผลิตสนใจการรวมตัวกัน หรือการจัดตั้งกลุ่ม แต่เพื่อผลประโยชน์ในการสร้างอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางให้สามารถจำหน่ายหอยแมลงภู่สดได้ในราคาที่สูง
 2. ผู้ผลิตไม่สนใจที่จะแปรรูปหอยแมลงภู่ แม้ทราบว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ก็ตาม

3. ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นชาวบ้านเลี้ยงหอยแมลงภู่น้อยเล็ก ๆ ไม่เข้าใจวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่น้อยในรูปแบบใดเลย มีผู้ผลิตจำนวน 2-3 คน ที่เคยเห็นผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่น้อยแปรรูปและทราบว่ามีการแปรรูปดังกล่าวที่จังหวัดสมุทรสาคร

อย่างไรก็ตามผลจากการประชุมครั้งนี้ เมื่อผู้ผลิตและชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลการจัดตั้งกลุ่มจากวิทยากรของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด (นายชาญชัย คุ่มครอง) ชาวบ้านส่วนใหญ่สนใจการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองและรักษาผลประโยชน์ด้านราคาผลผลิตต่าง ๆ ของชุมชน แต่ไม่ได้สนใจการรวมกลุ่มสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาที่พบว่าสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าการที่ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อย อาจเป็นเพราะขาดความรู้และการสนับสนุนเรื่องการจัดตั้งกลุ่มของสตรี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ปรากฏว่าบทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการมีระดับปฏิบัติเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่น้อยอยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกด้าน ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับ C. Kwanza (2007) ที่กล่าวถึงรัฐและสังคมต้องเปิดโอกาสให้สตรีมีช่องทางและสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของชนวม สร้อยเพชร (2543) ที่กล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลกลางที่สมควรจัดหาความรู้แก่สมาชิก ควรจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น และควรเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สาธารณชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษายังสอดคล้องกับศรีสุดา เดียวไป (2545) ที่สรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ อบต. ตลอดจนสอดคล้องกับ วิฑูรย์ จำรัสพันธ์ (มปป.) ที่กล่าวถึงบทบาทและกลยุทธ์ ในการพัฒนาชนบทของผู้นำสตรีว่า จะต้องสร้าง ศรัทธาและแรงจูงใจให้ชาวบ้านมาร่วมมือ โดยการพัฒนา มีทั้งโครงการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาสังคม และการส่งเสริมอาชีพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ไชยรัตน์ กลั่นสกุล (2543) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ ได้แก่ รายได้ ความคาดหวังผลประโยชน์ส่วนตัว ความคาดหวังผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ระยะเวลาที่เคย

ดำรงตำแหน่งการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ราชการและการได้รับรู้ข่าวสาร การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ผลิตในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัชชัย ธเนศสกุล (2545) ที่พบว่าระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มของหอยแมลงภู่ และเพื่อวัดระดับของการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่หอยแมลงภู่ซึ่งสามารถจัดกลุ่มสตรีให้มีบทบาทเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยมีวิธีการดำเนินงานคือ สืบค้นข้อมูลทฤษฎีที่มีเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ ออกแบบ ดำรงและเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 ครอบครัว สรุปข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ และ จัดเวทีชาวบ้านเพื่อขอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการแปรรูปหอยแมลงภู่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสตรีในอำเภอกาญจนดิษฐ์จำนวน 119 คน ผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในตำบลตะเคียนทอง และตำบลอื่น ๆ ของอำเภอกาญจนดิษฐ์จำนวน 85 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 204 คน วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกสำหรับกลุ่มสตรี และสุ่มแบบง่ายสำหรับกลุ่มผู้ผลิตหอยแมลงภู่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติขั้นพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติดังนี้

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบแบบสอบถาม คือ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (แก้ว สายยศ และอังคณา สายยศ.2540: 200) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติพื้นฐาน ที่ใช้วัดระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่จะใช้วิธีการที่หาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วย ไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับปฏิบัติของรัฐ/หน่วยงานราชการ เพื่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

ด้านผู้ผลิต พบว่าผู้ผลิตหอยแมลงภู่ส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 49 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมตอนต้นและต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 72 ใช้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเลี้ยงหอยแมลงภู่ถึงร้อยละ 68 ส่วนใหญ่เพิ่งเลี้ยงหอยแมลงภู่มาไม่นานโดยผู้ผลิตร้อยละ 81 มีประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู่ต่ำกว่า 10 ปี ผลผลิตหอยแมลงภู่ต่ำกว่า 10 ตันต่อปี และราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่เฉลี่ยกิโลกรัมละ 10 – 12 บาท โดยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 95 จำหน่ายในรูปหอยแมลงภู่สด ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญคือสะดวกเพราะมีผู้รับซื้อผลผลิตที่หน้าฟาร์มและราคาที่ขายได้ก็เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอีกสาเหตุหนึ่งคือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป

บทบาทของผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อย และระดับการปฏิบัติของรัฐ/หน่วยงานราชการ ต่อการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภู่ ด้านการศึกษา ราคาจำหน่ายผลผลิตมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้เหตุผลจากการที่ผลผลิตมีไม่พอต่อการนำไปแปรรูปสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานราชการและภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ และงานอาชีพเสริมหรืออาชีพทางเลือก คือรัฐบาล / หน่วยงานราชการต้องเป็นผู้นำด้านการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนให้สตรีมีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการจัดการความรู้แก่ผู้ผลิตหอยแมลงภู่ในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์หอยแมลงภู่ด้วย

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสตรีให้มีส่วนร่วม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้นว่าศึกษาความต้องการแปรรูปหอยแมลงภู่ในรูปแบบที่ตรงกับความต้องการของตลาด การให้ความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่แก่สตรี การติดตามคุณภาพหอยแมลงภู่ที่แปรรูปแล้ว การให้ความรู้เรื่องบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าหอยแมลงภู่แปรรูป ตลอดจนการจัดหาตลาดสินค้าหอยแมลงภู่แปรรูปแก่สตรี โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบให้การสนับสนุน ได้แก่ องค์การการศึกษา เป็นต้นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และองค์กรภาครัฐ เช่น สหกรณ์จังหวัด รวมถึงองค์กรภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงหอยแมลงภู่

คำนิยาม

การวิจัยเรื่องบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโครงการภายใต้ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาอาชีพทางเลือกและประมงชายฝั่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2550

ภาคผนวก ข
ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นางสาวนันทวรรณ ช่างคิด

Miss Nantawan Changkid

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 077-355651

โทรสาร 077-355652

มือถือ 084-9252852

E-mail nannasy@hotmail.com

การศึกษา

พ.ศ.2527	เศรษฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ.2534	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ.2550	Ph. D. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ (Universiti Sains Malaysia) ประเทศมาเลเซีย

ประสบการณ์งานวิจัย

หัวหน้าโครงการ

ปีงบประมาณ 2542 อุปสงค์ต่อการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ปีงบประมาณ 2545 ประสิทธิภาพการใช้แรงงานในการทำนาของไทย: ข้อมูลเชิงสำรวจ
ในภาคกลาง ทนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ปีงบประมาณ 2547 การส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวยั่งยืน: เส้นทางวัฒนธรรมศรีวิชัย
ที่ไชยา ทนอุดหนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 5

ปีงบประมาณ 2548 การพัฒนาไข่เค็มไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ปีงบประมาณ 2549 ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภาคใต้
ทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ นางพรทิพย์ ทวีพงษ์

Mrs.Porntip Taweepong

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

สังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 077-355651 โทรสาร 077-355652 มือถือ 081-6916880\

E-mail porntip.tavveepong@gmail.com

การศึกษา

พ.ศ. 2529 บธ.บ. (อุตสาหกรรมบริการ การโรงแรม)

พ.ศ.2545 บธ.ม.มหาวิทยาลัยบูรพา

ประสบการณ์งานวิจัย

หัวหน้าโครงการ

พ.ศ. 2548 พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัด
สุราษฎร์ธานี จากทุนอุดหนุน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 5

ผู้วิจัยร่วม

ปีงบประมาณ 2547 การส่งเสริมและพัฒนากองทุนที่ยั่งยืน: เส้นทางวัฒนธรรมศรีวิชัย
ที่ไชยา ทุนอุดหนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ปีงบประมาณ 2548 การพัฒนาไข่มุกไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ปีงบประมาณ 2549 ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภาคใต้
ทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ภาระงานสอน ภาคปกติ (จันทร์ - ศุกร์) จำนวน 18 คาบ/สัปดาห์

ภาค กศ.บท. (เสาร์ - อาทิตย์) จำนวน 12 คาบ/สัปดาห์

เวลาที่ใช้ทำวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 ชั่วโมง / สัปดาห์

โครงการวิจัยที่นำเสนอมีผลต่อ การใช้แรงงานสตรีโดยการเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชน อีกทั้งยังมีผลต่อการเพิ่มรายได้แก่ผู้ผลิต เนื่องจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ และทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าทางโภชนาการสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ นาวาดิอานา นิโด

Mr. Aduena Nido

อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

โทรศัพท์ 077-355466-7 ต่อ 366 โทรสาร 077-355468 มือถือ 083-9277494

E-mail : aduena@sru.ac.th

การศึกษา

พ.ศ.2539 ครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (ค.อ.บ.) (วิศวกรรมอุตสาหกรรม),
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

พ.ศ.2548 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) (เทคโนโลยีอุตสาหกรรม),
สถาบันราชภัฏพระนคร

ประสบการณ์งานวิจัย

หัวหน้าโครงการ

ปีงบประมาณ 2546 การสร้างตัวแบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ตามแนวทางรางวัล
คุณภาพแห่งชาติ มัลคอล์ม บัลด์ริจ : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มภูมิศาสตร์ภาคใต้

ปีงบประมาณ 2548 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจาก
โรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัยร่วม

ปีงบประมาณ 2547 การวิจัยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน: เส้นทางวัฒนธรรม
ศรีวิชัยที่ไชยา ทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ปีงบประมาณ 2549 ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภาคใต้
ทุนอุดหนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

สถานภาพภาระงานสอน ภาคปกติ (จันทร์ - ศุกร์) จำนวน 18 คาบ/สัปดาห์

ภาค กศ.บท. (เสาร์ - อาทิตย์) จำนวน 12 คาบ/สัปดาห์

เวลาที่ใช้ทำวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 ชั่วโมง / สัปดาห์

โครงการวิจัยที่นำเสนอมีผลต่อ การใช้แรงงานสตรีโดยการเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทใน
การมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ในชุมชน อีกทั้งยังมีผลต่อการเพิ่มรายได้แก่ผู้ผลิต
เนื่องจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ และทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าทาง
โภชนาการสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

บทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทสตรีและเพื่อวัดระดับในการมีส่วนร่วมของสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ การตอบแบบสอบถามครั้งนี้จึงไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลจากท่านไปวิเคราะห์ในการศึกษาวิจัย แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. แบบวัดระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่
3. บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

นันทวรรณ ช่างคิด

พรทิพย์ ทวีพงษ์

อาดิอนา นิโค

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ชุด1)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมข้อความลงในช่องที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสตรีผู้ตอบแบบสอบถาม

1. อายุของท่านอยู่ในช่วงใด

☐ 1. อายุไม่เกิน 18 ปี	☐ 2. อายุ 19 – 29 ปี
☐ 3. อายุ 30 – 39 ปี	☐ 4. อายุ 40 – 49 ปี
☐ 5. อายุ 50 – 59 ปี	☐ 6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ประถมศึกษา	☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	☐ 4. ปวส. หรืออนุปริญญา
☐ 5.ปริญญาตรี	☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี

3. อาชีพหลักของท่าน

☐ 1. แม่บ้าน	☐ 2. รับจ้าง
☐ 3. เกษตรกร	☐ 4. ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

4. ท่านมีอาชีพเสริมหรือไม่

☐ 1. ไม่มี	☐ 2. มี (ระบุอาชีพเสริม).....

5. สถานภาพสมรส

☐ 1. โสด	☐ 2. สมรส
☐ 3. หย่าร้าง	☐ 4. ม่าย

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน (จากอาชีพหลัก)

☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 2. 5,001 – 10,000 บาท
☐ 3. 10,001 – 15,000 บาท	☐ 4. 15,001 – 20,000 บาท
☐ 5. 20,000 บาทขึ้นไป	

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน (จากอาชีพเสริม).....บาท

8. ภูมิลำเนาของท่าน

☐ 1. จ.สุราษฎร์ธานี	☐ 2. จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ (ยกเว้นสุราษฎร์ธานี)
☐ 3. ภาคกลาง	☐ 4. ภาคเหนือ
☐ 5. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	

9. ท่านอาศัยอยู่ในอำเภอกาญจนดิษฐ์มานานเท่าใด

☐ 1. ตั้งแต่เกิดถึงปัจจุบัน	☐ 2. ต่ำกว่า 5 ปี
☐ 3. 6 – 10 ปี	☐ 4. 11 – 15 ปี
☐ 5. 16 – 20 ปี	☐ 6. มากกว่า 20 ปี

10. ท่านเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของชุมชนหรือไม่

☐ 1. ไม่เป็น	☐ 2. เป็นสมาชิกกลุ่ม (ระบุชื่อกลุ่ม).....

11. ผลประโยชน์ในข้อใดที่ท่านได้รับจากกลุ่มที่เข้าเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยด้วยการเขียนตัวเลขในช่องหน้าข้อความ)

☐ 1. เงินรายได้	☐ 2. ผลตอบแทนในรูปผลผลิต สิ่งของ
☐ 3. การมีเพื่อนมีสังคม	☐ 4. การยอมรับจากสังคม / ชุมชน
☐ 5. การได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	

12. ผลประโยชน์ในข้อใดที่กลุ่มของท่านได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้วยการเขียนตัวเลขในช่องหน้าข้อความ)

☐ 1. มีรายได้เพิ่ม	☐ 2. มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวาง
☐ 3. มีอำนาจในการต่อรอง	☐ 4. มีความรักสามัคคีในกลุ่ม
☐ 5. มีความมั่นคง	☐ 6. เพิ่มความเข้มแข็งแก่ชุมชน

**ตอนที่ 2 ข้อมูลวัดระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องหมายเลขซึ่งตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อละ 1
ช่องโดย

หมายเลข 5 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมมากที่สุด

หมายเลข 4 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมมาก

หมายเลข 3 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมปานกลาง

หมายเลข 2 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อย

หมายเลข 1 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

บทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. ท่านมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบการแปรรูป หอยแมลงภู่ (ดอง ตากแห้ง ฯลฯ)					
2. ท่านมีบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูป หอยแมลงภู่					
3. ท่านมีบทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป					
4. ท่านมีบทบาทในการริเริ่ม ผลักดันให้มีการแปรรูป หอยแมลงภู่					
5. ท่านให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่าง สม่ำเสมอ					
6. ท่านให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างดีและมี คุณภาพ					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำกับเพื่อนสตรีในเรื่อง การแปรรูปหอยแมลงภู่					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข่าวสารข้อมูลการแปรรูปหอย แมลงภู่					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมทุกด้านของการ แปรรูปหอยแมลงภู่					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษามาตรฐานสินค้า (หอยแมลงภู่ แปรรูป) ของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ					

ตอนที่ 3 บทบาทของรัฐ/หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. การจัดการความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่					
2. การลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำการแปรรูปหอยแมลงภู่					
3. การจัดตลาด แหล่งจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป					
4. การประชาสัมพันธ์รูปแบบหอยแมลงภู่แปรรูป					
5. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการแปรรูปหอยแมลงภู่					
6. การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปหอยแมลงภู่					
7. ความช่วยเหลือในการลงทุนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการแปรรูปหอยแมลงภู่					
8. การจัดอบรมกลุ่มสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่					
9. การสาธิตวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่างๆ					
10. การรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป					

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (ชุด2)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมข้อความลงในช่องที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผลิตหอยแมลงภูผู้ตอบแบบสอบถาม

1. อายุของท่านอยู่ในช่วงใด

☐ 1. อายุไม่เกิน 18 ปี	☐ 2. อายุ 19 – 29 ปี
☐ 3. อายุ 30 – 39 ปี	☐ 4. อายุ 40 – 49 ปี
☐ 5. อายุ 50 – 59 ปี	☐ 6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ประถมศึกษา	☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	☐ 4. ปวส. หรืออนุปริญญา
☐ 5.ปริญญาตรี	☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี

3. พื้นที่ที่ใช้เลี้ยงหอยแมลงภู

☐ 1. พื้นที่ได้รับอนุญาต	☐ 2. พื้นที่สาธารณประโยชน์

4. ประสบการณ์การเลี้ยงหอยแมลงภู

☐ 1. คำว่า 5 ปี	☐ 2. 6 – 10 ปี
☐ 3. 11 – 15 ปี	☐ 4. 16 – 20 ปี
☐ 5. 20 ปีขึ้นไป	

5. จำนวนผลผลิตหอยแมลงภูของท่าน (ตัน: ปี)

.....ตัน

6. ราคาขายเฉลี่ยหอยแมลงภูที่ท่านขายได้ (บาท: กิโลกรัม)

.....บาท

7. ท่านจำหน่ายหอยแมลงภูในรูปแบบใด

☐ 1. หอยแมลงภูสด
☐ 2. หอยแมลงภูแปรรูป(ระบุชนิดที่แปรรูป).....

8. เหตุผลที่ท่านขายหอยแมลงภูสด (ไม่นำไปแปรรูป) (ข้อนี้ตอบได้หลายข้อ)

☐ 1. สะดวก หาราดง่าย หรืออาจมีผู้รับซื้อถึงฟาร์ม
☐ 2. ราคาหน้าพอใจ
☐ 3. ผลผลิตไม่พอต่อการนำไปแปรรูป
☐ 4. ขาดแคลนแรงงาน (สตรี)
☐ 5. ขาดความรู้เรื่องการแปรรูป

**ตอนที่ 2 ข้อมูลวัดระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่ อำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องหมายเลขซึ่งตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

หมายเลข 5 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมมากที่สุด

หมายเลข 4 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมมาก

หมายเลข 3 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมปานกลาง

หมายเลข 2 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อย

หมายเลข 1 หมายความว่า ระดับบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

บทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. ท่านมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบการแปรรูป หอยแมลงภู่ (ดอง ตากแห้ง ฯลฯ)					
2. ท่านมีบทบาทในการกำหนดวิธีการ ขั้นตอนการแปรรูป หอยแมลงภู่					
3. ท่านมีบทบาทในการตัดสินใจนำหอยแมลงภู่มาแปรรูป					
4. ท่านมีบทบาทในการริเริ่ม ผลักดันให้มีการแปรรูป หอยแมลงภู่					
5. ท่านให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่าง สม่ำเสมอ					
6. ท่านให้ความร่วมมือในการแปรรูปหอยแมลงภู่อย่างดีและมี คุณภาพ					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำกับเพื่อนสตรีในเรื่อง การแปรรูปหอยแมลงภู่					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข่าวสารข้อมูลการแปรรูปหอย แมลงภู่					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมทุกด้านของการ แปรรูปหอยแมลงภู่					
10. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษามาตรฐานสินค้า (หอยแมลงภู่ แปรรูป) ของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ					

ตอนที่ 3 บทบาทของรัฐ/หน่วยงานราชการต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่

บทบาทของรัฐ / หน่วยงานราชการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
1. การจัดการความรู้เรื่องการแปรรูปหอยแมลงภู่					
2. การลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำการแปรรูปหอยแมลงภู่					
3. การจัดตลาด แหล่งจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป					
4. การประชาสัมพันธ์รูปแบบหอยแมลงภู่แปรรูป					
5. การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคุณประโยชน์ในการแปรรูปหอยแมลงภู่					
6. การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปหอยแมลงภู่					
7. ความช่วยเหลือในการลงทุนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการแปรรูปหอยแมลงภู่					
8. การจัดอบรมกลุ่มสตรีในการสร้างมูลค่าเพิ่มหอยแมลงภู่					
9. การสาธิตวิธีการแปรรูปหอยแมลงภู่ประเภทต่างๆ					
10. การรับประกันราคาจำหน่ายหอยแมลงภู่แปรรูป					

ภาคผนวก ง
บัญชีรายชื่อผู้เลี้ยงหอยแมลงภู่ ปี พ.ศ. 2548

ลำดับที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สถานที่ตั้งฟาร์ม	เนื้อที่ (ตารางเมตร)
1.	นายปริญญ์ กระจุกเลิศ	ม.6 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	3,200
2.	นางไพศรี พรหมเลิศ	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	6,400
3.	นายจรูญ พรหมเลิศ	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	7,600
4.	นายมนตรา จิวพัฒนากุล	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	11,200
5.	นายสำเริง ใจสุทธิ	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	1,600
6.	นายธีรรัตน์ วรสิทธิกร	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	12,800
7.	นายปรีชา ชูลิธรรม	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	16,000
8.	นายสวัสดิ์ชัย เปี่ยมวัชนะ	ม.7 อ่าวท่านา ต.กะแดะ	11,200
9.	นายสมัย หุ้ยเวชศาสตร์	อ่าวท่านา ต.กะแดะ	48,000
10.	น.ส. อรุณา ชุศักดิ์	อ่าวท่านา ต.กะแดะ	16,000
11.	นายทวีรัตน์ ดวงปาริชาติ	อ่าวท่านา ต.กะแดะ	24,000
12.	นายขงยุทธ งามสุภกร	ม.4 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	4,800
13.	นายอาจ กิตติคุณสุนทร	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	3,200
14.	นายธนัช เดชไพศาล	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	3,200
15.	นายภินโย ลีตินันท์	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
16.	นางอรษา รุจิวิวัฒนกุล	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
17.	นางสาวลี สมหวัง	ม.4 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
18.	นายชัยรัตน์ ศรีสุธรรม	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
19.	นางเฉลียว ภูไพบูลย์	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
20.	นางจรรยา เทพบุตร	ม.5 อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	3,200
21.	นายสมชาย มีเดช	อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
22.	นายภูวดล แดงนภาพรกุล	อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
23.	นายสุรสิทธิ์ เคาว์ประสิทธิ์	อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	32,000
24.	นายประทีพ สังข์มณีจินดา	อ่าวท้องปึก กาญจนดิษฐ์	16,000
25.	นางฉัตรสุดี ศรีแดงทอง	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	8,000
26.	นางเสาะ แววันจิตร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	1,600

ลำดับที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สถานที่ตั้งฟาร์ม	เนื้อที่ (ตารางเมตร)
27.	นายอัมรินทร์ โดยเจริญ	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
28.	นายพงษ์ศักดิ์ โดยเจริญ	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
29.	น.ส.วีณา หวังสวัสดิ์	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
30.	นางสมใจ ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
31.	น.ส.วารี หวังสวัสดิ์	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
32.	นายนิยม ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
33.	น.ส.แฉล้ม ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
34.	นายวงศ์ ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
35.	นางสะปิยะ ไต้แมค	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
36.	นางชูชีพ ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
37.	นางมาลี ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
38.	นางไชนับ ถาวรพร	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
39.	นางสมจิตร โดยเจริญ	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
40.	นางมูเนาะ วันลี	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
41.	นายบุญบะกา หวังสวัสดิ์	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
42.	นายพัชรชัย ปลอดถิ่น	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	6,400
43.	นางลัดดา โพธิ์โชติ	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
44.	นางมารศรี เทพยา	ม. 4 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
45.	นายธนเทพ อัยยะวรากุล	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	80,000
46.	นายสมชนา โดยเจริญ	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
47.	นายวินัย ช่อบุตร	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
48.	นางเฟาะ ทิมทอง	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	11,200
49.	นายบุชา วันดี	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
50.	น.ส.วิชุดาพร สุทธีนุ่น	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
51.	นายวิราวัช แซ่ด่าน	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
52.	นายธีรยุทธ วิชาคหัตถกิจ	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	48,000
53.	นายชัยพร แซ่เอี้ยว	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
54.	นางแก้วใจ จันทร์สงฆ์	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	48,000
55.	นางทัศนีย์ สุขแสง	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000

ลำดับที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สถานที่ตั้งฟาร์ม	เนื้อที่ (ตารางเมตร)
56.	นายย่อย อัยยะวรากุล	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	8,000
57.	นายอตุล สมคิด	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	48,000
58.	นายสนธิ โถวรุ่งเรือง	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	1,600
59.	นายโกมล อัยยะวรากุล	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
60.	นายชัยพร แซ่เอียว	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	96,000
61.	นายไพรัตน์ แซ่ลิม	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
62.	นายพงษ์นรินทร์ พรหมเลิศ	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	48,000
63.	นางวันดี พรหมเลิศ	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
64.	นายธวัช วิทิพย์รอด	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
65.	นางกัณหา แจ่มสุริยา	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
66.	นางประทุม คณาวิบูลย์วงศ์	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
67.	นางจุฑารัตน์ แซ่กู่	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
68.	นายเกรียงศักดิ์ แซ่กู่	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
69.	นายวิโชติ แซ่ด่น	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
70.	นายสมศักดิ์ แก้วกลม	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	48,000
71.	นางพรทิพย์ จันทรทองแก้ว	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
72.	นางดวงใจ จันทรทองแก้ว	ม. 5 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
73.	นายคงคา มุสิก	ม. 6 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	32,000
74.	นายทรงศักดิ์ รongเลื่อน	ม. 6 อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	16,000
75.	นายสมพงษ์ คงคล้าย	อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
76.	นายวันชัย กล้าหาญ	อ่าวท้องปึก ตะเคียนทอง	3,200
77.	น.ส.สาธิตา วงศ์ทองแก้ว	ม.1 อ่าวท้องเขา ท่าทอง	24,000
78.	นายสมศักดิ์ เหมศิริ	ม.1 อ่าวท้องเขา ท่าทอง	40,000
79.	น.ส.วนิดา เจริญศรี	ม.1 อ่าวท้องเขา ท่าทอง	64,000
80.	นางพานิช ศรีเจริญ	ม.1 อ่าวท้องเขา ท่าทอง	32,000
81.	นายเชิธร ดอกมะเดื่อ	ม.1 อ่าวท้องเขา ท่าทอง	960,000
82.	น.ส.สุดา บินหะซัน	อ่าวท้องเขา ท่าทอง	80,000
83.	นายปรีดา อัยยะวรากุล	ม.3 อ่าวบางอูน ปลายวาส	-
84.	นายวิเชิธร ทองแก้วกุล	ม.3 อ่าวบางอูน ปลายวาส	-

ลำดับที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สถานที่ตั้งฟาร์ม	เนื้อที่ (ตารางเมตร)
85.	นายสันติภาพ บัวบาน	ม.3 อ่าวบางอูน พลายวาส	6,400

ที่มา : ประมงอำเภอกาญจนดิษฐ์. 2548

ภาคผนวก จ

เอกสารประกอบการประชุมเวทีชาวบ้าน

วันที่ 18 และ 25 มกราคม 2551

ณ ชุมชนปากน้ำ ต.ท่าทองใหม่

อ. กาญจนดิษฐ์ จ. สุราษฎร์ธานี

คุณค่าทางโภชนาการของหอยแมลงภู่

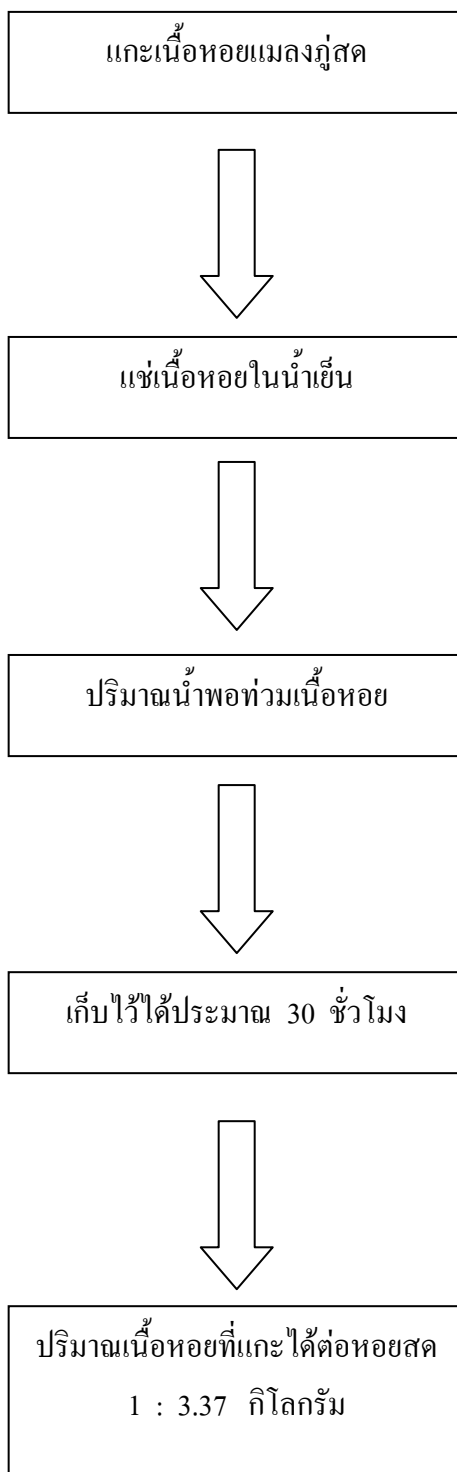
หน่วย : มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม

หอยแมลงภู่สด	หอยแมลงภู่ปรุงรส	หอยแมลงภู่หุบทอด
โปรตีน 8.7 – 13.1	37.5	10.76
ไขมัน 0.8 – 1.4	17.67	1.84
ความชื้น 82.4 – 87.6	7.1	60.82
เถ้า 1.1 – 1.6	-	2.13
โซเดียม 61 – 121	-	-
โปรแตสเซียม 220 – 434	-	-
ฟอสฟอรัส 130 – 160	-	-
คาร์โบไฮเดรต	30.7	-
เกลือแร่	7.03	24.47

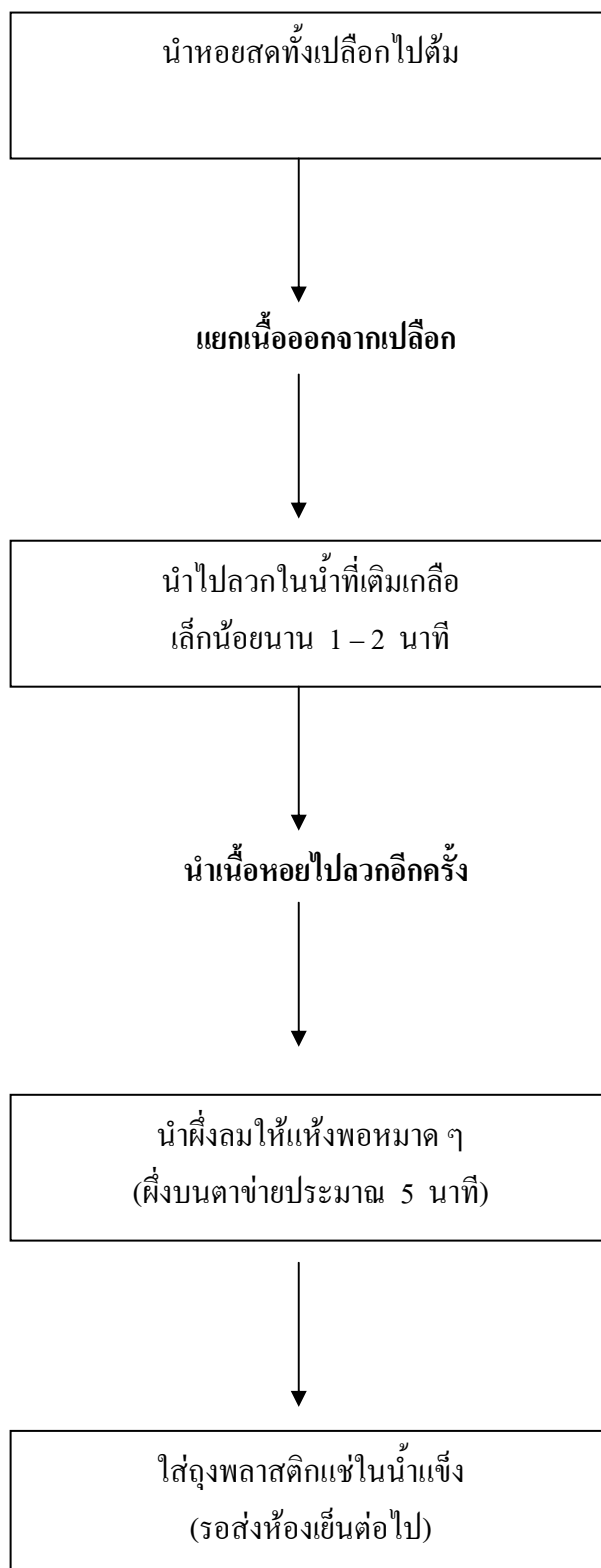
ที่มา : [Http://www.ku.ac.th](http://www.ku.ac.th) เรื่องน่ารู้ของผู้ชอบหอยแมลงภู่ เข้าถึงจาก e – magazine /
april47/agri/shell. Html (15 ม.ค. 2551)

การแปรรูปพื้นบ้านหอยแมลงภู่มะกอก

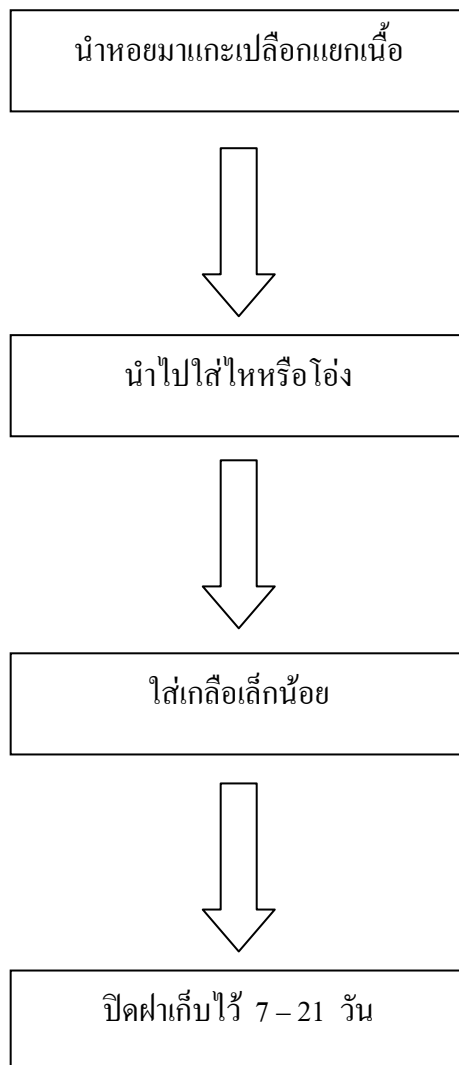
ขั้นตอน

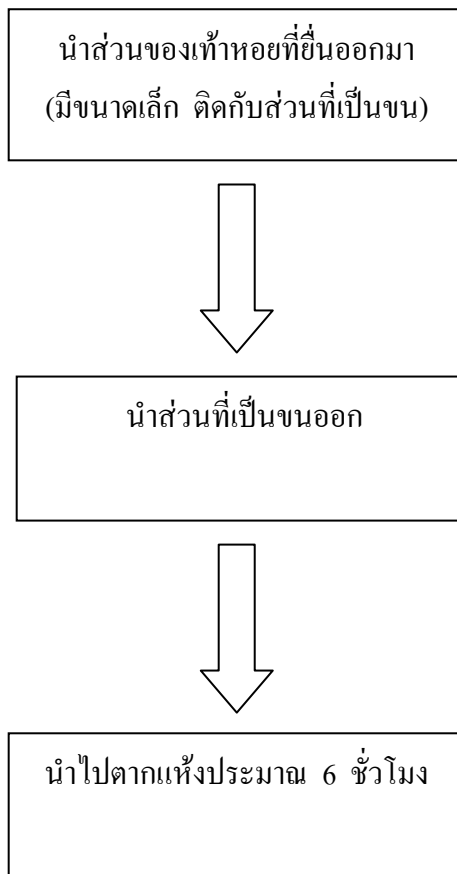
หอยคัมเกาะเนื้อ

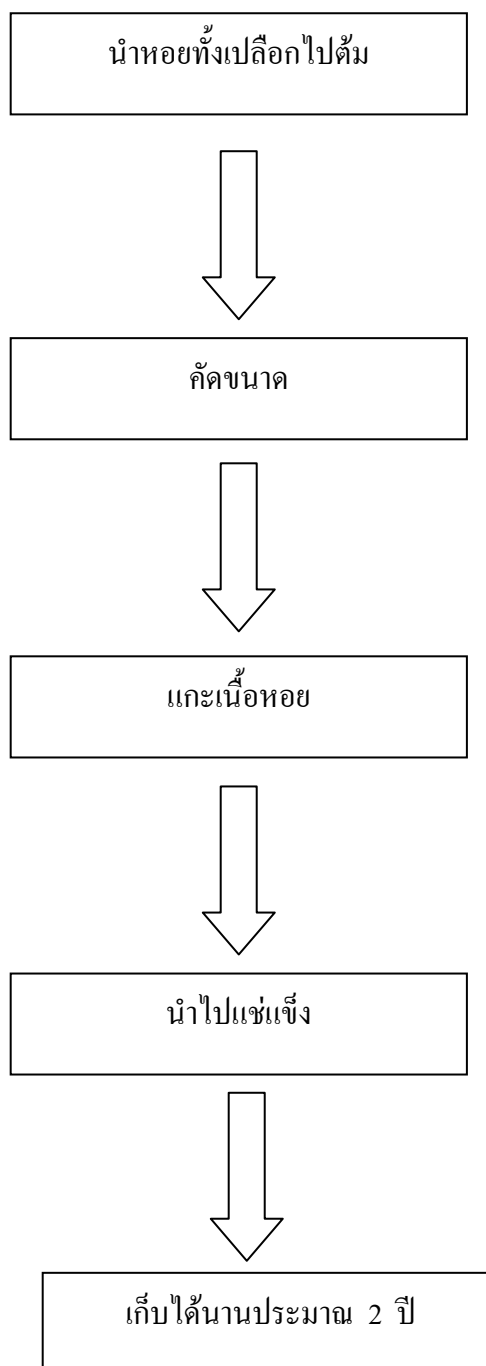
หอยดองปรุงรส

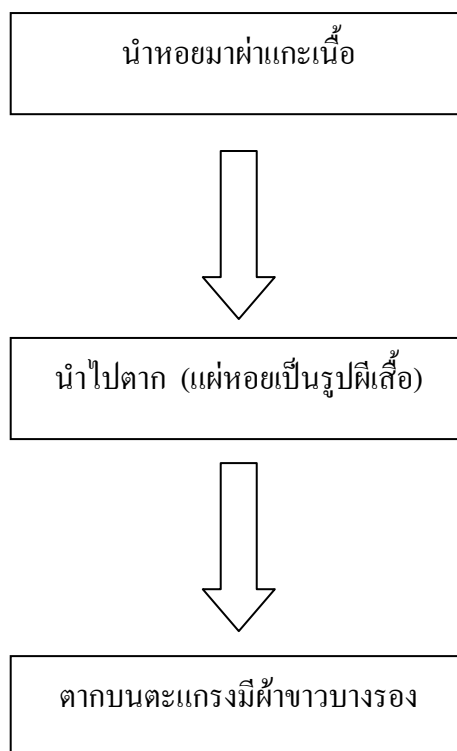
เกสรหอย

เนื้อหอยแมลงภู่มะเข็ญ

หอยผ่าดากแห้ง (หอยผีเสื้อ)

ภาพผนวก ฉ.

ภาพกิจกรรม

